

DØ FOR BRANN, ALLE MANN!

En antropologisk studie av supportermiljøet tilknyttet Sportsklubben

Brann.

Av

Anita Røssevold

Masteroppgave i sosialantropologi

Sosialantropologisk Institutt

Universitetet i Bergen

Våren 2008

Forord	4
Kapittel 1. Introduksjon til felten og metode	6
En typisk kampdag	6
Tema og problemstilling	7
Metode.....	9
Valg av metoder og betraktninger rundt disse valgene	9
Hvordan komme i kontakt med folk?.....	12
Min posisjon i felten og feltarbeid i eget samfunn.....	16
Kapittel 2. Teori	19
Tidligere forskning på fotballsupportere.....	19
Forskning på fotballsupportere i Norge	24
Hva er en supporter? Kan man skille mellom supporter, tilhenger og tilskuer?	25
Fotball og opprettholdelse av maskulinitet	32
Kapittel 3. Fotballens viktighet for supporterne.....	35
Jakten på det magiske.....	35
Veien mot tilfredsstillelse.....	42
Brann è min religion, Mons Ivar min Gud og Stadion min kirke	45
Bortetur.....	52
Gode versus dårlige supporterere? Eksisterer et slikt skille?	56
Kapittel 4. Det komplekse supportertermiljøet	58
En ”organisatorisk” inndeling av brannsupporterene	59
Brann Bataljonen Bergen	59
Apostlenes Røde Gærninger (ARG)	64
Uorganiserte supporterere	64
”Guttene”	65
Supporterkategorier	66
Kapittel 5. Alternative supportergrupperinger	74
Casuals	74
Litt historikk – utvikling fra hooligans til casuals.....	75
Kjente casualsuttrykk	76
Casuals i Bergen og ”Guttene”	76
Bergens pent kledde gutter	78
Casualkulturens tiltrekningskraft	80
Økt fokus fra media, politi og fotballklubbene = rekruttering?	84

Sosial organisering innad i firmet?.....	85
Et komparativt blikk; det norske casualsmiljøet versus hooligansmiljøer i andre europeiske land.....	87
Barten; øl, kjøtt og fotball	90
Fotballen som en arena for å uttrykke maskulinitet	93
Kapittel 6. Forholdet mellom grupper og kategorier.....	98
Bataljonen versus ”guttene”	98
Kan man bevege seg fra en kategori til en annen?.....	106
Forholdet mellom Brann og supporterne	108
Kapittel 7. Avslutning	113
Noen avsluttende refleksjoner.....	119
Litteraturliste	121
Internettreferanser	123
Appendix 1	127
Stedsbeskrivelser.....	127
Fotballpuben.....	127
Victoria pub og café	131
Dubliners	131
Brann Stadion.....	131
Appendix 2	133

Forord

Endelig sitter jeg med en ferdig oppgave foran meg, det har vært en lang prosess. En prosess fylt med mange gleder og en god del frustrasjon. Men det er vel slik det skal være. Jeg har hatt fokus på grupperinger og kategorier innad i supportertermiljøet rundt Sportsklubben Brann. Det er et veldig komplekst miljø. Selv er jeg også brannsupporter. Jeg kommer fra Kvitsøy, i Rogaland, men er vokst opp med en far som er bergenser, og dermed utviklet jeg en stor interesse for Sportsklubben Brann. Mitt forhold til Brann har preget meg i stor grad og jeg har alltid vært fascinert av den innvirkningen fotballinteressen har hatt på mitt og andres liv. Denne fascinasjonen har hatt stor innvirkning på mitt valg av tema til masteroppgaven. Det har ikke bare handlet om å forstå og lære om andre mennesker, det har også vært en prosess der jeg har lært veldig mye om meg selv.

Jeg vil benytte anledningen til å takke. Først og fremst vil jeg takke alle fra supportertermiljøet rundt Brann som har stillt opp. Jeg ble godt mottatt og har møtt veldig mange fantastiske mennesker. Jeg har storkost meg sammen med dere og virkelig lært mye, både om dere og meg selv. Jeg er veldig takknemlig for at jeg fikk være med på turer og arrangementer i regi av Bataljonen, det har vært en opplevelse. Jeg vil også rette en takk til det alternative supportertermiljøet i Bergen. Jeg vet at terskelen for å si ja til å stille opp og bidra med informasjon, av ulike årsaker, er høyere for dere enn den er for en del andre. Jeg setter virkelig pris på at dere tok sjansen på å prate med meg! Takk til dere alle for å ha akseptert meg som en del av miljøet.

Takk også til representantene fra Brann som tok seg tid til å prate med meg. Det var veldig spennende og interessant å få deres syn på supporterne.

Min veileder, Ståle Knudsen, fortjener også en takk for å ha vært tålmodig og for å ha kommet med mange gode og konstruktive tilbakemeldinger. Jeg håper at du ikke har blitt altfor lei av fotball og Brann gjennom denne prosessen. Også takk til Hanne Müller som var min veileder i den innledende fasen av masterprosjektet.

Bjørn Nygård vil jeg også takke for at han tok seg tid til å lese korrektur, setter pris på tilbakemeldingene. Jeg lo godt av kommentaren; ”det var overraskende lite skriveleif og

grammatikkfeil med tanke på at du er bat al jonz medlem, noe som for øvrig også kan forklare at jeg selv ikke ser feilene”. Du tok det på kornet. Til slutt vil jeg takke familie, venner og enkelte fra supportermiljøet (dere vet hvem dere er) som gjennom, spesielt skriveprosessen, har vært nødt til å høre på mine frustrasjoner og som virkelig har gitt meg den støtten og oppmuntringen jeg har behøvd i perioder. Uten dere hadde jeg ikke klart det!

Etter krav fra NSD (Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste) og i henhold til loven om personvern så er alle navn i oppgaven anonymisert.

Bergen, juni 2008.

Anita Røssevold

Kapittel 1. Introduksjon til felten og metode

En typisk kampdag

Fotballpuben, brannsupporternes møtested før hjemmekampene, åpner i 9-tiden om morgenen. Allerede da er de faste traverne på plass, dette er litt eldre mannfolk, som kommer på 'Puben'¹ for å drikke sammen med svirebrødrene sine. Mellom 12 og 14 inntar de første brannsupporterne stedet (det er litt avhengig av når kampen begynner og hvilken dag det er. Dersom det er mandagskamper så kommer folk så snart de er ferdig på jobb). Det er viktig å være tidlig ute slik at man kan sikre seg et godt bord ute før det fylles opp. Oppvarmingen til kampen foregår utendørs, DJ-Frode tar med seg musikkanlegg og mikrofon ut og spiller brannsanger og pisker opp stemningen. I begynnelsen er det bare spredt synging, men utover ettermiddagen øker allsangfaktoren. Folk strømmer på, etterhvert er det så mye folk til stede at man står som sild i tønne. Man kan knapt bevege seg fra et sted til et annet og man må regne med å "bade" i øl ved flere anledninger. Stemningen er god, folk prater om forventninger til kampen, andre lag, tabellsituasjonen og ellers annet som har med fotball å gjøre. "I dag è dagen kommet som vi har ventet på, og vi løfter våre glass for kordan det ska gå, vi har skulket jobb og skole og vi har vært på polet og nå stiller vi i Oslo alle mann, Heia Brann" runger ut av høyttalerne, supporterne synger med mens de løfter ølglassene sine over hodet. Ølet skvulper ut over folkemengeden idet glassene svinges taktfast fra side til side. Dagens lagoppstilling leses opp, det jubles etter hvert navn, når DJ-Frode leser opp Thorstein Helstad som siste navn, bryter supporterne ut i sang; "Vi har Thorstein Helstad, JA, vi har Thorstein Helstad, vi har Thorstein Helstad, vi e Braaaaann". Ca. halvannen time før kampen begynner de første bussene å gå opp til Staddaen². Det går gratisbuss fra Fotballpuben til stadion for de som har vært der før kampen (det går også en gratisbuss ned igjen etter kampen, for de som ønsker å fortsette kvelden på Puben). Ved ankomst stadion blir man kroppsvisitert og vesker og bager blir sjekket av vaktene. Inne på stadion finner man sine respektive plasser. Bataljonen³ har sine egne felt på nedre del av Frydenbø-tribunen. Like

¹ Betegnelse som brukes på Fotbalpuben.

² Betegnelse på Brann Stadion.

³ Brann Bataljonen Bergen er Branns offisielle supporterklubb.

etter lagenes innmarsj er det klart for Nystemten⁴. Hele stadion er med på å synge. Alle reiser seg, tar av luer, hatter og capser. Høyrehånden plasseres over hjertet. Det er en alvorstynget gjeng som med pomp og prakt synger;

*”Jeg tog min nystemte Cithar i Hænde;
Sorgen forgik mig paa Ulrikens Top.
Tænkte paa Bauner, om de skulde Brænde,
og byde Mandskap mot Fienden op;
følede Freden, blev glad i min Aand,
og greb til min Cithar med legende Haand.”*

Under kampen synges det for å vise støtte til laget, stemningen blir preget av kampens gang. Spiller Brann en god kamp, er stemningen også god, spiller de dårlig er stemningen som regel tilsvarende dårlig. Folk roper og skriker og det er tydelig at et fotballstadion er en arena for å få utløp for glede, engasjement, sorg, sinne og frustrasjon. Frustrasjonen kan gå utover eget lag, men i hovedsak er det motstanderlaget og dommeren/linjedommerne som blir gjenstand for mishagsytringene. Etter kampen drar mange tilbake på Puben, enten ønsker man å feire et godt resultat eller så vil man ”drukne sorgene”. Av hensyn til naboene flytter DJ-Frode utstyret sitt innendørs. Det spilles brannssanger og dersom det er en søndags- eller torsdagskamp vil det etterhvert bli karaoke. Innimellom karaokeopptredenene (som må sies å være av varierende kvalitet) blir det spilt flere brannssanger. De største partyløvene holder det gående til Puben stenger klokken 03.00. Borte er tanker om jobb og skole dagen etterpå. Den tid, den sorg.

Tema og problemstilling

I perioden januar-juli 2007 gjorde jeg feltarbeid blant supporterne tilknyttet Sportsklubben Brann i Bergen. Supportermiljøet i Bergen er meget komplekst og består av flere ulike fraksjoner. Jeg har sett både på medlemmer av Branns offisielle supporterklubb Brann

⁴ Udsikger fra Ulriken er orginaltittelen. Den kalles også for Bergenssangen, og den synges foran hver hjemmekamp. Den blir som oftest fremført av kjente artister som for eksempel Tor Endresen, Egil Eldøen og Kim Fairchild.

Bataljonen Bergen og alternative supportergrupperinger som for eksempel Casuals⁵-miljøet og miljøet rundt dem, også kalt "Guttene".

Mitt valg av tema har sin bakgrunn i at jeg selv er Brannsupporter og har vært det så lenge jeg kan huske. Jeg vil komme nærmere tilbake til min plassering i felten, bakgrunn som brannsupporter og metodiske problemer det kan ha medført senere. Emnevalget startet egentlig som en spøk en kveld da jeg som ny antropologistudent satt og diskuterte antropologi som fagretning over et par øl med nybakte studenter ved Institutt for Sammenliknende Politikk. De slo fast at dersom jeg en dag skulle ta master så måtte jeg velge et emne som hadde med fotball og Brann å gjøre. Vi lo godt av dette den gangen, men idèen ble allikevel liggende i bakhodet. Da jeg så var kommet så langt i studieløpet at jeg hadde kommet inn på master og det var på tide å velge emne så dukket idèen opp igjen. Jeg klarte ikke å slippe tanken, og fant ut at jeg egentlig ikke hadde noe valg. Emnet var gitt av seg selv. Fenomenet fotballsupportere har alltid fascinert meg.

Hva er det som gjør at en idrett kan vekke så sterke følelser i folk at voksne mannfolk gråter offentlig eller dager/uker kan bli ødelagt av et dårlig resultat? Kan man sette opp et stereotyp bilde av en supporter og si at slik er alle supportere? Den stereotype fotballsupporter vil for mange være en middelaldrende mann med en utpreget øl-vom, kledd en drakt som er to nummer for liten, har en øl i hånden og som er vulgær i språket. Men er det nå egentlig slik?

Min problemstilling er todelt. Hovedfokus vil være på ulike supportergrupperinger innad i brannsupportermiljøet og relasjonene mellom de ulike grupperingene. Man kan på en måte si at det er et paradoks at alle er brannsupportere, men at de samtidig er veldig opptatt av interne grenser. Hvorfor eksisterer dette mangfoldet av grupperinger og kategorier innad i supportermiljøet og hvilke grenseprosesser settes i gang for å opprette skillene mellom de ulike supportergrupperingene og kategoriene? Hvem er det som definerer hvilke skillelinjer som gjelder og hvordan uttrykkes disse?

Jeg vil også se på det vi kan kalle "jakten på det magiske". Med det mener jeg at jeg vil se på meningsaspektet ved det å være supporter. Hvorfor er det å være supporter viktig for folk? Hva ønsker man å oppnå gjennom supportervirksomheten? Har supporteraktiviteten overtatt

⁵ Casuals er en gruppe gutter/menn som ikler seg bestemte merkeklær og som liker å slåss med likesinnede fra tilknyttet andre lag.

for noe som mangler i supporterens liv? Kan det være slik at supporteraktiviteten for eksempel dekker behov som tidligere har vært dekket av aspekter ved religiøst liv? Hvilke ritualer er knyttet til utførelse av supporteraktiviteten? Inspirert av Archettis "Masculinities. Football, Polo and the Tango in Argentina" (1985) vil jeg også stille spørsmål om det er slik at kvinners inntog på stadion har gjort det vanskeligere for menn å uttrykke sin maskulinitet og om det er derfor menn ofte misliker at kvinnelige supportere befinner seg på tribunen?

Metode

I denne delen vil jeg presentere de metodene jeg har valgt å bruke og jeg vil gjøre noen betraktninger rundt de valgene jeg har tatt. Jeg vil også se på hvilke metodiske utfordringer jeg møtte, samt plassere meg selv i felten og reflektere litt rundt hvordan min bakgrunn som brannsupporter kan ha påvirket mitt feltarbeid og skriveprosessen. Jeg kommer også til å gjøre noen betraktninger rundt det å "gjøre feltarbeid hjemme".

Valg av metoder og betraktninger rundt disse valgene

Feltarbeidet er selve grunnsteinen i den antropologiske metode, det er ekstensiv bruk av feltarbeid som skiller antropologien fra andre samfunnsfag metodemessig. Jeg valgte å bruke deltakende observasjon som hovedmetode, men brukte i tillegg uformelle samtaler og strukturerte intervjuer. Jeg brukte også medier som internett, aviser, sportssendinger på TV og tekst-TV. Jeg var daglig inne på diverse nettforum knyttet til brannsupporterne for å se hva man til enhver tid var opptatt av i supportermiljøet. Hvilke saker som var verdt å diskutere, samtidig viste det seg også at disse internettsidene kunne skaffe meg informasjon om forholdet mellom ulike grupperinger innad i supportermiljøet.

Deltakende observasjon var min hovedmetode. Jeg gikk på de samme stedene som brannsupporterne, jeg reiste på borteturer sammen med dem, gikk på stadion sammen med dem, drakk øl sammen med dem, rett og slett tilbragte mye tid i supportermiljøet. Jeg var med på møter i Bataljonens sanggruppe⁶ og jeg sang med da sanggruppen skulle spille inn sanger som skulle legges ut på Bataljonens nettside, slik at det skulle bli lettere å lære seg sangene.

⁶ Denne er nå nedlagt.

Jeg deltok også på Bataljonens årsmøte. Kampdagene og borteturene var helt klart de viktigste kildene til informasjon for meg. I slike anledninger fikk jeg oppleve supporterne i praksis. Det var ikke lenger bare prat, men jeg fikk se hvordan de var på tribunen, hvem de snakket med, hvilke sanger som ble sunget og så videre.

I begynnelsen av feltarbeidet var ikke alt like enkelt. Mange var skeptiske til meg. Hvem var jeg? Hvorfor var jeg der? Hva var det egentlig jeg ønsket å oppnå? Jeg skjønnte fort at det tar litt tid å bli akseptert i den ”harde kjernen”⁷ i Bataljonsmiljøet. Noen av dem har fortalt i ettertid at det alltid er sånn, du må bevise at du kan noe om fotball og at du er dypt engasjert i Brann. For å kunne klare å bevise deg overfor dem må du være tålmodig, de må se deg ofte i miljøet, og det er en fordel dersom de ser deg prate med en de kjenner. Da blir terskelen for å bli godtatt senket litt. En annen ting som satte meg litt ut av spill var ”kravet om øldriking”. Jeg var veldig klar over at alkoholinntaket i supportertermiljøet er ganske høyt. Det jeg ikke var forberedt på var folks ”motvilje” mot å prate med meg dersom ikke jeg også hadde en øl i hånden. Det kan være flere årsaker til dette. For det første så kan det skyldes at de ønsket å gjøre avstanden mellom meg (som antropologistudent, og som var der for å studere, observere og lære) og dem mindre, på grunn av at de på den måten var mer komfortable med å prate med meg. For det andre så kan det også ha vært for å redusere sjansen for at andre skulle skjønne at de var i en intervjusituasjon. Og for det tredje så mente noen at dersom jeg skulle få et ordentlig innblikk i supporterkulturen så måtte jeg gjøre nøyaktig det samme som dem, også drikke øl. For det fjerde så var det også noen som ønsket å vise at de syntes at mitt valg av tema var bra og artig, og det gjorde de ved å spandere en øl. Jeg slet litt i begynnelsen med å finne den ’riktige’ grensen med tanke på alkoholkonsumet, det ble kanskje litt for mye øl enkelte ganger. I ettertid har jeg imidlertid innsett at dette kanskje var en fordel. Det at jeg slapp meg løs og hadde det artig med mine informanter medførte at de også slappet mer av rundt meg. Men jeg ser også viktigheten av at jeg klarte å finne grensen relativt kjapt.

Noen submiljøer innad i supportertermiljøet er også mer lukkede enn andre, noe som medførte litt problemer med tanke på å komme i kontakt med dem og kunne observere dem. Jeg tenker da spesielt på ”guttene” (se kapittel 4). Dette miljøet er svært vanskelig å få innpass i, de er skeptiske til nye ansikter, noe som skyldes at de møter mye motstand fra medsupportere, presse og klubb.

⁷ Med den ”harde kjernen” mener jeg i dette tilfellet de som reiser på de fleste borteturene, som går på hver hjemmekamp og som er på fotballpuben både før og etter kamp.

Jeg brukte både formelle og uformelle intervjuer, med varierende resultat. I noen sammenhenger fungerte det veldig fint, mens andre ganger ikke. Det jeg merket meg, spesielt i de formelle intervjuene, var at intervjuobjektene ofte svarte det de trodde at jeg ville høre. Dette kom tydelig frem da mine samtalepartnere ble 'varme i trøyen' og begynte å bli ivrige, da virket det som om de glemte det de først hadde sagt og deres egentlige meninger kom frem. Konsekvensen av dette ble at jeg valgte å prøve å overraske dem litt med mine spørsmål. De fleste intervjuene jeg hadde var med menn/gutter og spesielt spørsmål om deres syn på kvinnelige supportere virket å sette dem litt ut. Jeg tror at det skyldes at jeg er jente og at det dermed kan være vanskelig å prate om dette med meg, spesielt dersom de har et litt negativt syn på kvinnelige supportere. Med en gang de fikk dette spørsmålet, hadde alle et positivt svar, de hadde ikke noen problemer med kvinnelige supportere og kvinner er like gode supportere som menn. For ikke å snakke om hvor deilige de synes kvinner er når de er iført branndrakt. Senere i samtalene begynte de selv å vinkle det inn på kvinnelige supportere, men da hadde pipen plutselig fått en annen lyd. Da var det plutselig ikke lenger slik at kvinner er like gode supportere som menn. Nei, da var det formelen *kvinner + fotball = usant* som gikk igjen. Det var meget interessant å legge merke til denne endringen, og det gav meg noen viktige tankekors.

De uformelle samtalene forløp ganske greit. De kunne startes hvor som helst og når som helst. Besøkene på pubene før/etter kampene og borteturene var de viktigste arenaene for disse samtalene. Det startet kanskje med en generell diskusjon om fotball og Brann, for deretter å dreie over på supporteraktuelle temaer.

Bevisstheten rundt det faktum at informantene kanskje prøvde å stille seg selv i et bra lys overfor meg medførte at jeg innså viktigheten av å ikke bare høre dem snakke om hvordan de er som supportere, det ble viktig for meg å oppleve hvordan supporterrollen deres spiller seg ut i virkeligheten. Nettopp det faktum at man beveger seg inn på studieobjektens område for å se og selv oppleve på kroppen hva det vil si å være dem er feltarbeidets store fortrinn. Dersom man kun baserer seg på samtaler, sekundær litteratur eller medieoppslag vil man få et lite nyansert bilde av virkeligheten.

Ulike medier var også viktige kilder til informasjon. Fotball er en meget populær sport og det er daglig presseoppslag rundt emnet. Ikke bare om selve idretten, men også om hva som

rører seg rundt, altså om supporterne. Aviser, nettaviser, sports-sendinger, aktualitetsprogrammer og text-TV er alle opptatt av disse emnene, og det har vært viktig for meg å bruke disse for å få et innblikk i sakene supporterne er opptatt av, samt se hvordan pressen fremstiller de ulike supportergrupperingene.

Jeg har også daglig besøkt nettforum tilknyttet brannsupporterne, for å få et mer direkte inntrykk av hva supporterne er opptatt av og hva de synes om ting som rører seg i supportertermiljøet. Diskusjonsforum på internett gir folk en mulighet til å diskutere anonymt. Det medfører at mange slipper seg mer løs, de tør å uttale seg om temaer som er betente. Men samtidig har det vært av betydning for meg å huske på at det folk sier i en anonym diskusjon på internett ikke nødvendigvis harmonerer med det de mener i det virkelige liv. Jeg kunne ikke fått et riktig bilde av supportertermiljøet dersom jeg bare hadde brukt nettforum i mine undersøkelser.

Hvordan komme i kontakt med folk?

Jeg gjorde feltarbeid fra januar 2007 til juli 2007, altså over en seks måneders periode. Den norske fotballsesongen startet ikke før 9. april, men det var allikevel litt å henge fingrene i før den tid. Tiden før sesongstart ble blant annet brukt til å komme i kontakt med personer i miljøet. Jeg gjorde dette på litt ulike måter. I og med at sesongen ikke hadde startet så var det ikke bare å dra på brannsupporternes stampub, Fotballpuben, og prøve å komme i kontakt med folk. Jeg la derfor ut forespørsler etter informanter på Brann Bataljonen Bergens nettforum, nedrefeltz.no og skbrann.org (denne siden er nå nedlagt). Det var hovedsakelig via Bataljonens forum at jeg kom i kontakt med folk. Jeg laget min egen tråd⁸ der jeg fortalte hva jeg skulle gjøre og at jeg ønsket å komme i kontakt med personer i supportertermiljøet og fra ulike grupperinger i dette miljøet. Det tok ikke lang tid før de første meldte sin interesse, og jeg avtalte intervjuer med dem. Etterhvert som Brann startet å spille treningskamper ble også dette en viktig arena for å møte folk og se hvordan supporterne var i slike sammenhenger og hvilken type personer som møtte opp på treningskampene. De fleste treningskampene ble sett på Fotballpuben. Noen av dem så jeg sammen med noen av informantene mine.

⁸ Betegnelse som brukes om emner og diskusjoner.

Treningskampene ble også viktig i den forstand at jeg kunne orientere meg litt i supportertermiljøet. Jeg fikk muligheten til å prøve å skille ulike typer supportere fra hverandre, bare gjennom å observere dem. Det ble nesten som en lek, hvem er hvem? Først og fremst prøvde jeg å skille fra hverandre hvem som tilhørte "Guttene" og hvem som tilhørte Bataljonen. Ved første øyekast var det ikke så enkelt som jeg hadde håpet, det var ikke alltid like enkelt å legge merke til hvilket klesmerke guttene i lokalet gikk med. Lacoste? Henry Lloyd? Stone & Island? Gant? En vanlig genser fra Dressmann eller H&M? Forvirringen var til tider stor, jeg var ikke spesielt bevandret i merkeklærenes verden. Det er dog rart hva man lærer seg til. Nå er klesmerket noe av det første jeg ser på dersom jeg møter nye personer i supportertermiljøet, riktignok er dette en relativt ubevisst handling, men det skjer like fullt. Jeg er ikke lenger i tvil om de ulike merkene og hvilken betydning merkene har. Gjennom gjetteleken pekte det seg også ut personer som jeg ønsket å få kontakt med, og som jeg sørget for å komme i kontakt med på senere tidspunkt.

Bataljonen hadde ulike arrangementer som jeg deltok på og som gjorde at jeg kom i kontakt med nye mennesker. Blant annet var jeg med på møter og sanginnspillinger med Bataljonens sanggruppe, jeg var på årsmøtet og på avsparksfesten. Brann var også deltakere i den skandinaviske fotballturneringen Royal League, og det skapte også en mulighet for meg til å møte supporterne. Da sesongen startet var jeg med Bataljonen på borteturer, så noen bortekamper på Fotballpuben, var tilstede på alle hjemmekampene, samt fulgte oppleggene rundt kampene og var sammen med supporterne både før og etter kampene.

Jeg møtte også representanter fra Sportsklubben Brann for å snakke om klubbens og spillernes forhold til supporterne. Jeg hadde intervjuer med to av brannspillerne, der vi snakket om hvordan de oppfatter supportertermiljøet, hvordan supporterernes innsats på tribunen eventuelt kan påvirke spillernes innsats på banen og hvordan supporterernes oppfatning og forventninger til laget og enkeltspillere oppfattes av spillerne. Jeg hadde også et møte med en representant fra Branns ledelse, der vi pratet om klubbens forhold til supporterne og hvordan dette historisk hadde vært. En annen representant fra Branns administrasjon hadde ikke anledning til å møte meg, derfor sendte jeg spørsmål til han på e-post, og han svarte på dem skriftlig. Denne formen for intervju var ikke optimal, jeg hadde ønsket å prate med ham personlig. Det skyldes blant annet at jeg ønsket å stille noen litt kritiske spørsmål, og jeg mener at det hadde vært en fordel for meg om jeg kunne sett kroppsspråket og ansiktsuttrykkene til vedkommende når han svarte. Årsaken til at jeg ønsket å snakke med representanter fra Brann er at jeg ønsket å

få et innblikk i hva supporterne egentlig betyr for klubben og spillerne. Supporterne selv er av den oppfatning at deres innsats og mening betyr noe for klubben og jeg ønsket å finne ut av om det virkelig er slik, eller om supporterne kun spiller en økonomisk rolle. I forhold til problemstillingen så mener jeg at det er relevant med tanke på at de ulike grupperingene har ulike relasjoner til klubben, og ulike oppfatninger om hva som er god tribunekultur og hvordan man skal støtte laget på best mulig måte.

Borteturene med Bataljonen gav meg også gode muligheter til å møte supporterne og bli kjent med dem. Mange lange timer i en full buss, haugevis av tisse- og røyke-pauser på mange øde steder i Norges land gir en glimrende mulighet til å bli kjent med supporterne på en annen måte enn ved bare å treffe dem på Fotballpuben. Min andre bortetur med Bataljonen var et gjennombrudd. Busstur til Trondheim, mange lange timer i en buss der man konstant er sammen, er en fin måte å bli kjent på. Min første tur med Bataljonen, busstur til Stabæk, var ikke spesielt vellykket i så måte, men skapte allikevel et grunnlag for det gjennombruddet som kom under min andre tur. Det var vanskelig å komme i kontakt med folk på min første tur, de virket skeptiske til nye folk og spesielt de rutinerte var mest opptatt av seg og sitt, de hadde ikke behov for nye ansikter og nye bekjente. Etter denne turen var jeg ikke lenger et fullstendig nytt ansikt, de hadde sett meg før og dermed ble det lettere for dem å prate med meg. På turen til Trondheim havnet jeg også tilfeldigvis ved siden av to av jentene fra den ”harde kjernen”. Jeg kom raskt i snakk med dem og de introduserte meg for sine venner og forklarte dem mitt ærend. Mottakelsen var god, flere gav meg en klem når de hørte om oppgaven, samtidig som jeg fikk strenge formaninger om å fremstille dem på en god måte.

Jeg har vært inne på at jeg tilbragte mye tid på Fotballpuben før og etter kamp. I mine forsøk på å komme i kontakt med folk, og starte samtaler dro jeg ofte frem notatboken. Jeg plasserte meg litt strategisk i forhold til hvor folk kom til å legge merke til meg og hva jeg gjorde. Hver gang kom nysgjerrige folk bort for å høre hva det var jeg egentlig gjorde. Etter å ha forklart det, snakket de i vei som om vi var gamle kjente, jeg behøvde ikke si stort, de var mer enn villige til å fortelle om seg selv og sin supportervirksomhet. I appendix 1 er det en oversikt over og beskrivelse av de stedene jeg besøkte under mitt feltarbeid.

Verre var det å komme i kontakt med ”guttene”. ”Guttene” er en alternativ supportergruppering, med flere undergrupperinger, blant annet Barten og Casuals. Barten er nærmest en gutteklubb for høyt utdannede menn, flere av dem har en doktorgrad. Casuals er

meget kort fortalt en gjeng gutter/og menn som går med bestemte merkeklær og som slåss med motstanderlagets casualsgruppering. Slåsskampene er avtalt på forhånd. Jeg kom i kontakt med en fra Barten relativt tidlig, jeg hadde en del uformelle samtaler med ham når jeg møtte ham, og han skulle snakke med de andre for å høre om de var villige til å slå av en prat med meg. Det var de ikke. Jeg fortsatte mine uformelle samtaler med 'Christian', og jeg fikk mye god informasjon av ham om det alternative supportertermiljøet. Noe av det jeg ønsket mest av alt var å komme i kontakt med personer i casualsmiljøet, noe som var en stor utfordring. Det faktum at det var så vanskelig gjorde at ønsket om å klare det bare ble større og større. Det er vel en kjensgjerning at vi mennesker trekkes mot ting som er hemmelige og skjult. Vi er nysgjerrige. Etterhvert som det nærmet seg slutten på feltarbeidet, mistet jeg litt troen på at det skulle gå i boks. Men en kveld hadde jeg hellet med meg. Jeg var ute sammen med noen venninner og kom tilfeldigvis i prat med noen menn, et par av dem hadde jeg sett før i forbindelse med feltarbeidet mitt. De hadde på seg merkeklær av den typen jeg visste var karakteristisk for casuals. Vi begynte å prate om oppgaven og prosjektet mitt, og etter at vi hadde pratet en god stund sier han ene, 'Erik', plutselig til meg; "Eg skal gje deg en unik mulighet, du skal få telefonnummeret mitt, å så kan vi ta en prat neste uke!" Jeg jublet innvendig, endelig, etter mye hard prøving skulle jeg få lønn for strevet. Vi hadde flere samtaler etter dette og jeg fikk vite svært mye som jeg aldri kunne funnet ut av ved kun å snakke med folk utenfor miljøet eller basere meg på det som kommer frem i media.

En av årsakene til at jeg hadde problemer med å komme i kontakt med "guttene" kan være at jeg er jente. Dette er et mannsdominert miljø som assosierer kvinnelige supportere med Bataljonen og 'fjortiss'-fakter. Dette sammen med at det hersker en oppfatning blant svært mange mannlige fotballsupportere om at jenter/kvinner ikke har peiling på fotball, gjorde at sannsynligheten for å komme i kontakt med dem var mindre enn om jeg hadde vært av motsatt kjønn. For en gutt/mann hadde det på en måte vært lettere å skli inn i miljøet, samtidig som det også kunne medført noen problemer. Det hadde vært større fare for å bli mistenkeliggjort. Er det et forsøk på å infiltrere miljøet? Er han politispaner? Jeg slapp disse mistankene, men jeg fikk flere spørsmål om jeg var journalist, det hadde ikke blitt tolerert. I min gjennomgang av det alternative supportertermiljøet kommer jeg til å fokusere på casuals og Barten på grunn av at det var dem jeg hovedsakelig klarte å tilegne meg informasjon om.

Min posisjon i felten og feltarbeid i eget samfunn

Jeg har allerede nevnt at jeg selv er brannsupporter. Sett i lys av dette kan man stille spørsmål ved min objektivitet og om det i det hele tatt har vært mulig for meg å distansere meg i tilstrekkelig grad. Det har vært en lang prosess, men jeg mener at jeg har klart det, jeg har vært i stand til å se supportermiljøet utenfra og jeg vil påstå at det faktisk at jeg selv er brannsupporter har hjulpet meg med tanke på å komme i kontakt med andre brannsupportere. På sett og vis har også jeg gått inn i en fremmed verden. I og med at jeg har vokst opp i Rogaland så har jeg ikke deltatt i supportermiljøet i Bergen. Selv ikke etter at jeg flyttet til Bergen for å studere gjorde jeg det. Jeg har vært medlem av Brann Bataljonen Bergen siden 2003, men mest av praktiske årsaker. Frem til jeg startet feltarbeidet har jeg ikke deltatt på noen arrangementer i regi av Bataljonen, ei heller deltatt på borteturene.

Jeg mener at det faktisk at jeg selv er brannsupporter på sett og vis hjalp meg i prosessen med å skape et tillitsforhold til mine informanter. Jeg var en av dem, samtidig som jeg var en utenforstående. Elisabeth Skoglund Johnsen har skrevet en masteroppgave om Vålerenga Klanen. Også hun fant at det var nyttig å på forhånd kjenne spillereglene i fotball, være interessert i idretten og ha kunnskaper om de kulturelle kodene som gjelder på tribunen (2007). Det at jeg snakker en annen dialekt har også spilt inn i mine forsøk på å skaffe kontakter. Når jeg var sammen med supporterne på kampdager og borteturer hadde jeg på meg branndrakt. Ved første øyekast var det ingen (som ikke hadde snakket med meg tidligere) som kunne vite at jeg ikke var bergenser. Når de hørte dialekten vekket det interesse hos mange, noe som igjen førte til mange interessante samtaler.

Proessen har ikke vært bare enkel. Jeg har vært nødt til å jobbe med meg selv for å oppnå tilstrekkelig distanse fra felten. Det har til tider påvirket skriveprosessen, jeg har ikke alltid klart å holde fokus på arbeidsoppgavene, nærheten til felten har preget meg. Jeg har vært overrasket over hvor mange fordommer det viste seg at jeg hadde om supportermiljøet til Brann. Noen fordommer ble motbevist, andre bekreftet. Men jeg er av den oppfatning at slik vil det være uansett hvor man gjør feltarbeid. I dagens samfunn skal det godt gjøres å ikke ha forhåndsoppfatninger om de miljøene eller samfunnene man ønsker å studere. Internett og TV bringer selv de fjerneste steder hjem i vår egen stue. Alle har vi fordommer, noen store, andre

små, men uansett størrelse, de er der og de påvirker oss. For antropologien som fag er det en målsetning å kunne legge fra seg disse fordommene og se på de man skal studere med nye øyne. Men er det egentlig mulig? Uansett hvor mye vi forsøker å legge dem fra oss vil vi bære med oss oppfatninger og tanker om hvordan vi tror noe er, det viktige blir vel å ha et åpent sinn, og være mottakelig for at ting eller personer ikke alltid er slik vi tror det er. Dersom man utfører feltarbeidet i egen kultur og eget samfunn så vil man nok ha flere fordommer og forhåndsoppfatninger om de man skal studere enn man har dersom man entrer et helt ukjent samfunn/kultur. Men det finnes visse grep man kan gjøre for å skape distanse. Man kan ved hjelp av informantene gå inn i en rolle der man nærmest blir som et barn igjen. Denne rollen kan oppnås på ulikt vis. For eksempel så kan måten informantene prater til en på være nyttig. Dersom de ikke kjenner forskeren, så blir det ofte slik at informantene forklarer ting på en grunnleggende måte, slik at man vil få innblikk i disse tingene uten at man nødvendigvis er istand til å stille disse spørsmålene selv.

Det finnes både positive og negative sider ved å gjøre feltarbeid i egen kultur. På den ene siden vil man lettere kunne kommunisere med informantene og tilgangen til informasjon kan bli lettere på grunn av at man opererer med det samme begrepsapparatet og man har (ihvertfall til en viss grad) samme referanserammer. På den annen side så kan det være vanskelig å få tak i en del aspekter ved vår egen kultur, på grunn av at disse aspektene tas for gitt. Man kan "glemme" å stille enkelte spørsmål, som det for antropologer som arbeider i en annen kultur, vil være naturlig å stille (Wadel 1991: 18-24). Dette har selvsagt også preget mitt feltarbeid. Som jeg har vært inne på så har jeg utført feltarbeid i egen kultur på mer enn en måte. For det første har jeg vært i Norge, for det andre har jeg vært i Bergen, hvor jeg også til daglig bor, og for det tredje så har jeg studert mine medsupportere. Selv om jeg ikke har vært en del av brannsupportermiljøet tidligere så har jeg allikevel hatt felles referanserammer med de aller fleste av mine informanter, noe som har medført at enkelte ting kanskje kan ha blitt tatt litt for gitt, og da spesielt i begynnelsen. Men etterhvert som feltarbeidet utviklet seg merket jeg meg at jeg ble mer og mer oppmerksom, også på ting som jeg tidligere tok for gitt, og den største grunnen til det var at en del av mine informanter tok opp disse grunnleggende tingene i samtalene våre. Jeg var ukjent for dem og jeg snakket en annen dialekt, dermed så flere det som sin rolle å lære meg opp. Jeg gikk inn i det Cato Wadel kaller lærlingerollen. Med dette begrepet henviser han til en posisjon der feltarbeideren på en måte "underkaster" seg informantene sine og lar de fungere som lærere (Wadel 1991). Mange av dem snakket til meg som om jeg ikke hadde noen bakgrunnskunnskaper om deres supportertvirkosomhet, noe

jeg anser som en fordel, og det har faktisk hjulpet meg til å kunne distansere meg litt fra informanter og informasjonen de har gitt meg.

Å sammenlikne brannsupportere og de funnene jeg gjorde i mitt feltarbeid med annen litteratur om fotballsupportere, både i Norge og ellers i verden, har også vært vesentlig for å kunne oppnå en viss distanse til datamaterialet. Gjennom å se hva andre har fokusert på og lest om ulike supportergrupperinger så har jeg vært i stand til å se på egne data med andre øyne.

Som vi har sett i dette kapitlet har jeg brukt flere ulike metoder for skaffe til veie relevante data, og de har vært mer eller mindre vellykkede. I det følgende kapitlet vil jeg gjøre rede for de teoriene jeg har brukt gjennom oppgaven min.

Kapittel 2. Teori

I dette kapitlet skal jeg se på tidligere arbeider på fotballsupportere, jeg har også gjennom oppgaven brukt mer generell antropologisk teori, men denne har jeg valgt å presentere der det er naturlig å bruke den.

Tidligere forskning på fotballsupportere

De siste 20 årene har forskningen på fotballsupportere ekspandert. På 1980-tallet ble det ofte forsket på britiske fotballsupportere av en spesiell grunn. Man ønsket å finne ut hvordan man kunne øke sikkerheten på britiske stadioner og få bukt med volden tilknyttet fotballen (Hognestad 1995, Armstrong & Giulianotti 1997). Hooligans og hooliganisme var fenomener som preget forskningen på fotballsupportere, det var nettopp disse som utgjorde den største sikkerhetstrusselen på britiske fotballarenaer, og man ønsket å finne tiltak som kunne iverksettes for å forhindre bråk i forbindelse med kampene. Det var flere forslag til hva som kunne gjøres. For det første ble det innført "allseater"-stadioner, noe som vil si at man fjernet ståtribunene og alle tribunenene ble gjort om til sittetribuner. Dersom alle har sitt eget sete, så vil det være bedre plass og faren for at det skal oppstå skadelige situasjoner vil minke. På ståtribuner står man ofte veldig tett og når det oppstår situasjoner på banen som vekker glede eller vrede så kan det oppstå tilstander på tribunen der skader kan oppstå. Ved feiring av en scoring hender det ofte at folk løper fremover, uten tanke på de som står foran, gledesfølelsen fyller en og man ønsker å gi uttrykk for denne gleden, dele den med andre. Det er en impulsiv handling og noen ganger kan trykket bli så stort at folk faller, og kan risikere og bli tråkket på. På ståtribuner er det også mye enklere å gjennomføre for eksempel slåsskamper.

Et annet tiltak som ble innført var et skifte i målgruppen for markedsføringen av sporten. Tradisjonelt har den typiske fotballsupporteren vært en mann av arbeiderklassen (Armstrong og Giulianotti 1997). Det nye var at man startet å markedsføre fotball som et produkt beregnet på hele familien. Man satset på å få flere kvinner og barn som en del av stadionpublikummet. Dette på grunn av at man tenkte at økt antall kvinner og barn på tribunen vil medføre økt fokus på myke verdier, og sannsynligheten for at det skal oppstå bråk med et stort antall

kvinner og barn tilstede vil være vesentlig mindre enn dersom tribunene er totalt dominert av menn (Hjelseth 2006).

I følge Hjelseth var det før 1880 et veldig heterogent publikum på engelske fotball-arenaer. Arbeiderklassen utgjorde ikke den store majoriteten og det var også en del kvinnelige tilskuere på tribunen. Etter 1880 endret dette seg. En av hovedårsakene til dette var at engelske medier begynte å skrive om fotball. Økt oppmerksomhet rundt sporten medførte økninger i antall publikummere, de nye tilskuerne ble hovedsakelig rekruttert fra arbeiderklassen, noe som igjen medførte at middelklassen og kvinnelige tilskuere utgjorde en betydelig mindre del av stadiongjengerne. Interessen for fotball startet ofte ved at man bestemte seg for å støtte et bestemt lag, og etterhvert utviklet det seg til å bli en generell fotballinteresse.

I mange tilfeller var det også slik at supportere av ulike lag kan stå som representanter for ulike sosiale lag (2006). I flere store byer finner man flere fotball-lag og ofte ser man at de ulike lagenes supportere er knyttet til ulike sosiale lag. Liverpool FC og Everton FC kan illustrere dette. Liverpool regnes som arbeiderklassens lag, mens Everton anses som overklasse-laget. Dermed kommer rivaliseringen mellom de to klubbene opp på et annet nivå, det går ut over fotballens grenser og over i politikken. Man finner noe av det samme i Norges hovedstad Oslo. Også her har man to ulike ”stor”-klubber som er knyttet til ulike deler av byen og til ulike sosiale lag, Vålerenga IF og FC Lyn Oslo. Vålerenga holder til på Oslos østkant og er tilknyttet arbeiderklassen, mens Lyn hører hjemme på Oslos beste vestkant og er et typisk overklasselag. Spenninger, rivalisering og konflikter mellom ulike lags supportere kan også ha bakgrunn i andre ting enn politikk.

Religion er en faktor som også kan spille inn. Det mest kjente motsetningsforholdet mellom to klubber tuftet på religion er mellom de to skotske klubbene Glasgow Celtic og Glasgow Rangers. Samtidig som motsetningsforholdet er basert på ulike religiøse oppfatninger, så finner man også politiske motsetninger som også har sitt utspring i den religiøse konflikten. Det handler om katolikker versus protestanter, briter versus irer og altså Celtic versus Rangers. Ved å følge Jenkins (1994) kan vi hevde at gruppedannelsesprosesser er i spill her. Katolikker, protestanter, briter, irer og de ulike lags supporter vil selv definere seg som en del av en gruppe. De vil aktivt tilskrive (Barth 1969) seg en identitet. For eksempel en brite vil definere seg som en brite og en katolikk vil definere seg som en katolikk. Konflikten går så langt

tilbake som til 1500-tallet og den protestantiske reformasjonen. Glasgow har mange irske innvandrere, og Celtic har vokst til å bli et symbol for irer over hele verden. Konflikten mellom britene og irene har utviklet seg til å bli hat mellom to etniske grupper, og dette hatet har supporterne tatt med seg til fotballtribunene. Hatet gjenspeiles i sanger som synges, rop og gjennom slåsskamper mellom de ulike lagenes supportere (Foer 2005:34-62 og Klonteig 2007). En del av konflikten handler om Nord-Irland og hvem territoriet skal tilhøre. I dag ligger Nord-Irland under Storbritannia, men irene ønsker at det igjen skal legges inn under Irland. Grunnen til at jeg trekker frem dette er at jeg ønsker å vise hvordan sangene som synges på stadion brukes for å markere et politisk standpunkt gjennom det å være fotballsupporter. Jeg vil her legge frem en sang som synges av Celtic-supporterne, den heter "Go on home" og handler om at irene ønsker at britene skal trekke seg ut av Nord-Irland, slik at det irene anser som okkupert land nok en gang skal bli en del av Irland.

"Refreng;

Go on home British soldiers go on home.

Have you got no fuckin' homes of your own.

For eight hundred years we've fought you without fear,

And we'll fight you for eight hundred more.

If you stay British soldiers if you stay,

You'll never ever beat the IRA,

The fourteen men in Derry are the last that you will bury,

So take a tip and leave us while you may.

(News From Paradise – nr 2 1999/2000)

Poenget er at politikk og religion flere steder spiller en meget stor rolle også i fotballsammenheng og mange steder ligger det ofte mer bak rivalisering mellom ulike supportergrupperinger enn selve fotballuenighetene. Richard Giulianotti bruker begrepene *rivalisering* og *solidaritetens semantikk*. Dette innebærer at fotballkampen blir et bilde på motsetninger eller konflikter som allerede finnes eller som skapes. Disse motsetningene eller konfliktene kan gå ut over rammene for fotballkampen, det vil si at de også kan dreie seg om saker som ikke har noe med fotball å gjøre, men som egentlig utspilles på andre samfunnsområder (Giulianotti 1999). Det handler altså om relasjonen mellom fotballverden og verden utenfor. I Norge er ikke dette fenomenet spesielt utbredt, men man finner noen

eksempler på kamper som kan tillegges meninger utover selve fotballkampen. Vi har for eksempel kampen mellom Lyn og Vålerenga, som jeg har vært inne på tidligere, som også handler om østkant versus vestkant. Vi har også kamper mellom Brann og Viking, som spiller på hvem som er Vestlandets storebror. Brannsupporterne har en sang som summerer opp forholdet mellom de to lagene og byene, Stavanger og Bergen, og som kun brukes i kamper mot Viking;

”Vi è Vestlandets konger, vi e Brann.

Vi è Vestlandets konger, vi è Brann.

Vi e stolte alle mann, av vårt kjære SK Brann,

vi e Vestlandets konger vi è Brann”.

Hjelseth trekker også frem kamper som Fredrikstad-Sarpsborg, på grunn av at begge er industribyer og de er naboer. Dermed vil det ligge ekstra rivalisering mellom disse. Kampene mellom Tromsø og Bodø-Glimt blir fremstilt som kampen om Nord-Norge (2006). Rivaliseringen i Norge er relativt mild i forhold til den type rivalisering vi har sett mellom for eksempel Celtic og Rangers. Ønsket om å være ”best i byn” eller ”best på Vestlandet”, stikker ikke like dypt som dype religiøse konflikter som for eksempel den mellom katolikker og protestanter i Skottland. Smårivaliseringen i Norge går ikke så langt at det handler om liv eller død, for mange Celtic- og Rangers-supportere så kan det gjøre nettopp det. Lørdag 29. mars 2008 ble en katolsk pub i Belfast i Nord-Irland angrepet etter at de hadde vist Old Firm-oppgjøret mellom Celtic og Rangers. Noen av angriperne ropte ut ”Combat 18” (som er en ny-nazistisk gruppe) og ”Section F” (som er en høyre-vridd hooligansgruppering i Nord-Irland). Begge grupperingene er lojalister. De hadde med seg kniver og ”knokejern”⁹. En katolsk mann fikk strupen skåret over, han overlevde såvidt (www.guardian.co.uk).

Men hva betyr egentlig rivaliseringen for fotballsupporterne? Hjelseth (2006:42) skriver

”for det første skaper den tilhørighet [...]. Rivaliseringen kan bli hovedpoenget med kampen [...] For det andre er dette en form for rivalisering som for de mest ivrige supporterne også overføres til selve tribunen, og til mer eller mindre rituelle seanser

⁹ Utstyr man bruker på hendene for å kunne gjøre mest mulig skade på den man angriper.

før og etter kampen. Det å ”synges mot” motstanderens supportere kan bli like sentralt som selve kampen”.

Det å konkurrere med motstanderlagets supportere kan altså være like viktig som selve kampen. Det gir prestisje å være de beste supporterne, synges mest og best og gi laget sitt den beste støtten.

Giulianotti snakket også om ”solidaritetsens semantikk”. Med det mener han at rivaliseringen skaper mening for supporterne (1999). Hjelseth forklarer det samme fenomenet på følgende måte, basert på Giulianottis teori;

”Gjennom fotball får slike motsetninger (religiøse, sosiale eller geografiske) et symbolsk uttrykk, og henger sammen med at det innad i disse gruppene utvikles en gruppeidentitet som er grunnlag for fellesskap og solidaritet. En vanlig tolkning er at moderne fotball utgjør en av få rammer for felles opplevelser i et avritualisert samfunn, og at den derfor styrker den sosiale integrasjon” (2006).

Man ser altså her at rivaliseringen er en måte å sette opp et skille mellom ”oss” og ”de andre” på, og samtidig som det skaper en avstand til andre lags supportere så skaper det også grobunn for et fellesskap innad i supportergrupperingen, og kan knytte bånd mellom personer fra ulike sosiale lag, kjønn og yrker som går på tross av de ulikhetene man finner utenfor supportersammenhenger. Giulianotti (1999) sier videre at denne formen for solidaritet er av mekanisk karakter, som Durkheim ville sagt det (1964). Det vil si at den ”understreker stedets betydning og lokalsamfunnets identitets- og solidaritetsskapende karakter, og den vil tendere mot å strippe tilhengerne for deres sosiale status ved å fremheve det likhetsbaserte fellesskap” (Hjelseth 2006). Når supporterne går inn i rollen sin legger de fra seg sin sosiale status utenfor puben de samles på eller stadion. Innenfor stadionportene spiller det ingen rolle om man er bankdirektør eller kassadame på Rema. Da handler det om å støtte laget ’man har i sitt hjerte’. Jeg vil påstå at dette er en sannhet med modifikasjoner. Dersom man ser på for eksempel brannsupporterene så vil man finne at det er et veldig heterogent miljø, og for noen av disse grupperingene spiller sosial status en betydelig rolle og deres sosiale status brukes for å markere avstand til andre grupperinger innad i det samme miljøet.

Forskning på fotballsupportere i Norge

I seinere tid har også norske forskere fattet interesse for fotballsupportere i Norge. Den mest kjente norske antropologen som arbeider innen dette feltet er Hans Hognestad. Han har hovedsakelig vært opptatt av britiske fotballsupportere (Hognestad 1995), men han har også sett på norske supportere av engelske lag (2004). Sammen med Gary Armstrong skrev Hognestad "International orientation and patriotism' – Football Identities in Bergen" (2003). De tar blant annet for seg bergensernes patriotisme og hvordan bergenserne ofte vil hevde at "eg è'kje fra Norge, eg è fra Bærgen". I følge dem er Brann den viktigste arenaen for å uttrykke Bergens patriotismen. Dette markeres blant annet i Brann-sangene. En annen ting er at bergenserne alltid får høre om sine "rarheter", uansett hvor i Norge de beveger seg. Hognestad og Armstrong siterer tidligere leder i Brann Supporterteam ¹⁰ Rune Bakervik; "Oslo is hate city number one for people here. Yet, as Brann-fans we get to hear about the peculiarities of Bergen wherever we go. It almost feels like we're playing against Norway every week" (Hognestad og Armstrong 2003: 147). Følelsen av at det er Bergen og Brann mot resten er noe av det som gjør at behovet for å være patriotisk melder seg blant supporterne. I disse tider forsøker man å innføre en ny sang på tribunen, en sang som omhandler nettopp denne problemstillingen;

"Følg på, følg på, følg på,
republikken¹¹ vil alltid bestå!
Det e Norge mot oss, og vi e klar for å sloss,
For republikken vil alltid beståÅå!"

Hognestad og Armstrong ser også på forholdet mellom Brann/brannsupporterne og Norges Fotballforbund (NFF). De påpeker at de fleste brannsupporterne har et anstrengt forhold til NFF. NFF holder til Oslo, og mange brannsupportere er av den oppfatning at NFF motarbeider dem (Hognestad og Armstrong 2003). "Hater, hater, hater NFF" er et vanlig rop på tribunen dersom dommeren eller forbundet tar en upopulær avgjørelse.

¹⁰ Brann Supporterteam var tidligere Branns offisielle supporterklubb.

¹¹ Republikken er en vanlig betegnelse på Bergen i supporter miljøet, og "Bergen ut av Norge" er et vanlig mantra.

Arve Hjelseth (2006) har tatt for seg hvordan supportere forholder seg til kommersialisering av fotballen. Han har utført datainnsamlingen på diverse diskusjonsforum på internett, og på bakgrunn av disse har han dannet seg et bilde av supporterernes meninger om kommersialiseringssprossene. Kort fortalt ser han på spenningen mellom supporterernes opplevelse og forventninger til fotballen og klubbene, og hvordan klubbene i større og større grad går over til bedrifter med et formål å skaffe til veie størst mulig økonomisk gevinst. Klubbens og supporterernes målsetninger er ikke alltid samsvarende, og ei heller er det alltid slik at de enes om hvordan man på best mulig måte skal kunne oppnå suksess (2006).

Elisabeth Skoglund Johnsen skrev i 2007 masteroppgave om supporterne tilknyttet Vålerenga Idrettsforening, Klanen. Hun fokuserte på hvordan supporterne bruker kroppen på tribunen. Hun fant at det å bruke kroppen for å gi uttrykk for sinnstemninger og for å markere standpunkter er vesentlig på fotballtribunene. Kroppsbevegelsene blir på en måte ritualisert, og hun bet seg spesielt merke i at bevegelsene i stor grad var samkjørt. Tittelen på hennes oppgave er "den kollektive kroppen", og den sier mye om hvilke funn hun gjorde. Bevegelsene er så inkorporert og samkjørt at de blir utført på samme tid. Folk reagerer likt på ting, og de bruker de samme kroppsbevegelsene (Skoglund Johnsen 2007). Skoglund Johnsens oppgave gir inntrykk av at supportermiljøet er meget homogent, og det er også det inntrykket jeg har fått fra øvrig litteratur om fotballsupportere. Jeg vil derimot vise at supportermiljøene er komplekse, og at de består av flere ulike fraksjoner som er preget av ulike syn på hva det innebærer å være supporter og hva som er god tribunekultur.

Hva er en supporter? Kan man skille mellom supporter, tilhenger og tilskuer?

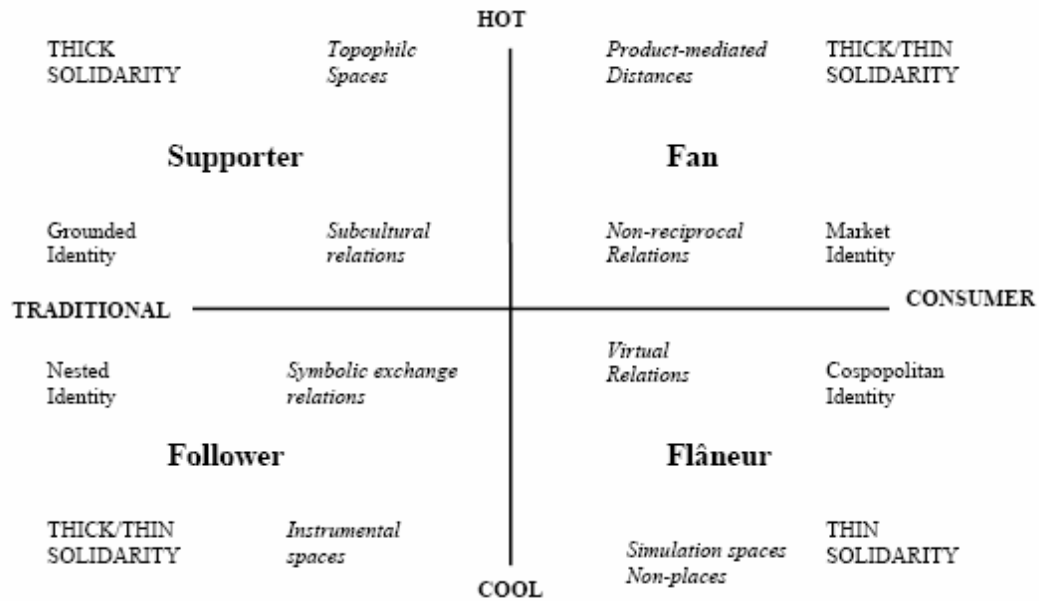
Jeg vil her komme nærmere inn på hva jeg vil mene en supporter egentlig er for noe. Når jeg her bruker ordet 'egentlig' så er det på grunn av at jeg vil ta utgangspunkt i hvordan mine informanter oppfatter det og vil definere begrepet supporter. Enkelte vil kanskje hevde at alle som går på en fotballarena for å se en fotballkamp er supportere, men er de nå egentlig det? For mange av mine informanter har det vært viktig å sette opp et skille mellom seg selv, som supportere, og andre stadiongjengere, som kanskje bare er tilskuere eller tilhengere.

Supporter-begrepet har en bestemt betydning for de som er mest engasjert, og det brukes aktivt for å opprettholde skillelinjer mellom de ulike gruppene stadiongjengere.

I følge kunnskapsforlagets Fremmedord blå ordbok betegner ordet *supporter* en ”sympatisør, talsmann (ofte på en mer seriøs måte enn fan, f.eks. som innskrevet medlem i en klubb)”(2000). Dersom man bruker denne definisjonen vil det i Brannmiljøet kun være medlemmer av den offisielle supporterklubben Brann Bataljonen Bergen¹² som kan betegnes som supportere. Jeg mener at det vil være mer fruktbart å definere *supporter* på en litt annen måte. Slik jeg ser det kan vi dele stadiongjengerne inn i *supportere*, *tilhengere* og *tilskuere*. I samtaler med mine informanter har jeg kommet frem til følgende definisjoner; *supporter* er en person som er godt over middels interessert i et lag og som går på fotballkamp ikke bare for å se selve fotballkampen, men også for å bidra til å skape god stemningen på tribunen. For en supporter er det å skape en ramme rundt kampen, for på den måten å vise støtte til laget, vel så viktig som å se kampen. En supporter tror helhjertet at han/hun kan påvirke lagets innsats og det som skjer på banen ved hjelp av for eksempel sang og rop. Supporterne kan også betegnes som *Fans*. *Tilhenger* kan brukes om personer som er litt under middels interessert i laget, de bidrar i liten grad til å skape stemning på tribunen og de blir ikke nevneverdig preget av resultatet. *Tilskuere* er personer som har en generell fotballinteresse, som ikke er knyttet til et spesielt lag og som ikke bidrar stemningsmessig. Jeg kommer hovedsakelig til å fokusere på supporterne.

I følge Richard Giulianotti kan man skille mellom fire ulike typer tilskuere. Han har satt dem opp i følgende skjema i artikkelen ”Supporters, Followers, Fans and Flaneurs – A taxonomy of spectator identities in football” (2002);

¹² Også kalt Bataljonen eller BBB.

Giulianotti skiller mellom tradisjonelle tilskuere og konsumorienterte (moderne) tilskuere, han har også en akse som går fra varmt til kaldt. Desto høyere oppe på varme-skalaen man befinner seg, desto mer engasjert tilskuer er man. Jo lavere nede man er på kulde-skalaen, jo mindre engasjert er man. Han mener at man ved hjelp av denne figuren både kan se den historiske og kulturelle utviklingen når det gjelder tilskuerrollen og forholdet mellom tilskuer og klubb.

Supporteren er tradisjonell/varm. Han/hun kjennetegnes av at vedkommende er sterkt engasjert og har et forhold til klubben som strekker seg over meget lang tid. Supporteren vil føle et behov for å støtte klubben økonomisk via kjøp av supportereffekter eller eventuelt aksjer. I følge Giulianotti skyldes dette at de følelsene supporteren har for klubben kan sammenliknes med de følelser vedkommende har for nære venner og familie. Supporterne blir ofte rekruttert fra de lokale omgivelsene, det er lokalsamfunnet som utgjør kjernen av supportere. Klubbene bruker noen ganger også symboler for byen eller tettstedet for å spille på supporterens ”patriotiske” følelser. Enkelte lag kan også ha supportere bosatt i diasporaen, men det skyldes ofte at klubben har ”etniske tradisjoner (2002). Han sier videre at kroppen blir et medium for å vise den varme og ikke minst evige solidariteten de føler i forhold til laget/klubben. Det skjer for eksempel ved at man tattoverer inn symboler som er knyttet til det fotball-laget ’man har i hjertet’, man ikler seg klubbens farger og supporterutstyr. Sist, men ikke minst så brukes kroppen aktivt på tribunen for å støtte klubben. Man bruker kroppen til å gjøre bevegelser til sanger, man klapper og gjør bevegelser som for eksempel skal provosere

motstanderne. Elisabeth Skoglund Johnsen (2007:50) beskriver dette fenomenet i sin masteroppgave om Klanen¹³;

”Morten, Henning og Finn stod med armene i kryss over brystet. Forsiktig hevet de alle tre armene ut fra kroppen, armene stoppet et øyeblikk foran brystkassen. Alle tre hadde nevene knyttet. De presset overkroppen fremover, føttene fant balansen på tåballene. De hadde funnet stillingen, det var akkurat som om de var klare for det som skulle komme. Henning og Morten bøyde knærne, presset overkroppen frem og knyttet nevene i det de av full hals skrek: ”Jaaaaaaa”. Ballen traff nettet i mål og supporterne eksploderte i brøl og viltre bevegelser. Supportere rundt meg hoppet, skrek og ga hverandre klemmer. Alle tok skjertene sine over hodet og veivet det rundt i helikopterbevegelser” (2007).

Supporterne vil ha et nært forhold til klubbens hjemmebane. Stadion blir oppfattet som et hellig sted for dem. Et sted som forbindes med følelsene de har for klubben og med både positive og negative opplevelser. Selv om ikke alle kamper går like bra, så er det allikevel de positive opplevelsene som preger supporterens tanker om stadion (Giulianotti 2002). ’Ronny’, som er en av ”guttene”, vektla hvor viktig stadion er for supporterne. Ikke bare som Branns hjemmearena, det er også et sted man kan søke tilflukt fra hverdagens tjas og mas, et sted hvor man kan la tankene sveve.

’Ronny’ lyser opp i det han begynner å snakke om stadion og sitt forhold til stadion. For ham er stadion et godt sted å være, et sted der alle bekymringer forsvinner, et sted med gode minner og løfter om en begivenhetsrik og god fremtid. Ulike lags supportere kan sies å være del av ulike subkulturer, og hver enkelt supporter lærer opp i denne subkulturen av foreldre, søsken eller venner. Noen supportere fremstiller seg som om de besitter mer av den subkulturelle kapitalen (Bourdieu 1995) enn sine medsupportere. Dette kan være for at de skal virke som bedre og mer ekte supportere enn andre. Supporterne er også aktive når det gjelder å skape og opprettholde et rivaliserende forhold til andre lags supportere. For å oppnå mer subkulturell kapital er det ikke nok å gå til innkjøp av det siste nye i supporterbutikken. Den subkulturelle kapitalen omfavner mer enn som så. Det er for eksempel viktig at man behersker

¹³ Vålerenga Idrettsforenings offisielle supporterklubb.

de kulturelle kodene for hvordan man skal oppføre seg på tribuene og man må ha utbredte kunnskaper om laget og klubben (Giulianotti 2002).

Followers er i følge Giulianotti (2002) tradisjonelle/kalde. En follower har en generell fotballinteresse, men de har også en forkjærlighet for et eller flere lag. Followers kan både ha en tykk og en tynn form for solidaritet. Det spiller seg ut på følgende måte, dersom man har en tynn solidaritetsfølelse innebærer det at follow'eren kan oppleve å bli trukket mot enkelte klubber på grunn av at de har en historisk link til favorittklubben. Med historisk link menes at spillere, trenere eller ledere fra favorittklubben har gått til den aktuelle klubben, og da i egenskap av at disse har gått til den klubben så utvikler man en sympati for dette laget (Giulianotti 2002). Dette skjer ikke uansett hvilke personer det er som drar fra favorittklubben til andre klubber. Det må være en person som er godt likt og som follow'erne har et nært og godt forhold til. Den tykke formen for solidaritet innebærer at follow'erne inngår en form for vennskap med andre klubbers varme, tradisjonelle supportere. Disse andre klubbene er da de samme klubbene som omtales i den tynne formen for solidaritet. Begge formene for solidaritet inneholder former for ikke-økonomiske, symbolske bytterelasjoner mellom follow'eren og favorittklubben. Det handler om at follow'eren gir sin interesse til klubben og ikke minst gir sin støtte til klubben. Klubben på sin side gir noe tilbake til follow'eren ved å signere en populær spiller eller ved å vektlegge bestemte kulturelle verdier. Hvilke kulturelle verdier klubbene satser på spiller en rolle for follow'eren på grunn av at han/hun vil vise ektheten i relasjonen mellom klubb og follower ved å henseile til at de også deler andre verdier enn de rent fotballfaglige (Giulianotti 2002). Sportsklubben Brann har sammenfattet sine kulturelle og sosiale verdier i det de kaller sine fem myke verdier. Det er verdier som har blitt til i samråd med supporterne og som alle ansatte i Brann (både spillere, trenere og administrasjonsansatte) og supporterne skal følge. Disse verdiene er at man i Brann skal være inkluderende, entusiastiske, ærlige, ydmyke og målbevisste. Dette er verdier som alle kan være enige om og som appellerer til folk også utenfor Sportsklubben. Giulianotti (2002) bruker Cohens (1978) begrep om "nested identities" for å forklare hvordan man kan kombinere det faktum at man sympatiserer med flere lag. Det er ikke nødvendigvis slik at man kan rangere klubbene etter hvilke klubber man føler mer for enn andre. Follow'eren kan snarere oppleve en konflikt med seg selv dersom det oppstår en situasjon der to av lagene vedkommende sympatiserer med skal møtes til et oppgjør.

“Nested identities instead function to provide the follower with a range of favoured clubs and football people in different circumstances, ensuring that the follower’s football interest is sustained when his or her supported true team is no longer competing” (Giulianotti 2002:36).

Følelsene for klubbene kan være lik i mange tilfeller. Da Brann skulle møte Liverpool i UEFA-cupen i 1997 så man dette fenomenet. Det var flere som opplevde en konflikt med seg selv, de hadde problemer med å velge hvilket lag de skulle holde med. I Bergen er det svært mange Liverpoolsupportere, noen av dem valgte å forholde seg nøytrale, noen mente at kjærligheten til Brann er større enn den hengivenheten de har for Liverpool og det var en del som valgte å ikle seg Liverpool-drakt istedetfor Brann-drakt (Hognestad 2004). Dette var ikke uten videre populært blant de Giulianotti kaller supportere. Etterhvert som det vises mer og mer fotball på TV har det blitt lettere å følge flere lag, men en follow’er er klar over at det ikke er alle lagkombinasjoner som er legitime. Som Giulianotti skriver; man kan ikke sympatisere med både Manchester United og Liverpool eller både Fiorentina og Juventus (2002). En follow’er har heller ikke det samme forholdet til byen eller bydelen som lagene hans/hennes kommer fra.

Fans er tilskuere som er varme og konsumerende. Det vil si at det er en moderne fan av ”a football club or its specific players, particularly its celebrities” (Giulianotti 2002). Fans har et nært forhold til klubben og spillerne, men ikke like nært som det man ser blant supporterne. Det skyldes at kommersialiseringen av fotballen har skapt et gap mellom klubben og supporterne. Man kommer ikke like tett inn på spillerne eller lederne. Forholdet blir ekte gjennom kjøp av produkter tilknyttet den aktuelle klubben, det vil si gjennom kjøp av blant annet supportereffekter og eventuelt kjøp av aksjer i klubben (Giulianotti 2002). Det kan også dreie seg om at man ønsker å hjelpe klubben økonomisk. Da det ble bestemt at Brann skulle bygge ut stadion introduserte de muligheten for supporterne til å leie et sete i 2, 6 eller 15 år. Supporterne betaler da en viss sum for å ha sitt eget sete på tribunen og de får navnet sitt på seteryggen, men selv om man da har betalt sete-leie så må man i tillegg kjøpe partoutkort¹⁴ foran hver sesong. Årsaken til at man innførte dette systemet var at Brann trengte hjelp til å finansiere utbyggingen av stadion. Den tykke formen for solidaritet gjenspeiles i fansens kjøp av supportereffekter og bruk av dem på tribunen. I følge Giulianotti råder det en oppfatning om at fansen tenker at bruk av supportereffekter kan være med på å trigge spillernes innsats

¹⁴ Det bergenske ordet for sesongkort.

på banen. Den tynne solidariteten handler om at man kjøper klubbaksjer og på den måten støtter og opprettholder forholdet til klubben (Giulianotti 2002).

Fra fansens side oppleves forholdet til både klubb og spillere på en intim måte. De føler at de kjenner spillerne, selv om de kanskje aldri har møtt dem.

“Fans refer to stars by first name, discuss their private lives and traits, collect biographical snippets, surround the family home or workplace with their images, and perhaps even fantasize about a loving, sexual relationship with their objects of affection” (Giulianotti 2002:37).

Flanøren er en kald konsument. Flanøren innehar en postmodernistisk tilskuerrolle, det vil si at fotballklubbene han/hun sympatiserer med følges hovedsakelig gjennom TV og internett. Det blir dermed en kald og upersonlig relasjon mellom klubb og tilskuer. Tradisjonelt var flanøren en urban type, han var mann og borgerlig, vanligvis godt voksen og likte å spasere langs gater og markeder (Giulianotti 2002). Dagens flanør kan være både kvinne og mann, men er fremdeles av borgerskapet. Flanøren er konsumorientert og i stor grad er relasjonene vedkommende deltar i (til klubben og andre tilskuere) upersonlige på grunn av at de foregår via teknologiske nyvinninger som for eksempel internett. Fotball-flanøren er ofte borgerlig og søker etter flere og varierte fotballopplevelser. Vedkommende vil ha et fjernt forhold til klubbene og er som regel en del av et virtuelt samfunn. Forholdet til supporterereffektene er ikke knyttet til klubbfølelse, men det handler mer om estetikk. De ser mer på farge og utforming enn hvilket lag de tilhører. Flanørene har en tynn form for solidaritet. Flanørene søker å distansere seg fra de mer varme typene tilskuere, supportere og fans. Dette gjøres ved å fremstille supportere og fans som lite intelligente personer som kun følger følelsene sine og blir drevet av lidenskap. Dermed er de heller ikke i stand til å verdsette spillets finesser. En flanør er ikke ”bundet” til et lag, de bytter ofte på hvilket lag de holder med. Det handler om at lagene må oppnå gode resultater og være in (Giulianotti 2002). Supporter og fans vil støtte laget sitt både i medgang og motgang.

Man kan altså skille mellom ulike typer supportere og ulike grader av det å være supporter.

Fotball og opprettholdelse av maskulinitet

Som tidligere nevnt skjedde det en endring i publikumssammensetningen da engelske aviser begynte å fokusere på fotballen på 1880-tallet. Fra å være en sport som appellerte til begge kjønn og til flere sosiale klasser gikk den mer over til å bli en idrett for menn fra arbeiderklassen. Endringen i supportersammensetningen fikk også konsekvenser for supporteratferden. Fra høflig klapping når laget gjorde det bra, utviklet atferden seg til å bli mer kraftig. Man ga uttrykk for sitt engasjement, og dermed ble det å være fotballsupporter oppfattet som en maskulin arbeiderklasseaktivitet (Hjelseth 2006). Eduardo Archetti har tatt opp forholdet mellom fotball og maskulinitet. I følge ham hører fotball og mandighet sammen. Ofte gir fotballsupportere uttrykk for sin maskulinitet gjennom sanger og rop. Sangene og ropene brukes for å ydmyke motstanderlagets supportere (1985). Elisabeth Skoglund Johnsen sier i sin masteroppgave om Vålerenga Klanen at de har sanger med bevegelser som handler om ”penis, masturbering, urinering og penetrering” (2007). Det samme fenomenet finner man blant brannsupporterne. Man har bevegelser som simulerer masturbering og sanger som handler om at man skal pisse på motstanderlaget eller drite på for eksempel Oslo by. Masturberingsbevegelsene brukes for å håne motstanderlagets supportere eller dommertrioen. For eksempel synger man ”linjedommer, linjedommer, lalalalalalalalala”. Mens dette synges løfter man høyrehånden, setter tommelen mot pekefingeren eller langfingeren og beveger håndleddet opp og ned. Det er heller ikke uvanlig å høre rop som for eksempel; ”jævla fittedommer” eller sanger som blant annet ”Hoseth¹⁵ suger kuk, Hoseth suger kuk, det è sikkert, det è sikkert, Hoseth suger kuk”.

Tidlig forskning på fotballsupportere handlet om hooligans og casualmiljøer. Casuals er gutter/menn som ikler seg bestemte merkeklær og som er interessert i å slåss med motstanderlagets casuals. I disse miljøene er man opptatt av å hevde sin maskulinitet, noe som manifesterer seg i slåssing og hard festing. Anthony King slår fast at for mannlige

¹⁵ Magne Hoseth er en svært lite populær spiller i Bergen som spiller i Molde fotballklubb. Han oppfattes av svært mange fotballsupportere som meget feminin blant annet på grunn av gjentatte uttaleleser i media om hvor opptatt han er av klær og mote. Av motstandernes supportere mottar han ofte ”homo”-rop, det vil si at motstandernes supportere ønsker å nedverdige ham ved å bruke referanser til homofili.

fotballsupportere så er fotballen ”a central ritual arena in the constitution of their manhood. Through the support of a football team, the male fan affirms his status as man (in the eyes of his peers and himself) and also articulates the nature of that manhood” (King 1997:585). Måten dette skjer på er ofte gjennom sanger med innhold som nevnt ovenfor. I følge King bruker hooligans ofte referanser til sex når de skal forklare sitt forhold til hooliganisme og hvorfor de finner denne kulturen så tiltrekkende. Voldsutøvelsen sammenliknes med det å ha sex, det gir dem noenlunde samme tilfredsstillelse. King påpeker at denne linken ikke nødvendigvis er logisk, men den kan skjønnes fordi begge aktivitetene regnes som grunnleggende for å fremstå som maskulin (1997:589).

”I get so much pleasure when I’m having aggro [violence], I nearly wet my pants¹⁶ – it’s true” (King 1997:588)

Denne uttalelsen kom fra en av Manchester Uniteds hooligans i 1974. Han sidestiller altså det å være i slåsskamp med seksuell tilfredsstillelse.

I følge Dunning et.al. kan man også sammenlikne bruk av vold for å fremme maskulinitet med det å drikke alkohol. I disse miljøene gir det status å være i stand til å drikke betydelige mengder alkohol. Det å tåle et høyt alkoholinntak, være hard og kunne slåss er alle tegn på at man er mandig. Disse tingene er ofte knyttet sammen, selv om det for hooligans kan anses som viktig å være edru i det man skal ut i en slåsskamp. Man har innsett viktigheten av å være klar i hodet og kunne ha full kroppskontroll (Dunning et. Al. 2002).

Maskulinitet anses å være et sentralt trekk ved å være fotballsupportere, men ved kvinners inntog på fotballstadionene så har denne arenaen blitt mindre egnet for menn å uttrykke sin maskulinitet.

I dette kapitlet har jeg sett på noe av den forskningen som finnes om fotballsupportere. Som vist har de hovedsakelig fokusert på hooligans/casuals eller på forholdet mellom ulike lags supportere. Vi har også sett at det finnes ulike oppfatninger av hva en supporter er for noe, og at fotballinteresserte kan deles inn i ulike kategorier, og vi har lært at fotballen og det å være fotballsupporter brukes for å uttrykke maskulinitet.

¹⁶ I denne sammenhengen brukes uttrykket ”nearly wet my pants” som en metafor for at vedkommende nesten fikk utløsning.

I neste kapittel kommer jeg til å fokusere på meningsaspektet ved det å være supporter og det jeg kaller ”jakten på det magiske”. Denne delen handler om de tingene som samler supporterne til en felles innsats for Sportsklubben Brann, jeg vil senere vise at supportermiljøet rundt Brann er meget komplekst og at det finnes mange aspekter som skiller dem, men det vil være viktig å få en forståelse for hva det å være supporter gir disse menneskene før man går dypere inn i supportermiljøets ulike grupperinger og kategorier.

Kapittel 3. Fotballens viktighet for supporterne.

Jakten på det magiske

Hva er det egentlig som styrer supporterne? Hva er det som gjør at så mange personer blir så engasjert i en sport og i et lag? Og ikke minst, hva er det som gjør at folk ønsker å bruke så mye tid, penger og energi på å følge et lag? Supporteraktivitet kan gi ulik mening til ulike personer, og det er noe av det jeg ønsker å finne ut av. Hvilken mening gir egentlig det å være supporter til folk?

Det skjer noe med folk når de går innenfor stadionportene, det er som om svært mange forandrer seg. Normale regler og normer slutter å opphøre, det er som om man entrer et stadie av *communitas* som Victor Turner (1969) ville sagt det. *Communitas* er en tilstand som på en måte er utenfor det dagligdagse samfunnet. Turner bruker også begrepene struktur og anti-struktur for å forklare dette. I *Communitas*-fasen går man inn i en tilstand av anti-struktur (1969). Fasen kan også sammenlignes med liminalitets-fasen i Van Genneps *Rites de passage*-teori (1960). Teorien tar for seg overgangsritualer som en måte for samfunnet å bekrefte den sosiale orden på. I følge Van Gennep foregår dette ved hjelp av tre stadier; separasjon, liminalitet og inkorporasjon. Separasjonsfasen innebærer at ritualdeltakerne blir separert fra det øvrige samfunnet gjennom visse symbolske handlinger. Det kan være handlinger som for eksempel barbering, avkledning, og ødeleggelse av bestemte ting. I liminal-fasen er man fysisk borte fra det samfunnet man normalt tilhører, og man blir fratatt den sosiale posisjonen man hadde i samfunnet og man klargjøres for en ny rolle. Inkorporasjon innebærer at man gjeninnføres i samfunnet, men man får en annen sosial rolle enn den man hadde før man startet overgangsritualet. Victor Turner (1969) tok tak i tanken om den liminale fasen og utviklet den et stykke videre. For Turner innebar den liminale fasen at man på sett og vis er svevende mellom to stadier, eller at man er "betwixt and between" (mellom to stoler) som Turner selv sa det. Man er borte fra hverdagslivet, og de reglene og normene som vanligvis kontrollerer det sosiale liv har opphørt. Man er på en måte sosialt isolert, man har ingen posisjon i den sosiale strukturen. Gjennom liminalfasen klargjøres man til å innta en annen sosial rolle på et senere tidspunkt. Det er en tid for ettertanke og man bringes i kontakt med det hellige. Samtidig oppstår det også et dypt fellesskap mellom de som

deler den liminale opplevelsen, dette på grunn av at 'de deler den samme skjebnen', de lærer de samme tingene og opplever det samme.

I følge Turner inneholder alt sosialt liv både struktur og anti-struktur (1969). Slik jeg forstår det er struktur noe man innehar i dagliglivet, der man har et sett av statuser og roller som styrer hvem man er og hvilken sosial posisjon man har. Societas er et annet ord for denne tilstanden. Relasjonene mellom samfunnsmedlemmene blir styrt av de rollene man til enhver tid spiller ut og de forventningene som er knyttet til de ulike rollene. Rollene og status-settene som er tilknyttet samfunnsmedlemmene er også med på å organisere samfunnet sosialt. Det blir en form for sosial lagdeling, noe som igjen er bestemmende for hvem man sosialiserer seg med.

Det strukturelle og societas kan være en prøvelse, man trenger noe annet i livet, noe som gjør at man kan holde ut den prøvelsen hverdagen kan være. Det er her *communitas* og den liminale fasen kommer inn. Samfunnsmedlemmene behøver innslag av anti-struktur og *communitas* innimellom. Anti-struktur er ikke nødvendigvis det motsatte av struktur, men det gir samfunnsmedlemmene en mulighet til å komme ut av det hverdagslige, til å oppleve en situasjon der vanlige skiller ikke lenger gjelder (Turner 1969). For fotballsupportere er det å gå på stadion for å se laget spille en slik situasjon. Stadionportene markerer et skille mellom det hverdagslige med sine normer og sosiale skillelinjer og et idealsamfunn der man har mulighet til å agere på en måte man ellers ikke kan. Folk slipper seg løs og de viser kanskje sitt 'indre jeg'? I *Communitas* blir de sosiale skillelinjene visket ut, det spiller ingen rolle hvem man er i hverdagssamfunnet. *Communitas* og den liminale fasen skaper en grobunn for et fellesskap mellom ulike grupperinger, klasser og et brudd med de sosiale forventningene man møter til daglig. Men det fordrer at man har et felles mål og en felles interesse (Turner 1969). Det kan kanskje være litt for enkelt å si at for supporterne så vil sosiale skillelinjer automatisk viskes ut med en gang man trør innenfor stadionportene. Men jeg vil hevde at selv om det til en viss grad er slik at enkelte grupperinger, som for eksempel "guttene" (se kapittel 5), i stor grad vektlegger sosiale statuser når det "bestemmes" hvem som godtas som en av dem, og selv om det er slik at de ulike grupperingene holder til på ulike tribuneseksjoner, så vil allikevel de sosiale statusene man besitter utenfor stadionportene til en viss grad oppløses. Supporterne samles om en felles innsats for å oppnå et felles mål, nemlig suksess for Sportsklubben Brann. Så snart kampen er ferdig skiller de lag, og de sosiale statusene vil nok en gang spille en betydelig rolle. Samtidig som de sosiale skillelinjene på sett og vis opphører

så finnes det også en form for konkurranse mellom de ulike grupperingene. De konkurrerer om hvem som er de beste stemningsskaperne, hvem som lager og innfører de beste sangene og hvem som er de beste supporterne.

Situasjonen er egentlig ganske paradoksal. Man konkurrerer om å være de beste supporterne, men de ulike grupperingene har ulike oppfatninger av hva det vil si å være en god supporter. Hvordan kan man konkurrere dersom man er uenige om kriteriene? Uansett hvordan man vender og vrir på det så vil ens egen gruppering gå seirende ut av duellen på grunn av at det kun er den grupperingen som kan tilfredsstille alle de kriteriene man legger til grunn for å kunne kalle noen gode supportere. Men som jeg har vært inne på så er det viktigste at ALLE er med på å støtte laget, og alle grupperingene har en altoverskyggende felles interesse.

For brannsupporterne er denne felles interessen Sportsklubben Brann og det store målet er å hjelpe Brann til å oppnå størst mulig suksess. Som vi har vært inne på er supporter miljøet tilknyttet Brann meget komplekst og det består av et mangfold av grupperinger og kategorier. Disse grupperinger konkurrerer med hverandre og de har både positive og negative oppfatninger om hverandre. Konkurransen mellom de ulike grupperingene handler kort sagt om ulike oppfatninger om hva som er god og dårlig supporterkultur. Men når de ulike grupperingene er ferdig med kroppsvisiteringen, har scannet billetten eller partoutkortet og kommet innenfor stadionportene opphører også disse skillelinjene (ihvertfall til en viss grad).

Støtten man gir til laget er et virkemiddel man bruker for at laget skal lykkes, for når laget lykkes opplever supporterne et intenst øyeblikk av glede og tilfredsstillelse. En glede som for mange ikke kan sammenliknes med noe annet, det er en gjennomstrømmende lykkefølelse som kjennes i marg og bein, og i det øyeblikket spiller hverdagens problemer og strev overhode ingen rolle. 'Ronny' la vekt på dette i våre samtaler. Han fortalte at når Brann gjør det bra så går hele livet hans lettere, han er mer positiv, har større pågangsvilje og ting har en tendens til å gå bedre. Fotballen utgjør en arena der man kan glemme det som skjer ellers i livet. Før, under og etter kampen er det fotballen, forventninger, skuffelser eller gleder som står i fokus.

Mange tilbringer tid med andre supportere i forbindelse med kampene og denne tiden er preget av fotballprat og øldriking. Jeg vil påstå at en av grunnene til at fotballresultatene spiller en så stor rolle for supporterne og de gode resultatene betyr så mye at de overskygger

hverdagslige problemer er at Sportsklubben Brann varierer stort prestasjonsmessig. Resultatene går i bølgedaler. Man vet aldri hvordan det ender. Den ene sesongen er de på øverste halvdel av tabellen, mens neste sesong kjemper de for å unngå nedrykk. Og det er nettopp denne jojo-tilværelsen som gjør at lidenskapen rundt klubben er så sterk. 'Ronny' forklarte det slik; "det går i bølgedaler, men det è derfor brannsupporterne har det mer gøyt enn andre. Går det dårlig, så går det virkelig dårlig. Men det è jo nettopp på grunn av dette at oppturene også blir så mye større og bedre for oss enn for mange andre". Blant andre lags supportere er brannsupporterne kjent for å være superoptimistiske før sesongstartene. I følge Ronny er det vanlig at andre lags supportere pleier å si at "Brann tar gull hvert år i april, mens vi andre venter til oktober/november". Det indikerer at forventningene i Bergen er skyhøye foran hver sesong, og nettopp det faktum er også en av grunnene til at nedturene blir så store. Når laget først lykkes så blir også oppturene helt vanvittige, mange års frustrasjon og venting får sitt utløp.

Supporternes humør blir preget av hvordan Brann gjør det. Som med så mye annet så vil det også variere fra supporter til supporter, og også dette vil følge den grad av lidenskap den enkelte supporter føler. For noen så er det "tap og vinn med samme sinn" som gjelder, andre igjen trekker lett på skuldrene dersom laget taper, mens en seier sitter lenger i. I en tredje gruppe finner man de som blir preget av kampresultatet hele uken igjennom. Dersom Brann taper blir de deprimert og dersom de vinner går de rundt i en langvarig lykkerus eller brannrus¹⁷.

For Vegard er det slik at et tap kjennes i to-tre dager etter kampene, mens en seier sitter lengre i. Men det er også slik at noen lag er verre enn andre å tape for. Taper man for dem kan et tap sitte mye lenger i. For 'Vegard' er de verste lagene å tape for Rosenborg Ballklubb og Vålerenga Idrettsforening. Et tap for disse lagene regnes som ordentlige nederlag. Kampens viktighet spiller også inn. Viktige cup-kamper eller kamper som er avgjørende i topp- eller bunn-striden er verre enn en kamp som ikke har en spesiell betydning. 'Jørgen' er litt lettere til sinns enn 'Vegard'. Et tap svir litt, men det er ikke verdens undergang. Også han er enig i at det er verre å tape for noen lag enn for andre. 'Jørgen' forteller at lykkerusen etter en seier kan sitte i en stund, mye lenger enn et tap. Han trekker frem et tap som virkelig satt lenge i, det var tapet for Rosenborg i seriefinalen 2006-sesongen. Det var et tap som for de aller fleste

¹⁷ Brannrus brukes av mine informanter for å forklare en sinnstilstand der Brann står i hovedfokus og man er preget av forventninger og glede.

brannsupporterne var tungt å svelge, depresjonen ble dyp for mange. For første gang på 43 år hadde Brann en unik mulighet til å "hente gullet hem" til Bergen. Men de kollapset i innspurten. Rosenborg, som på et visst tidspunkt lå hele 10 poeng bak serieleder Brann, hadde en vanvittig seiersrekke og brannsupporternes store drøm ble knust sønder og sammen. Den dag i dag (05.05.2008) bør man fremdeles ikke snakke for mye om denne kampen med en del brannsupportere, det er fremdeles et sårt tema.

'Ronny' forteller at han blir veldig preget av kampresultatet. Dersom Brann taper så kan det fort gå et par dager før han snakker med noen. Selv kompisene lar han være å kontakte. Han trenger tid for seg selv, kampen analyseres, hva kunne de gjort annerledes, hvilke taktiske grep burde treneren gjort, hva var årsaken til at de tapte? Han må arbeide seg gjennom disse tankene.

"Kort sagt, kan eg si det sånn at dersom Brann taper, så går alt til helvete! Uansett ka du skal gjøre så tenker du at dette går ikkje bra og då skjerer alt seg. Når Brann vinner går alt mye lettere og livet e lysere. Skjønner du?"

For de mest lidenskapelige supporterne sitter tapene og seierne ofte svært lenge i kroppen, det kan vare helt til neste kamp eller i enkelte tilfeller også enda lengre. Det er litt avhengig av resultatet i den påfølgende kampen.

Fotballen gir en arena der det er legitimt å vise følelser. Voksne menn gråter åpenlyst og kvinner banner høylydt, men det er ingen som reagerer på det. Det er lov. Fotball handler om følelser, det dreier seg om mer enn bare 22 menn som kjemper om å få en lærkule i motstanderlagets mål. Man får utløp for frustrasjon, sinne, glede og oppgitthet. CanalDigital er hovedsponsor for Tippeligaen 2008 og de har i den forbindelse laget en TV-reklame som viser hvilke følelser fotballen vekker. Det handler om forventninger, tro, nerver, ærefrykt, drømmer, ekstase, skuffelse, misunnelse, smerte, magi, trofasthet, gåsehud og galskap. De avslutter reklamen med å hevde at de er "hovedsponsor av følelser".

Innenfor stadion-murene spiller det ingen rolle om det er en bankdirektør eller en vaskehjelp som står ved siden av deg, det er ikke hvem som faktisk står ved siden av, foran eller bak deg som teller. Det viktigste er at det er noen der, noen man kan dele gledene og sorgene med, noen som er villige til å ofre seg for laget og som er villig til å yte maksimalt for å støtte laget.

Dette kan kanskje virke som en motsetning til det jeg tidligere har sagt om at sosial status spiller en stor rolle for enkelte supportergrupperinger og kategorier, men i selve kampsituasjonen så blir de største skillelinjene visket ut. Fotballsupporterne er av den oppfatningen at de spiller en viktig rolle for klubbens spillere og for deres prestasjoner. De mener at den innsatsen de gjør på tribunen kan påvirke hvordan spillerne spiller. Dersom laget gjør det dårlig, mener supporterne at de ved hjelp av sanger, rop og andre stemningsskapende tiltak kan oppildne spillerne til å yte det lille ekstra.

Supporternes tro på at de kan være med å påvirke spillets gang er meget fascinerende, men er det tilfelle? Legger spillerne merke til supporterernes innsats på tribunen? Legger de merke til om supporterne støtter dem eller hetser dem i kampens hete? Betyr egentlig supporterernes oppfatning av dem noe for spillerne?

I samtaler med noen brannspillere diskuterte vi deres forhold til supporterne. For spillerne er det meget viktig å holde fokus på arbeidsoppgavene de har på banen, men samtidig så betyr også supporterernes oppfatning og innsats noe for dem. For noen spillere betyr dette mer enn for andre. I følge spillerne er det noe spesielt med Bergen, det er en enorm interesse for klubben og laget. "Alle" følger med, selv gamle damer, som ikke kjenner navnet på en eneste spiller, roper "Heia Brann" dersom de møter representanter for klubben. Supporternes engasjement kan ha både positive og negative sider. Spillerne legger merke til det dersom det er god stemning på tribunen og dersom det er et bra TIFO-show¹⁸ i forkant av kampen. De hører nødvendigvis ikke hvilke sanger som blir sunget eller nøyaktig hva som blir sunget, men de merker trøkket og det kan være med på å gi dem litt ekstra tenning. Noen spillere får egne sanger eller rop av supporterne. Sangene brukes for å hylle spillerne det gjelder. Keeper Håkon Opdal blir hyllet med ropet; "*Verdens beste keeper*", spissen Thorstein Helstad har en sang som går som følger; "*Vi har Thorstein Helstad, JA, vi har Thorstein Helstad, vi har Thorstein Helstad, vi è Braaann*". Erik Huseklepp, som er en ung, lokal spiller har faktisk to sanger. Det skyldes uenigheter blant supporterne om hvilken sang som bør synges. "Guttenes" versjon spiller på at Huseklepp er fra Sandsli; "*Erik fra Sands-e-li, finter seg lett forbi, Monsamjelden*¹⁹ *ser, mens Husekleppen ler, Erik fra Sands-e-li*". Den andre Huseklepp-sangen lyder; "*Det va Erik Huseklepp, å bare bare han, det è det bare Huseklepp og ingen*

¹⁸ Tribune-show iscenesatt av supporterne

¹⁹ Kallenavn på Brann-trener Mons Ivar Mjelde.

fler som kan". Selv om spillerne ikke alltid hører hva som blir sunget så kjenner de ofte igjen melodiene og dermed vet de at sangene er til dem.

Som nevnt kan supporterne også være negativ til enkeltspillere, og det virker ofte som om det ikke er prestasjonene på banen som spiller inn. I følge en av spillerne jeg pratet med så er det ofte slik at det er lettere for utenbys-spillere som kanskje har et velkjent navn før de kommer til Brann å oppnå en høy status i supportermiljøet, selv om det kanskje ikke er de som yter mest på banen. Som han sa;

"Eg synes synd på de som aldri får støtte fra tribunen sjøl om de gir alt. Å det er nokken som får støtte sjøl om de ikkje gir alt! Dette è ofte utenbys personer som har stor status før de kommer, men disse vil til slutt bli avkledd både av klubben og supportarne".

Han forteller videre om spillere som har forlatt klubben mye på grunn av den hetsen de har blitt møtt med fra tribunen. Det er ikke mange spillere det er snakk om, men de finnes. Det er enkelte brannspillere som uavhengig av innsats alltid har blitt møtt med hets. Uansett hva de gjør så er det ikke godt nok. De var gjenstand for negative tilrop fra supporterne. Til slutt var det nok, noen la fotballkarrieren på hyllen, mens andre igjen har forlatt klubben til fordel for andre lag. Det blir et paradoks når supporterne selv mener at de er i stand til å påvirke spillernes innsats og at de ved å støtte laget kan være en medvirkende årsak til at spillerne gjør det bra eller i det minste bedrer seg dersom de spiller dårlig. For på samme måte som supporterne kan oppildne spillerne så kan de også påvirke dem negativt. Dersom en spiller stadig får høre hvor dårlig han er så vil konsekvensen til slutt kunne bli at vedkommende også tror dette om seg selv, noe som kan være med på å hindre sportslig utvikling og fremgang. Til syvende og sist vil dette hemme laget, noe som da vil være i strid med supporterens ønsker og mål for klubben. De spillerne som har forlatt klubben på grunn av supporterne har opplevd at prestasjonene har blitt betydelig bedre i sine nye klubber, og det har mye å gjøre med at de opplever en støtte fra tribunen som de ikke er vant med. De får tilbake troen på egne ferdigheter.

Jeg bruker ordet 'kjærlighet' for å beskrive forholdet mellom supporter og klubb. Årsaken til dette er at mine informanter også vil bruke 'kjærlighet' som en betegnelse på de følelsene de har for klubben. Det starter med en gryende forelskelse fra supporterens side og utvikler seg

til å bli en dyp og inderlig kjærlighet til klubben. Man elsker klubben i medgang og ikke minst motgang. ”Bærgen og Brann è som to dråpar vann, eg kjennar det dypt i min sjel” synger supporterbandet Den 12. Mann. Det er tette bånd mellom Bergen og Brann. Bergensere er over hele Norges land kjent for å være meget patriotiske, de fremviser en enorm kjærlighet til byen sin, og det virker som om brannsupportere nærmest er programforpliktet til det. Sangene som blir sunget inneholder ofte både Bergen og Brann. Jeg spurte ’Tom’ om patriotismen alltid er ekte eller om det er slik at enkelte påtar seg rollen som patriot fordi at det er forventet av en brannsupporter. I følge ham er de patriotiske følelsene ekte for mange, spesielt for erke-bergensere. Med erke-bergensere mener han personer som kommer fra de opprinnelige bergenske bydelene som for eksempel Nordnes og Sandviken. ”Alle è vi gla’ i Bærgen, men for nokken è graden av patriotisme påtatt”.

Veien mot tilfredsstillelse

For mange innebærer det å være supporter ofte at de har en del ting som de må gjennom i forbindelse med kamper for å sikre seg at resultatene går deres vei. Ulike personer har ulike handlinger de må gjennom, det kan dreie seg om lykkeplagg de må ta på seg, det kan handle om å gjøre ting i en bestemt rekkefølge eller rett og slett bare noe man føler man må gjøre fordi at man har opplevd at en gang man gjorde den tingen eller bar et bestemt plagg så vant laget eller spilte en veldig god kamp.

’Vegard’ forteller at han før en kamp må ikle seg supportereffekter, og han må på Fotballpuben før kampen for å drikke øl, høre på brannmusikk og snakke med andre brannsupportere. Det diskuteres rundt forventninger til kamp og sesong, tidligere prestasjoner og man snakker om hva som beveger seg i supportertermiljøet. Det dreier seg nok vel så mye om å oppleve et fellesskap med andre brannsupportere, som noe man gjør for å bringe hell og lykke til klubben. For mange brannsupportere vil det å gå på Fotballpuben før og etter kamp, nettopp for å drikke øl og prate med andre brannsupportere, regnes som noe de må gjøre. Hvorfor og hva ønsker de å oppnå? Jo, det er hjelpemidler for å komme i en tilstand av ’brannrus’. ’Brannrus’ er en betegnelse som mine informanter bruker på en følelsesmessig tilstand som det egentlig er litt vanskelig å sette ord på. Informantene forteller at de opplever en euforisk lykkefølelse, samtidig som man er veldig spent, litt usikker, samt tror på et bra resultat. Man får problemer med å sitte stille, man ler og prater og alt virker å være fantastisk.

Det koker og bobler på innsiden, alt handler om Brann, det er lite annet som betyr noe der og da. Ordet brukes for å forklare til andre hvilken stemning de befinner seg i og for å forklare hvilke følelser som raser i dem.

'Stig's ritualer går på det samme. Han må også drikke øl, ta på drakten og dersom det er hjemmekamp så må han innom 'Puben'. Han har en spesiell drakt som han anser som lykkebringer. Han har også andre branndrakter men de gir ikke like mye hell. Allikevel så er det slik at dersom det går dårlig så må han bytte drakt, slik at det ikke er på grunn av hans draktvalg at laget taper.

'Anders' pleier ikke å gå på pub før kampen, men bortsett fra det så er faktisk hans oppladning til kampene ganske lik de andres. Han må henge opp Brann-flagg, og sammen med kompiser drikker han øl, hører på brannsanger mens de diskuterer fotball, forventninger og Brann. For 'Anders' og hans kompiser var det tidligere veldig 'harry' å gå på Fotballpuben, men de har endret oppfatning med årene. Nå anser de det som helt greit å gå på 'Puben', men det er ikke en del av deres oppvarming til kamp.

Ønsket om å komme i en tilstand av 'brannrus' er også til stede blant andre supportergrupperinger, som har andre måter å oppnå dette på. Det er ikke alle som går på Fotballpuben for å oppnå denne følelsen, for andre kan det være andre ting som er den utløsende faktoren. For noen handler det også om å drikke øl på pub sammen med likesinnede, men det er da snakk om andre puber enn Fotballpuben. 'Victoria' (se appendix) og 'Dubliners' er to andre puber som er populære blant brannsupporterne. På disse pubene finner man hovedsakelig alternative supportergrupperinger (se kapittel 5). Med alternative supportergrupperinger mener jeg supportere som ikke er tilknyttet Bataljonen, og som er tilhengere av en annen form for supporterkultur enn den som er forbundet med supporterklubben, og den mentaliteten som styrer medlemmene og personene rundt. Alternative supportergrupperinger går sjelden med supportereffekter og på for eksempel Victoria spilles det ikke brannsanger i forbindelse med kamper. De hører på "vanlig" musikk, de prater og drikker øl. Innimellom synger de brannsanger eller sanger som er spesielle for disse miljøene.

*"Type-typerne fra Bergen By,
Republikken e født på ny,*

*44 år og så tok vi gull,
Vi e guttene fra Bergen By”.*

*”Borgerkrig, borgerkrig,
Republikken til Champions League”*

*”Å Bergen By,
e nydelig,
å Bergen by,
e nydelig.
For vi har Hansa-øl og daier,
å Bergen By,
e nydelig.”*

Sangene runger i det lille lokalet som utgjør Victoria (se appendix). Lokalet er innredet i en retro stil. Det hele minner litt om en ungdomsklubb, som har fått gamle møbler som personer i lokalmiljøet ønsket å kvitte seg med. På den ene veggen henger en bokhylle som er full av gamle bøker, de er plassert litt rotete, kanskje for å gi inntrykk av at de blir lest eller gi en intellektuell stemning? Puben har en god hjemmekoselig atmosfære, og innredningen er med på å skape denne. Det at puben har denne typen innredning gir også rom for utagering, det er ikke så farlig om man ”rabler gal”²⁰. På samme måten som for de brannsupporterne som går på Fotballpuben før kamp, gir stemningen på Victoria de alternative supportergrupperingene rom til å utfolde seg og komme i en tilstand av ’brannrus’. Som en av dem sa det; ”dette è hærilig, vi è omgitt av bare flotte typer, og det spilles go’ musikk”. For dem er det den rette oppladningen.

Det er også mulig å komme i ’brannrus’ på andre måter og utenfor kampdager. I perioder der Brann gjør det veldig bra, er supporterne ofte i konstant ’brannrus’. Det koker i dem til enhver tid og forventningene syder i dem. Noen har også et så nært forhold til klubben og stadion at de må være nær dem ofte. Da jeg spurte ’Ronny’ om han har noen bestemte ritualer eller ting

²⁰ ”Rable gal” er et uttrykk som brukes hyppig i supportertermiljøet, å ”rable gal” innebærer at man slipper alle hemninger i forbindelse med Brann-kamper. Ofte brukes uttrykket om tribuneoppførsel, men det kan også brukes om hvilken type oppførsel man bør vise dersom man for eksempel ser en kamp på pub. Utrykket inneholder også et ønske om at andre lags supportere skal ha respekt for dem, og til en viss grad frykte dem. De skal vite at man ikke ”kødder” med brannsupporterne.

han må gjøre i forbindelse med brannkamper ristet han hodet. Litt småsjenert forteller han at han har et annet rituale han kan fortelle meg om. Siden 1996 har han gått på stadion en gang i uken hele året igjennom. Sammen med noen kompiser ”bryter han seg inn” på stadion for å sitte der. Klubbens administrasjon er fullstendig klar over at de gjør dette og det er ikke alltid at de ”bryter seg inn”. Noen ganger har de også nøkler, men han vil ikke fortelle hvor de får nøklene fra. Klubben synes det er greit at de er der, de gjør ikke noe galt. ”Det è en fantastisk følelse å bare sitte der, vi kan sitte der i flere timer. Vi deler en pizza mens vi sitter der. Det è hærilig å bare sitte der til du ikkje gidder mer. Du kan snakke, syng og fantasere. Du bør prøve det en gang!” Dette må ikke gjennomføres på en spesiell dag, men det må skje i løpet av uken. Gjennom å være på stadion skapes en nærhet mellom supportere og klubb. Hele verden stenges ute, der og da er det bare Brann og forholdet til klubben og stadion som betyr noe. Stadion er et hellig sted for supporterne. Det er et sted hvor hverdagslige normer for oppførsel slutter å eksistere, det er et sted hvor de kan oppnå tilfredsstillelse, et sted hvor de kan glemme hverdagens sorger og tragedier.

Brann è min religion, Mons Ivar min Gud og Stadion min kirke

Det å være fotballsupporter handler ikke bare om hvilke grupperinger eller kategorier innad i supportertermiljøet man tilhører. Mange brannsupportere sier at Brann er deres religion. Religion kan defineres på følgende måte

”A religion is a unified system of beliefs and practices relative to sacred things, that is to say, things set apart and forbidden – beliefs and practices which unite into one single moral community called a Church, all those who adhere to them” (Durkheim 2002: 46).

For Durkheim er det altså vesentlig at tro og handlinger samles i et moralsk fellesskap, en kirke/menighet. Han sier at det er kirken/menigheten som oppdrar nye medlemmer og som lærer dem religionen og hvordan religionen skal utøves på riktig måte. Man kan trekke paralleller til supportertermiljøet. De ulike supportergrupperingene (i denne sammenhengen tenker jeg først og fremst på supportergrupperinger tilknyttet ulike lag) lærer opp nye supportere, de viser dem hva som er god og dårlig supporteratferd, og de gir retningslinjer for hvem man skal ”tilbe”. Men det kan også dreie seg om ulike undergrupperinger i

supportermiljøene. Som vi skal se seinere så finnes det blant annet i brannsupportermiljøet flere subgrupper med ulike oppfatninger om hva som regnes som god supporterkultur og supporteratferd.

For mange kan fotballen gi dem meningen med livet. Mange lever og ånder for klubben de er supporter for, og fotballsupportertilværelsen overskygger andre områder i livet. Fotballen og klubben kommer i første rekke. Det å være på stadion og hylle klubben kan sammenliknes med det å tilbe en gud, vilje eller kraft. Religion samler også ulike mennesker under en felles paraply, det gir grunnlag for et fellesskap.

Fotballsupportere styres av lidenskap, men på samme måte som det finnes ulike typer supportere så finnes det også ulike grader av lidenskap for supporterne. Alle mennesker har en eller flere ting i livet som gir dem meningen med livet, noe de bryr seg så mye om at det styrer eller har en enorm påvirkning på dagliglivet. For noen kan dette for eksempel være musikk, teater, en eller annen form for idrett eller religion. Noen teorier tar for seg at fotballen fyller et mentalt tomrom. Arve Hjelseth (2006) trekker blant annet på Durkheims religionsteori for å forklare det. Han sier at dersom det virkelig er slik at fotballinteressen har som oppgave å fylle et mentalt tomrom, så vil det hende ved hjelp av mekanismer og prosesser som fotballsupporterne ikke bevisst setter i gang (Hjelseth 2006:43). Kort fortalt går Durkheims teori ut på at religiøse seremonier brukes for å reprodusere den kollektive bevisstheten, de brukes for å knytte klanen sammen og skape moralske og sosiale rammer. Enkelte objekter oppnår en form for hellig status. I følge Durkheim er klanens totemer slike objekter. De får en symbolsk betydning. De representerer klanen, disse totemene brukes i seremoniene, ergo vil tilbedelse av et totem, i følge Durkheim, si at man tilber ens egen klan. Totemet blir et bilde på det som det kollektive samfunnet består av (Giulianotti 2005 og Durkheim 1961/1915). Arve Hjelseth skriver at ”solidariteten er rettet mot en gjenstand eller en arena: Stadion er supporterernes hellige sted, og klubbemblemet eller lagets drakt får totemets funksjon” (2006).

For Brannsupporterne blir da Brann stadion deres hellige sted, mens Branns logo;

, og lagets drakt vil få totemets funksjon. Det er ikke enkeltpersoner i klubben man knytter de sterkeste båndene til, det er drakten, logoen og stadion. Dersom det blir snakk om å endre på logo eller drakt så vekkes sterke reaksjoner i supportertermiljøet. Foran 2005-sesongen skulle Brann få nye drakter. I følge Branns vedtekter er klubbfarene rødt og hvitt (www.brann.no), og tradisjonelt har Brann spilt i røde og hvite drakter, men det som skjedde foran denne sesongen var at Branns nye drakter skulle være røde med innslag av svart. For mange supportere ble dette ansett som en skandale og et brudd på klubbens reglement.

Enkelte var i harnisk, man skal ikke tukle med drakt eller logo, de to tingene som er de fremste symbolene på Sportsklubben Brann. På www.bataljonen.no raste diskusjonen, og det var flere som kontaktet Brann og fortalte dem om sin misnøye med klubbens valg av draktfarger. "KennethS" skriver; "Dette e for dumt, klubbfare e ikkje noe vi bare skifter ut når det passer. Det e faktisk identiteten til klubben" (www.bataljonen.no).

Også "pusuren" henger seg på; "syns rød og svart isje funker litt engang. Tradisjonen me brann e rød og hvit!!"

(www.bataljonen.no). "Sharp" er også opptatt av identitet og tradisjon i sitt innlegg; "Jeg er av den oppfatning at Brann er røde og hvite. Dette har med tradisjon, og det har med tilhørighet og identitet å gjøre" (www.bataljonen.no). Ikke alle reagerer negativt på drakten. Noen synes den er fin, mens andre igjen ikke bryr seg om hvordan drakten ser ut så lenge Brann-logoen er på den. "Arild" skriver; "Så lenge det e Brann logo på dn.. så driter eg i kordan dn ser ut" (www.bataljonen.no). Et slikt innlegg går ikke upåaktet hen. "Bergen sin gutt" svarer på innlegget. "Skandaløs holdning. Trist at det er ett fett for deg om Brann spiller i svarte søppelsekker så lenge det er Brann-logo på sekkene. Vi er stolt over Brann, som representerer Bergen, og da må man så klart bry seg om hvordan draktene ser ut" (www.bataljonen.no).

Disse reaksjonene på draktens utforming er nettopp med på å illustrere Hjelseths (2006) poeng, klubbemblemet og drakten er hellig for supporterne, for mange er det nettopp disse tingene som utgjør selve kjernen i klubben. Spillere, trenere og ledere vil med tiden byttes ut. For de fleste av dem er klubben de er i en arbeidsgiver på lik linje med en hvilken som helst arbeidsgiver. Klubben er en arbeidsplass, slik som et rørleggerfirma er arbeidsplassen til en

rørlegger, eller slik en skole er arbeidsplassen til en lærer. Supporternes følelser for klubben er dermed sterkt knyttet opp mot det som består, mot tingene som ikke kan forsvinne når som helst. Ergo så vekkes det sterke følelser dersom man endrer på dem.

De ulike følelsene som vekkes i en slik diskusjon kan også være et bilde på at det finnes ulike grader av lidenskap og at supporterne i ulik grad identifiserer seg med klubben. Slik jeg ser det, vil disse to tingene være to sider av samme sak. Jo sterkere identifikasjonen med klubben er, jo sterkere vil også lidenskapen for klubben være. Det betyr ikke nødvendigvis at man må bruke klubbens supportereffekter for å være en 'ekte' eller 'god' supporter, men man har en kjærlighet til de tingene som står som de sterkeste symbolene på klubben; klubbemblem/logo, klubbfarger og drakten. Det vil si at 'Guttene', som ikke bærer supportereffekter, kan være vel så 'gode' supportere som de mest utspjåketete 'juletrærne'²¹, og omvendt. Selv om noen velger å la være å kjøpe supportereffekter så betyr ikke det at de ikke elsker klubbens symboler. Det er ofte andre motiver som ligger bak.

Et annet aspekt som kan sammenliknes med religion er at det er noe tidløst over både det å være fotballsupporter og det å være religiøs. Det er ikke slik at man slutter å holde med klubben dersom en spiller eller en trener forsvinner, det er som vi har sett, klubbens farger, logo og drakter som blir stående som det hellige for supporterne. Det vil ikke dermed si at spillere, trenere og ledere ikke kan oppnå en forhøyet status. Enkeltpersoner kan få en status som nærmest kan sammenliknes med katolikkenes helgener, de er udødelige og de har en ekstremt høy stjerne i supportermiljøet. Det at disse spillerne assosieres i så sterk grad med klubben og supporterne er også med på å dyrke frem det tette og personlige forholdet mellom klubb og supporter. Disse spillerne for eksempel blir kanskje et uttrykk for de verdiene som supporterne også står for, og når spillerne assosieres med disse verdiene så vil det igjen spille tilbake på klubbens verdier (Hjelseth 2006). De religiøse aspektene ved fotballen kan være en måte å skape sterkere relasjoner på, ikke bare mellom klubb og supporter, men også mellom supporterne. Hjelseth er av den oppfatning at for eksempel det å stå under en fotballkamp er et sterkere bilde på "samhold og forening" enn det å sitte (2006).

Avspilling av hymner/klubbsanger før avspark er også med på å skape et sakralt inntrykk. Det gir inntrykk av høystemthet og at man er en del av et stort fellesskap. I kirken har man

²¹ Juletre er et begrep som brukes av "guttene" for å betegne supportere som er ikledd supportereffekter.

trobekjennelser, og for mange vil det å synge klubbssangen/hymnen ha samme verdi. Gjennom sangene viser man sin tro og sin kjærlighet til klubben og byen. I Bergen har det i mange år vært en tradisjon at "Nystemten"²² synges før hver hjemmekamp. Brann har da ordnet med en (ofte) kjent forsanger. Artister som Tor Endresen, Rein Alexander, Egil Eldøen og Kim Fairchild er blant de som har hatt oppdraget som forsangere, noen av dem opp til flere ganger.

Nystemten er veldig viktig for brannsupporterne, og den har også fungert som et virkemiddel for å skremme motstanderne. Det er ikke til å stikke under en stol at det kan være fryktinngytende å stå stille på banen mens 17000 hjemmefans synger, det gir et ordentlig adrenalinkick for brannspillerne, og motstanderne får litt bakoversveis når de hører trøkket.

Før 2008-sesongen innførte NFF noen nye regler. Blant annet innførte de forbud mot avspilling av hymner/klubbssanger mens spillerne står oppstilt på banen. Begrunnelsen for dette er at man ønsker at alle kampene som spilles samtidig skal starte på nøyaktig samme tidspunkt, dermed er det ikke rom for å videreføre denne tradisjonen (www.bt.no). Brannsupporterne anså dette som en stor skandale og som nok et tåpelig påfunn av NFF. I ettertid har det vist seg at dette også har oppildnet supporterne. Sjelden har 'Nystemten' runget som den nå gjør. Fremdeles synges sangen mens spillerne står oppstilt på banen, forskjellen er bare at det ikke er noen forsanger, supporterne tar ansvar selv. Høytidsstemningen er der fremdeles. 'Nystemten' synges også mot slutten av kamper dersom Brann ligger an til å vinne. Dersom kampen ses på pub, hender det også der at man reiser seg før kampen og stemmer i. Det er en tradisjon som verdsettes ekstremt høyt blant brannsupporterne og det er blitt noe som andre lag også forbinder med klubben.

Kjærligheten til klubben er også avgjørende for lidenskapen. Lidenskapen kan manifesteres på flere måter, det handler om hvordan man uttrykker denne lidenskapen, både på tribunen og ellers i hverdagen. Lidenskapen gir rom for å gi uttrykk for følelser man på andre områder ikke viser. Det handler for eksempel om overstrømmende glede, frustrasjon, sinne, sorg, smerte og maskulinitet (jeg vil komme tilbake til maskulinitet etterhvert).

²² Nystemten er et kallenavn på Bergensssangen "Udsigter fra Ulrikken" som ble skrevet av trønderen Johan Nordahl Brun. Det er det første verset som synges, og sangen regnes av mange som Bergens "nasjonalsang". "Eg e'kje fra Norge, eg e fra Bæærgen" er et kjent uttrykk, og omtalen av Nystemten som Bergens "nasjonalsang" spiller på dette.

På tribunen vises lidenskapen gjennom sanger, rop, kroppsbevegelser og så videre. Det handler om hvordan man oppfører seg under kamp. Som på så mange andre områder i supportervirksomheten er meningene også her delt, det finnes mange oppfatninger om hvordan man skal oppføre seg i forbindelse med kamper. For noen handler det om at man skal stå og ikke sitte under kampen, mange stående supportere bruker faktisk ordet "sittesvin" om det store flertallet som ser kampen sittende. Det er hoveddistinksjonen man kan finne under kamp. "Sittesvin" versus stående supportere. Men dette er ikke en vesentlig forskjell, i spennende perioder, ved hjørnespark til Brann eller store sjanser og mål så reiser alle brannsupportere seg. At man skal synge og gi laget verbal støtte er også for mange en viktig del av det å være en god og lidenskapelig supporter. Roping og engasjement i kampen er viktig. Man brøler mot dommeren og motspillerne, skjellsordene hagler til tider. Noen prøver å overgå hverandre når det kommer til de verbale uttrykkene, andre ønsker å lære og kopierer dermed rop de hører andre komme med. Egne spillere får også høre det, både positivt og negativt. Noen mener at alle 'ekte' supportere bruker supportereffekter fordi at de da støtter laget økonomisk, og for dem vil lidenskapen gjenspeiles i hvor mye supportereffekter de faktisk eier. For casuals vil slåssingen være en måte å gi uttrykk for den lidenskapen de føler for klubben. For dem er det ikke nok å vise støtten verbalt, de ønsker å forsvare klubben og klubbfarene på en mer håndfast måte. Dette gjøres ved å slåss mot motstandernes casuals. Brann bruker også begrepet 'lidenskap' i sin markedsføring av klubben. De bruker slagordet "*Brann – ekte lidenskap har et navn*" på hjemmesiden på internett, i reklamer og på posene man får når man handler i Brann-butikkene. Samtidig er det også slik at når klubben skal markedsføre seg for eventuelle sponsorer så bruker de bilder av supporterne der denne lidenskapen kommer til uttrykk, de viser bilder og videoer av brannsupporterne som gir uttrykk for glede i jubelsituasjoner, gjennom sang og blussing. Enkelte supportere bruker veldig mye penger i løpet av et år for å støtte Brann. Det er ikke uvanlig at det brukes ca 50 000 kroner i året på partoutkort, borteturer, supportereffekter og alkohol i forbindelse med kampene.

For mange supportere styrer også interessen for Brann hverdagen deres. De planlegger ting utifra når Brann spiller kamper. Ferier planlegges i fotballsesongens pause eller mellom to sesonger, dersom Brann skal spille i UEFA-cupen eller Champions League er det også noen som planlegger ferien rundt disse kampene. Det er også en del som prioriterer Brann foran det meste. For dem finnes det svært få unnskyldninger for å ikke møte opp på kamp. At man for eksempel må jobbe regnes ikke som en god nok unnskyldning. Blant Brannsupporterne pleier

man spøkefullt å si at den eneste unnskyldningen for ikke å møte opp på kamp er at man må i begravelse – sin egen begravelse. 'Ronny' fortalte at han er villig til å droppe det aller meste for Brann, i følge ham selv utsatte han utdannelsen sin i fem år på grunn av lidenskapen til klubben. Han hadde mer enn nok med å følge klubben, og han var veldig engasjert i ulike former for supporteraktiviteter. Blant annet så jobbet han i BST²³, var med i TIFO-arbeidet og fanzine-laging²⁴. I følge 'Ronny' har Brann en påvirkningskraft som er vanskelig å forklare, skjer det noe med Brann så slipper han alt han har i hånden og bryr seg ikke om hvilke konsekvenser det kan få. Han forteller om en gang han dro fra jobb for å måke snø på stadion slik at banen skulle bli klar til Brann skulle spille Royal League²⁵-kamp. Snømåkerantrekket var en splittet ny dress til 4000 kroner.

Interessen for Brann gir ikke alltid så dramatiske uttrykk, for mange handler det mer om at man daglig (og ofte flere ganger daglig) sjekker aviser, internett og sportssendinger på TV for å se om det er noe nytt om klubben eller spillerne. Noen er også faste brukere av diverse nettforum der de kan diskutere ting som skjer i supportermiljøet, rundt klubben og ellers annet som rører seg i fotballverdenen. Andre igjen engasjerer seg i TIFO-arbeid eller sang-laging for å skape en fin ramme rundt kampen, og fordi de ønsker å hjelpe klubben til et godt resultat. Påvirkning av egne eller andres barn forekommer også. 'Vegard' arbeider i barnehage, han har lært ungene å synges; *"Mennene på bussen synger heia Brann, heia Brann, heia Brann, mennene på bussen synger heia Brann, gjennom hele byen"* på melodien til barnesangen "hjulene på bussen". 'Anders' er bosatt på østlandet, han er veldig opptatt av at barna skal vokse opp til å bli brannsupportere. Han lærer dem brannsanger og han tar på dem brannsupporter-effekter når de skal i barnehagen.

²³ Brann Supporterteam, som var Branns offisielle supporterklubb frem til de gikk konkurs i 2003.

²⁴ Fanziner er supportermagasiner, som lages av supporterne.

²⁵ Royal League var et forsøk på å danne en skandinavisk liga eller cup, der de fire beste lagene fra de skandinaviske ligaene skulle spille mot hverandre. Turneringen ble opprettet i 2004, men i sesongen 2007/2008 blir ikke turneringen avviklet. Manglende publikumsinteresse og manglende økonomi er begrunnelsene for at det ikke gjennomføres, men det arbeides fremdeles med å opprette et langsiktig økonomisk grunnlag for å kunne gjenopprette turneringen (www.royalleague.com)

Bortetur

Min første bortetur med Bataljonen var busstur til Bærum og bortekamp mot Stabæk. Jeg var optimistisk på forhånd, gledet meg til å treffe mange nye, spennende mennesker. Det utviklet seg til å bli et lite mareritt. Allerede før avreise fra Bergen er mange temmelig beruset og veldig høylydte. Planen er at vi skal dra klokken 23. Bussen ankommer ca 22.45. Folk strømmer til, alle ønsker å komme først ombord i bussen slik at de kan få velge seter. Vi blir stående en god stund i kø, og det regner. Stemningen begynner å bli en smule amper, folk presser på for å komme seg kjappest mulig ombord, det virker som om ingen tenker på at man faktisk ikke kommer raskere inn i bussen selv om man pusher på. Folk roper at personer de kjenner som står foran dem i køen må holde av plasser til dem. Svært mange ønsker å sitte bak i bussen, men det er også noen som ønsker å sitte helt foran. Når vi endelig får lov til å entre bussen så øker presset enda mer. Etter mye om og men kommer jeg meg inn i bussen, jeg finner et sete og setter meg ned. Ikke alle får de plassene de ønsket og noen blir fornærmet. Det er en gjeng som tydeligvis har dratt på mange turer og som har reist mye sammen, denne gjengen virker temmelig spydig, det virker som om de forventer at alle skal jenke seg etter dem. Noen av dem ønsket å sitte helt foran, men det var noen som kom dem i forkjøpet. De var frekke og kjeftet. De mente at de plassene var deres og at de var blitt lovd de plassene på forhånd. Allerede før avreise begynner folk å synge på røyke- og tisse-pause, og jeg begynner å ane at det kommer til å bli en meget lang tur over fjellet. Musikken på bussen varierer veldig, det er alt fra tekno til brannsanger. Det store høydepunktet er tydeligvis "tampongfest" med luxus leverpostei²⁶.

Folk drikker og drikker og de aller fleste begynner å bli temmelig fulle. De som sitter i umiddelbar nærhet til meg har knapt eller ikke fylt 18. Uansett er det ingen som sjekker at personer under 18 år ikke drikker alkohol, og de sitter hele tiden og snakker om hvor fulle de er. Den ene jenta begynner plutselig å skjelve, hun sier hun fryser, det er ekkelt å se at hun bare sitter der og skjelver. Flere av guttene tar av seg genserne sine og gir dem til henne og han ene sitter og holder henne tett inn til seg. Venninnen hennes sitter bare og ler, hun sier at det er helt normalt for denne jenta å fryse når hun drikker. Jenta selv sitter og sier at hun vanligvis er så varmblodig så hun pleier ikke å fryse. Hun rister.

²⁶ Luxus Leverpostei er et norsk band som var meget populære på 1990-tallet. Låtene deres er humoristiske.

Vi ankommer Bærum og "Onkel Blaa"²⁷ like før klokken 10. Folk er litt slitne og til å begynne med er stemningen varierende. Det blir ikke spilt brannsanger, men noen av mine turkamerater har hengt opp flagg utenfor. Det er to stykker på jobb, de har tatt på seg Stabæk-drakter for anledningen. Etterhvert begynner de å spille brannsanger, stemningen stiger. Stemningen blir bedre og bedre etterhvert som kampen nærmer seg. Kampen er relativt kjedelig, men Brann vinner til slutt 0-1, stemningen på tribunen er ikke spesielt bra.

Etter kampen bærer det rett i bussen igjen. Folk fortsetter å drikke. De unge sitter hele tiden og snakker om hvor fulle de er og at de kommer til å være så fyllesyke på skolen dagen etterpå. Etter et par timer får vi vite at det er kolonnekjøring over Hardangervidda og at det er stor fare for at veien blir stengt. Vi får en kjapp pause på en bensinstasjon med grei beskjed om å gå på do og kjøpe vann. Vi kan stå mange timer på fjellet.

Vi ble stående mange timer på fjellet, vi fikk ingen beskjeder fra de som hadde ansvar for veien og vi fikk heller ikke lov til å gå ut av bussen på grunn av uværet. Flere begynte å bli utålmodige. Noen er meget røykesugne, mens jeg er veldig dårlig og alt jeg klarer å tenke på er frisk luft, men det er håpløst. Jeg prøver å sove litt, men det er ikke lett, jeg har store magesmerter og er veldig kvalm, har tydelige tegn på matforgiftning. I 5-6 tiden om morgenen ringer reiselederne til veitelefonen. Da får de beskjed om at veien er stengt og at de ikke vet når den vil åpne igjen, men det kan ta lang tid. Dermed blir det tatt en avgjørelse om at vi skal vente litt til for å se hva som skjer, dersom ingenting skjer så skal vi snu og ta inn på hotell for å få sove litt og sånn. Det blir også opplyst at fem og fem skal få lov til å gå ut av bussen dersom det er ønskelig og nødvendig. Folk løper til. Vi er totalt 16 stykker som trosser snøstormen og tar en tur utenfor. Det gjorde godt med litt luft. Men det varte ikke så lenge. Heldigvis ble veien åpnet igjen like etter at vi hadde fått vår luftepause. På dette tidspunktet var de fleste veldig slitne og trøtte. De fleste ønsket å sove. Resten av turen var preget av soving, men i og med at veien var stengt førte det til at folk kom for sent på skolen og at folk ikke kom seg på jobb. Planen var opprinnelig at vi skulle være tilbake i Bergen klokken 6 onsdags morgen, men slik gikk det ikke. Vi ankom Bergen klokken 11. Da var det eneste jeg klarte å tenke på at jeg måtte komme meg hjem for å legge meg. Jeg var på dette tidspunktet ganske syk og ble liggende syk i noen dager etterpå. Tanken på at neste bortetur var busstur til Trondheim var ikke akkurat fristende.

²⁷ "Onkel Blaa er en pub, som for anledningen var brannsupporternes samlingssted, men som også huset mange Stabæk-supportere.

Å være fotballsupporter innebærer ikke bare at man går på stadion ca. annenhver uke for å heie frem laget, synge og se fotballkamp. Bill Shankly²⁸ uttalte en gang at ”noen mennesker tror at fotball gjelder liv eller død. Jeg liker ikke den innstillingen. Det er atskillig mer alvorlig enn som så!” For mange av de som reiser på borteturer med Brann er det nettopp denne innstillingen som gjelder. Man skal gi alt for klubben, kjærligheten til Brann skal overskygge det meste. Man skal ofre seg for! Å reise på lange bussturer rundt i Norges land, preget av fyll og ekstremt lite søvn, forventes av en god supporter. Man bør være villig til å ofre jobb, skole og eventuelle andre forpliktelser for å se laget spille. Samtidig er det slik at ikke alle supportere ønsker å reise med Bataljonen på bussturer, det er faktisk bare et fåtall brannsupportere som gjør det. Hvorfor? Jo, nettopp fordi at bussturer arrangert av Bataljonen regnes som ei tidtrøytte og som en meget smertefull og slitsom opplevelse. Det er ikke slik at alle supportere behøver den samme oppladningen til kamper, hverken hjemme- eller bortekamper. For noen er det å reise på bortetur med Bataljonen nesten ritualistisk. De tar på seg de samme klærene de har på hver bortetur, fra innerst til ytterst, de har med seg nøyaktig det samme ’utstyret’ som alltid (jeg tenker da på pledd [ofte brannpledd], puter eller andre ting som kan øke komforten) og ikke minst de har med seg nok alkoholholdige drikkevarer til at de kan drikke non-stop frem og tilbake. Turene gir enkelte en mulighet til å knytte kontakter i supportertermiljøet og skaffe seg et vennskapsnettverk bestående av personer som alle deler den samme lidenskapen som de selv har. Det ritualiserte ved borteturene er et hjelpemiddel som brukes av supporterne i jakten på det magiske.

Den store fellesnevneren for alle grupperingene i Bergens supportertermiljø er interessen for Sportsklubben Brann. Som vi har sett kan denne interessen være av varierende grad, og man kan finne at folk er supportere av et bestemt lag av ulike grunner. En ung og håpefull fotballsupporter vil sjelden si at ”jeg holder med Brann på grunn av at de spiller den beste formen for fotball” eller ”jeg liker lagetets aggressive spillestil”. Interessen for et bestemt lag kan starte på grunn av at man liker draktfargen eller logoen, det kan være en bestemt spiller som fanger interessen (enten på grunn av utseende, spektakulære mål eller uttalelser i media) og man blir påvirket av hvor man kommer fra eller av venner, kjente og familie. For mange ligger det en automatikk i at man blir supporter av det laget som representerer byen eller stedet man kommer fra, eller det laget som er nærmest det stedet man kommer fra.

²⁸ Bill Shankly er en meget kjent britisk manager, som blant annet har vært manager for Liverpool FC.

Brannsupportere finner man i hele Hordaland og til dels også i Sogn og Fjordane, Vikingsupporterne er spredt utover hele Rogaland (selv om de til en viss grad også har konkurranse fra Bryne) og Rosenborg har supportere fra hele Trøndelag.

Men for alle supportere er det ikke slik. Det finnes mange som holder med et annet lag enn det laget som representerer deres nærområde. Brann har supportere fra flere ulike deler av landet. Det er ikke uvanlig å høre Rogalendinger eller Østlendinger på Fotballpuben før og etter kampen og på stadion. De fleste "utenbyssupporterne" har en eller annen familiær tilknytning til Bergen og har på den måten blitt påvirket til å bli brannsupportere. 'Stig' er en av disse, han er bosatt på Østlandet, snakker østlandsk men er ihuga brannsupporter. En av 'Stig's foreldre kommer fra Bergen og dermed har han blitt påvirket såpass mye at det er Brann 'som er laget i hans hjerte', og ikke Lyn, som resten av familien holder med. Selv om 'Stig' er bosatt på Østlandet har han partoutkort på stadion og reiser til Bergen på nesten alle hjemmekampene, pluss at han drar på en del bortekamper. Kjærligheten til Bergen og Brann er en stor del av livet hans. 'Vegard' er en annen østlending som har utviklet stor kjærlighet både til byen og laget. Hans far er bergenser og selv stor brannsupporter. Han har siden 'Vegard' var liten tatt ham med til Bergen for å gå på Brannkamper og på Brann sine kamper i østlandsområdet, noe som selvsagt har satt sine spor. 'Vegard' flyttet for et par år siden til Bergen for å være nær Brann. I forbindelse med Branns kamper hender det at han legger om dialekten sin og gjør et godt forsøk på å prate bergensk. I følge ham selv, fungerer det ganske bra, det eneste problemet er at han ikke behersker skarre-r'en helt. Når vi sitter og prater om dette skyter kompisen hans, 'Jørgen', inn på klingende Bergens-dialekt; "Det è jo ikkje akkurat bra bergensk du preiker". Men han forsøker.

Det finnes også brannsupportere fra andre steder i landet som ikke har en familiær tilknytning til Bergen og Brann. For dem er det altså andre årsaker til at de har 'konvertert' og blitt brannsupportere. Det går historier i brann-miljøet om personer som tidligere har vært ihuga supportere av andre lag, men som etter å ha vært på Brann stadion og opplevd stemningen og laget har blitt brannsupportere, eller som supporterne selv ville sagt det; "de ble frelst". Andre igjen har kanskje ikke vært på Stadion før de ble brannsupportere. De har kanskje opplevd laget i en bortekamp eller sett laget spille på TV. Disse personene har opplevd å bli så "fanget" av Brann og deres supportere at de utvikler kjærligheten til klubben.

Gode versus dårlige supportere? Eksisterer et slikt skille?

I mine undersøkelser har jeg også vært opptatt av hvordan supporterne skiller mellom gode og dårlige supportere. Mine informanter var alle enige om at det er høyst legitimt å sette opp et skille mellom gode og dårlige supportere. 'Ronny' forklarte det slik;

”det è handlinger som skiller mellom en go' og dårlig supportar. En supportar ska gå på kampen uansett ka som skjer. Man har alltid et valg, og det handler om prioriteringer. Det è få unnskyldninger som è gode nok for at man med god samvittighet ikkje skal møte opp på stadion. Det spiller ingen rolle om søsteren din ska konfirmeres den dagen. Brann kommer foran. En dårlig supportar è en som ikkje gjør det som forventes av han eller hon. Det vil si, de bidrar ikkje i tilstrekkelig grad stemningsmessig, de bare syter over at stemningen è dårlig eller at laget presterer dårlig”.

Det finnes ulike definisjoner på hva som er gode og dårlige supportere. 'Vegard' og 'Jørgen' mener også at det har med handlinger å gjøre, men mer i den forstand at en dårlig supporter er en person som utfører en handling som skader Brann økonomisk eller omdømmemessig. De trekker frem en episode som skjedde i forbindelse med seriefinalen mellom Brann og Rosenborg Ballklubb 22. oktober 2006. Det var denne kampen som avgjorde gullkampen den sesongen. Brann tapte tilslutt 1-3, og under kampen kastet en av supporterne et egg som landet på brystkassen til Steffen Iversen. Hendelsen førte til at Brann ble ilagt en bot og supporterne fikk et dårlig rykte på seg. Det er dog et paradoks at de samme personene som uttaler at personer som utfører en handling som på en eller annen måte kan skade Brann er dårlige supportere, selv er tilhengere av blussing²⁹ på tribunen, noe som i henhold til Norges Fotballforbunds regler er forbudt og vil bli straffet med bøter.³⁰

'Sindre' mener at dårlige supportere er supportere som piper mot eget lag og som ofte viser misnøye med laget. De hetser egne spillere dersom de mener at de ikke gjør en god nok jobb eller rett og slett på grunn av at de av en eller annen grunn ikke liker dem. Hetsingen foregår ved negative rop eller sanger.

²⁹ Bruk av bluss/bengalske lys

³⁰ Man kan søke om tillatelse til å gjennomføre tinnsoldatblussing, noe som vil si at en rekke personer stiller seg foran tribunen med behørig avstand til tribune og medblussere og fyrer opp bluss som de holder over hodet.

Det finnes altså ulike oppfatninger om hva som betegner dårlige supportere, men poenget er at det eksisterer en bevissthet om at man kan dele supporterne inn i gode og dårlige. Hvilke kriterier som legges til grunn er individuelt og handler mye om hvor i supportermiljøet man selv befinner seg. Som jeg skal komme tilbake til senere finnes det ulike supportergrupperinger blant brannsupporterne og de ulike grupperingene har ulike oppfatninger av hva som er god og riktig supporterkultur.

Meningsaspektet ved det å være supporter er viktig. Å være supporter gir ulik mening til ulike personer, og ulike personer har ulike oppfatninger om hva som er god og dårlig supporterkultur. Vi har også sett at mange ulike individer samles om en felles innsats på tribunen for å hjelpe laget sitt til et godt resultat, de har en felles interesse, Sportsklubben Brann. For mange kan det å være fotballsupporter sammenliknes med aspekter ved det å være religiøs. Jeg har brukt Durkheims (2002) definisjon av religion for å forklare dette. Gjennom dette kapitlet har vi vært inne på hvilke faktorer det er som samler supporterne, og slik sett er vi på linje med den tidligere forskningen på fotballsupportere, som fremstiller supportermiljøer som temmelig homogene. Men i de følgende kapitlene skal jeg vise at det ikke er så enkelt. Supportermiljøene består av mange ulike grupperinger, grupperinger som blant annet er tuftet på ulike oppfatninger om hva som er god supporterkultur.

Kapittel 4. Det komplekse supporter miljøet

Supportermiljøet tilknyttet Sportsklubben Brann kan ved første øyekast virke som en eneste stor gruppering. En brannsupporter er en annen brannsupporter lik, det er en øyglad gjeng som alle bærer supportereffekter og som ofrer svært mye for klubben i sitt hjerte. De er inkluderende, høylydte, bråkete og følelsene for byen og laget er tett sammenbundet. Flere jeg har snakket med som ikke kommer fra Bergen (noen av disse er fotballinteresserte, mens andre ikke er det) har bekreftet at dette er en rådende holdning. Noen vil også hevde at brannsupportere, og fotballsupportere generelt, ikke er spesielt oppegående. Den stereotype fotballsupporter er en middelaldrende mann av arbeiderklassen med ølmage og supportereffekter.

Supportermiljøet i Bergen, og supportermiljøer i andre byer, er ikke så enkle at de kan settes opp på denne måten. Man finner supportere i alle former, yrkesgrupper, størrelser, med og uten supportereffekter, med ulike bakgrunn, religion, politisk tilhørighet og så videre. Supportermiljøet i Bergen består av mange individer som har en felles interesse, nemlig interessen for fotballaget Brann, men denne interessen kan være av ulike grad og det er også grupper av individer som deler andre interesser enn fotball. Dermed har supportermiljøet blitt fragmentert inn i ulike grupperinger basert på interesser som i varierende grad strekker seg utover selve fotballinteressen. Hovedsakelig kan man dele supportermiljøet i Bergen inn på to ulike måter. Man kan se på organiserte versus uorganiserte supportere, dvs medlemmer av Branns offisielle supporterklubb Brann Bataljonen Bergen (eller dens underorganisasjoner) versus personer som ikke er medlemmer av supporterklubben. Men supportermiljøet er mye mer komplekst enn som så, det finnes mange ulike grupperinger i miljøet, grupperinger som ikke er av organisatorisk art. Supporterne kan også deles inn etter hvordan supporterne selv ser på andre supportere. De plasserer hverandre i ulike kategorier, dvs de konstruerer andres supporteridentitet i forhold til hvordan de ser egen supporteridentitet og egne oppfatninger om hvordan være supporter. Plasseringen av medsupportere i ulike kategorier viser at det finnes en bevissthet rundt hvem som regnes som gode supportere og hva som er legitim supporteratferd. Richard Jenkins (1994) hevder at det er to mulige måter å foreta en sosial inndeling på, i kategorier og grupper. En kategori er noe som defineres eksternt. Det vil si at det er personer utenfor som setter grensene og kriteriene for hvem som tilhører den aktuelle kategorien. Det er utenforstående som plasserer folk i ulike kategorier, det kan både være

personer de kjenner og personer de ikke kjenner. Det er ikke en gang nødvendigvis slik at de kategoriserte personene er klar over at de er blitt plassert i en bestemt kategori. Man kategoriserer fremmede mennesker basert på blant annet språk, klær, frisyre, sminke, oppførsel og kroppsdekoreringer. En sosial gruppe er et annet aspekt ved sosial inndeling. I motsetning til sosiale kategorier defineres sosiale grupper internt. Det er medlemmene selv som bestemmer navn, hvordan gruppen skal være, hvor grensene går og hvem som får være med. En person kan være medlem av flere kategorier og grupper. Fredrik Barth (1969) og hans teori om identitet kan også brukes. I følge denne teorien skapes en gruppes identitet som en kontrast til en annen gruppe, altså en gruppe definerer seg i forhold til en annen ved å tillegge seg selv og den andre ulike trekk. Med andre ord er det samhandlingen mellom de ulike gruppene som definerer dem. Man opplever seg som annerledes enn andre personer og grupper. Se Appendix 2 for et organisasjonskart over brannsupporterne.

En ”organisatorisk” inndeling av brannsupporterne

Som nevnt kan man dele brannsupporterne inn i organiserte versus uorganiserte supportere. Det er flere supporterorganisasjoner tilknyttet Brann. Den offisielle supporterklubben er Brann Bataljonen Bergen, men som jeg skal komme inn på under så fungerer Bataljonen som en paraplyorganisasjon for flere småorganisasjoner.

Brann Bataljonen Bergen

Brann Bataljonen Bergen er en relativt ung organisasjon som ble stiftet i 2003. Før 2003 var det Brann Supporterteam som var den offisielle supporterklubben til Brann, men den organisasjonen gikk konkurs samme året. På Bataljonens hjemmeside skriver de om formålet med organisasjonen;

”Hovedhensikten til de tre[stifterne] var å danne en organisasjon for å samle supporterne organisasjonsmessig, og å jobbe for å gi medlemmene de fordeler det er mulig å oppnå i forhold til saker som for eksempel forhold på Brann Stadion og på bortebane. De ville også legge forholdene best mulig til rette for at medlemmene

skulle kunne komme seg til bortekamper på en rimelig og sikker måte, samt sørge for at medlemmenes ønsker i så måte ble ivaretatt på best mulig måte.

Men den altoverskyggende hensikt med å danne en ny organisasjon var, er og blir å støtte Sportsklubben Brann i tykt og tynt, og gi medlemmene muligheten til dette organisert.” (www.bataljonen.no)

Bataljonen skal også fungere som en paraplyorganisasjon for andre supporterorganisasjoner som Brann Bataljonen Sør og Brann Bataljonen Øst. Bataljonen er med i Norsk Supporter Allianse (NSA). NSA skal fungere som en ”interesseorganisasjon for supporterklubbene til norske fotballag” (www.fotballsupporter.no).

Årsmøtet er den instansen som har den øverste myndigheten i Bataljonen, men den daglige driften er det et valgt styre som tar seg av. Det er årsmøtet som velger styret som består av en leder, nestleder, sekretær, kasserer, ett styremedlem og fire vararepresentanter. Årsmøtet skal også velge en valgkomité bestående av to representanter og to revisorer. Årsmøtet avholdes hvert år innen utgangen av februar. Per 19. oktober 2007 var det 3197 medlemmer i supporterklubben. Ved utgangen av 2006 hadde Bataljonen 2739 medlemmer så det vil si at i løpet av 2007 økte medlemstallet relativt mye. På Bataljonens nettforum har man diskutert medlemstallene og en av årsakene til at medlemstallet har økt er at flere ønsker å være med på borteturene i regi av Bataljonen. I 2007-sesongen tok Brann sitt første seriegull på 44 år, og dette er helt klart en av årsakene til at flere har ønsket å reise på borteturene (www.bataljonen.no). I forhold til andre supporterorganisasjoner i Norge er Brann Bataljonen Bergen en liten supporterklubb. Antall medlemmer er ikke samsvarende med antall supportere. Vålerengas supporterklubb Klanen hadde per 11. september 2007 hele 12 637 medlemmer. Ser vi på publikumsgjennomsnittet på de to lagenes hjemmekamper i 2007 finner vi at Brann har et gjennomsnitt på 17 225 tilskuere mens for Vålerengas del ligger snittet på 13 835 tilskuere (www.vg.no). Av dette kan man kanskje trekke en slutning om at Branns supporterskare er mer kompleks og at brorparten av de som går på Brann stadion ikke er medlemmer av supporterklubben. For Vålerengas del ser det ut som om de fleste hjemmelagstilhengerne er medlemmer av Klanen. Hvorfor det er slik er egentlig litt vanskelig å si. Det kan skyldes at de to respektive lagene har ulike typer nedslagsfelt. Med det mener jeg at Branns nedslagsfelt og supportergrunnlag strekker seg ikke bare over hele Bergen by, det er også hele Hordalands og til dels også Sogn og Fjordanes lag. I Bergen og Hordaland finnes det kun ett stor-lag.

Vålerenga appellerer ikke til like mange, Vålerenga har tilholdssted på Oslos østkant, de deler byens supportergrunnlag med vestkant-laget FC Lyn.

Det store mangfoldet i supportergrunnlaget medfører også at det vil være større sannsynlighet for at klubbens supportere vil ha ulike behov og ulike oppfatninger om hva god supporterkultur er. Dermed er også sannsynligheten større for at det vil dannes flere ulike typer alternative supportergrupperinger. En annen årsak kan være at Bataljonen fremdeles er en meget ung organisasjon, den har ikke rukket å etablere seg og vise at den duger som en god representant for supporterne enda. Bataljonen kan fremstå som en organisasjon for de få. Mange assosierer Bataljonen med Fotballpuben, rølpete, dritings personer som knapt nok vet hvem og hvor de er. En del sitter med et inntrykk av at fotballen for mange bataljonsmedlemmer kun er en unnskyldning for å ta seg en fest.

Alkoholinntaket står i forsetet, borteturer i regi av Bataljonen regnes som reine fyllaturer. Det drikkes hele natten, det første man gjør når man kommer frem til byen eller stedet der kampen skal spilles er å innkvartere seg på den puben som skal fungere som brannsupporternes samlingssted den aktuelle dagen. Her er det "øl, øl og mere øl" som teller. I tillegg så er mange av dem glad i å sosialisere seg med motstanderlagets supportere (dette er heller ikke videre populært hos en del mennesker). Når det nærmer seg kampstart er en del av de som reiser på turen overstadig beruset, de er på et stadie der de knapt kan huske om de har vært på kampen eller ikke, noen sovner også før eller under kampen. Hjemturen fortsetter noen lunde i samme sporet. Alkoholinntaket er fremdeles høyt og partyfaktoren høy. At noen spyr utover bussen er langt ifra unormalt. Etterhvert slukner de fleste, de er utmattet etter over et døgn festing, men det er alltid noen som klarer å holde det gående. Det er gått prestisje i å drikke mest og holde seg våkne hele turen. Etter få timers søvn våkner de fleste til live igjen, noen fortsetter drikkingen, mens andre venter utålmodig på å ankomme Bergen og sin egen seng igjen.

Brann Bataljonen Bergen har slitt med oppmøtet på årsmøtet. På årsmøtet 8. mars 2007 (faktisk etter at fristen for avholdning av årsmøtet egentlig var godt ut) var det 33 stemmeberettigede til stede. Det slo meg som litt underlig at det var så få som hadde møtt opp. Bakgrunnen for det er at Bataljonens nettforum inneholder svært mange tråder³¹ der man

³¹ diskusjoner

klager på styrets arbeid, arrangering av borteturer og manglende medlemsfordeler (www.bataljonen.no). Det var også et stort flertall av menn, noen vil kanskje hevde at det ikke er så rart med tanke på at flertallet av fotballsupportere faktisk er menn, men slik jeg ser det vil nettopp det å delta i et slikt forum kanskje være en vei å gå for jenter/kvinner for å vise at de duger og at de kjenner supporter-kulturen og ikke minst være med på å påvirke den.

Man har noen medlemsfordeler ved å være med i Bataljonen, de største fordelene er at man kan være med på relativt rimelige borteturer (og man er sikret billett til kampen dersom man reiser med Bataljonen) og man kan få et rimelig partoutkort på felter som er forbeholdt medlemmer av Bataljonen³² (ikke alle medlemmene får dette på grunn av plassbegrensninger. Blir bestemt etter ansiennitets-prinsippet). Andre ting som anses som fordeler er medlemsbladet ”*Den 12. mann*”, 10 % rabatt i Brann-butikkene, tilgang til arrangementer i regi av Bataljonen, rabatter på kamper i UEFA-cupen og Champions League, 15 % rabatt på sportsbutikken Steve Perryman, personlig medlemskort, forkjøpsrett på cupfinalebilletter og bortekamper (nå skal det sies at det er begrenset tilgang på disse billettene, så ikke alle medlemmene er garantert billett selv om Bataljonen gir sine medlemmer forkjøpsrett) og det regnes også som en fordel at man kan påvirke Bataljonens arbeid gjennom årsmøtet (www.bataljonen.no).

Bataljonen Ung

I 2007-sesongen ble Bataljonen Ung startet, foreløpig har man ikke kommet spesielt langt i dette arbeidet men man planlegger å starte for fullt fra og med 2008-sesongen. Bataljonen Ung er et tilbud til personer under 16 år og selv skriver de om prosjektet;

”Bataljonen Ung er et samarbeidsprosjekt mellom Bataljonen og Sportsklubben Brann. Målet med prosjekter er å skape et supportermiljø blant våre yngre supportere, der sunne og trygge holdninger står i fokus. Mobbing, vold og rasisme er en uting i dagens samfunn og vi ønsker å drive forebyggende arbeid igjennom Bataljonen Ung der de yngre vil få et alternativ til inkludering i Bataljonen, supportermiljøet og ikke minst til Sportsklubben Brann.

³² I sesongen 2007 var nedre felt B og C på Frydenbøtribunen forbeholdt medlemmer av Bataljonen, foran 2008-sesongen vil man utvide dette til også å gjelde nedre felt D. Partoutkortprisen lå i 2007 på 1575 kr (inkludert medlemskap i Bataljonen), i 2008 vil partoutkortet koste 1750 kr.

Vi ønsker å skape et sunt, trygt og inkluderende supportermiljø der energien skal brukes på de riktige verdiene.” (www.bataljonen.no)

Inspirasjonen til å starte en slik gruppe kommer fra Vålerenga Klanen, selv om det nok kan være vanskelig for enkelte brannsupportere å innrømme. Klanen har hatt en slik barne- og ungdomsgruppe siden 2005 (www.vif.no). I tillegg til at man ønsker å bidra i arbeidet med å gi barn og ungdom sunne verdier så ønsker man også å lære dem opp i den rådende supporterkulturen. Man har en unik mulighet til å lære dem sanger og hvordan man skal oppføre seg på tribunen.

Brann Bataljonen Øst

Brann Bataljonen Øst (også kalt øst-gjengen) er en selvstendig supporterorganisasjon, og de er med i Norsk Supporter Allianse (NSA). Denne supporterklubben ble stiftet i 1998 for at brannsupportere bosatt på Østlandet skulle kunne bli kjent med hverandre og samles for å se kamper og ha noen å reise på kamper sammen med. De har sitt eget styre bestående av fem representanter. Veldig mange av medlemmene i øst-gjengen er også medlemmer i Bataljonen. I tillegg til at de skal ha noen å se kamp sammen med så ønsker Brann Bataljonen Øst å arrangere turer til alle bortekampene, fester/møter og effektsalg (<http://home.net/bstost/>).

Brann Bataljonen Sør

Brann Bataljonen Sør (også kalt sør-gjengen) er også en selvstendig supporterorganisasjon. Foreløpig er ikke sør-gjengen meldt inn i Norsk Supporter Allianse, men de har tenkt å melde seg inn så snart medlemstallet har tatt seg litt opp. Brann Bataljonen Sør ble stiftet i 2007 og de består foreløpig av 18 medlemmer (<http://home.net/bbsor>). De har samme målsetningene som Brann Bataljonen Øst, og de har også et tett samarbeid med Brann Bataljonen Bergen.

Apostlenes Røde Gærninger (ARG)

Apostlenes Røde Gærninger er en tidligere frittstående supporterorganisasjon, som hadde som formål å samle kristne brannsupportere. Organisasjonen ble stiftet i 1994 og har ikke vært en del av Bataljonen. Mottoet til ARG var ”Med Jesus og Brann rundt i Norges land”. Organisasjonen ble stiftet fordi grunnleggerne ønsket å markere motstand mot tribunekulturen på Store Stå på 1990-tallet. Tribunekulturen var preget av fyll og hetsing (www.arg.no). I 2006 ble organisasjonen nedlagt.

Uorganiserte supportere

Uorganiserte supportere er supportere som ikke er medlemmer av noen form for supporterklubb. De kan være ihuga brannsupportere og leve og ånde for klubben i sitt hjerte, men de ønsker ikke å være medlemmer av en supporterklubb. Å være medlemmer i en supporterorganisasjon vil si at man betaler medlemskontigent og er registrert i en organisasjon. Det kan være flere grunner til at de ikke ønsker dette. For enkelte er det mangel på medlemsfordeler som gjør at de ikke melder seg inn, for det andre kan det skyldes at de ikke er enig i det supporterklubben står for, blant annet når det gjelder tribunekultur. For atter andre igjen handler det om at de ikke ønsker å assosieres med den type personer som er medlemmer av supporterklubbene eller den måten de oppfører seg på. Enkelte vil hevde at det er en form for fjortiss-kultur som råder blant bataljonsmedlemmene. Med det mener jeg at det er en utbredt fyllakultur og mange har en oppfatning om at det viktigste for dem er å drikke mest mulig øl og bli mest mulig full. Hovedsakelig har de fått dette ryktet på seg i forbindelse med borteturer, men også i forbindelse med hjemmekamper (om enn i litt mindre grad).

”Guttene”

”Guttene” består av flere ulike grupperinger av alternative supportere og casuals. ”Alternative supportere forsvarer seg mens casuals oppsøker slåsskamper” forklarte Fredrik meg en kveld jeg tilfeldigvis støtte på ham. Et fåtall alternative supportere er medlemmer av Bataljonen, men dette er noen av de yngre som nylig har gått fra å være draktkledde supportere til å bli en del av det alternative supporter miljøet. De har byttet ut branndraktene med merkeklær, som for eksempel Lacoste, og de har byttet Fotballpuben ut med Victoria. Grunnen til at de velger å fortsette som medlemmer av supporterklubben er, slik jeg ser det, todelt. For det første så svarer det seg økonomisk, på grunn av at Bataljonen får partoutkort til halvpris. For det andre så er en del av disse opptatt av TIFO-arbeid og er en del av Bataljonens TIFO-gruppe.

”Gutte”-begrepet kan være litt problematisk. Det har ulik betydning for ulike personer, og slik jeg har forstått det gjennom mitt feltarbeid så varierer bruken av ”gutte”-begrepet etter hvilken gruppering man selv tilhører. Jeg skal forklare dette litt nærmere. Jeg skal i første omgang ta utgangspunkt i inndelingen til ’Ronny’, som selv tilhører guttene. I følge ham består ”guttene” av følgende subgrupper;

1. Casuals
2. Barten
3. Bergen Vest
4. Bergen Nord
5. Arna
6. Bergen sentrum
7. Flaktveit
8. Landås
9. Sandsli
10. Fana
11. Dalen (Fyllingsdalen)

Totalt sett består ”guttene” av ca 200 menn og gutter.

I følge 'Ronny', som da er en av "guttene", så var det først et fotball-lag, kalt Hasunds Hund, som begynte å kalle seg selv for guttene og disse var da plassert med de gamle pølsebodene på stadion. Etter hvert som flere fant ut at de ikke ønsket å stå på Store Stå lenger så flyttet de seg også bort til pølsebodene. Begrepet "guttene" ble da spredd slik at det også omfattet de personene som stod rundt Hasunds Hund. Men det var ikke bare tribuneplasseringen som ble endret, det fikk også konsekvenser for valg av pub før og etter kamp. Til å begynne med gikk alle på Fotballpuben, men det nye var nå at "guttene" begynte å gå på puben Dubliners i stedet for, deretter var det Wembley Bar, i etagen over Fotballpuben, som ble hovedsetet. Foran 2007-sesongen ble Wembley lagt ned og de måtte finne seg et nytt tilholdssted. De sjekket ut flere steder og endte til slutt opp med Victoria café og pub. Casualsene fulgte med de andre "guttene", 'Ronny' mener at det skyldes at det var/er kulere for dem å bli assosiert med "guttene" enn Store Stå. Forandringene var ikke over med dette. Ti tidligere styremedlemmer i Brann Supporterteam (Branns tidligere offisielle supporterklubb) flyttet til øver felt Z på Hansa-tribunen, nærmere bestemt på første raden der. Kort tid etter fant "guttene" ut at de skulle følge etter. Den første perioden ble det kjøpt inn 54 partoutkort (sesongkort) som de fordelte på massene, men de to siste sesongene, altså 2006- og 2007-sesongene har 96 av dem kjøpt partoutkort på dette feltet. Årsaken til at guttene valgte å flytte seg fra Store Stå er at det hersker ulike idèer om hva supporterkultur er for noe og om hvordan en god supporter skal være. De fleste gruppene bærer navn etter hvor i Bergen medlemmene av denne gruppen kommer fra, bortsett fra Barten og casualsene.

Hvis vi trekker på Jenkins (1994) kan "Guttene" betegnes både som gruppe og kategori. Dette på grunn av at de internt vil definere seg selv som en gruppering, samtidig som at det er en kategori som benyttes av andre supportere. Siden jeg vil komme nærmere inn på disse i neste kapittel, vil jeg ikke skrive så mye om dem når jeg nå går over til å se på andre typer kategorier i supportermiljøet.

Supporterkategorier

Som jeg har vært inne på kan man også dele supportere inn etter hvordan supporterne ser på hverandre. Altså i kategorier (Jenkins 1994). Selv om man har de ulike supporterorganisasjonene så består også supportermiljøet av veldig mange ulike typer mennesker. Mennesker som av andre blir kategorisert etter hvor stor grad av supporter de er.

Jeg startet ut med et knippe kategorier; "Fjortisser", "Sivilt-kledde", "Super-supportere", VIP'er, og Casuals/"guttene" (for meg gikk casuals og "guttene" ut på det samme, men jeg fant raskt ut at dette ikke var tilfelle). I mine samtaler med brannsupporterne spurte jeg dem om det er mulig å dele supporterne inn i ulike kategorier og dersom det er mulig, hvilke kategorier dreier det seg om. Det viste seg at personer fra ulike fraksjoner i supportermiljøet delte supporterne inn i mange av de samme kategoriene, men det var også noen variasjoner.

En vanlig oppfatning blant mine informanter var at "*fjortissene*" går på stadion fordi det blir sett på som "kult". I det minste er dette den stereotype oppfatningen. Det er viktig å være tilstede dersom noe skjer, slik at man kan delta i samtalene i friminuttene eller i lunsjpausen dagen(e) etterpå. Fjortissbegrepet brukes som et fenomen og en forklaring på en bestemt oppførsel. Hverken kjønn eller alder er viktig for hvem som puttes i kategorien, men det er ofte ungdommer. At noen tilskuere kan settes i en slik kategori tyder på at det finnes en generell ungdomskultur som definerer det å være stadiongjenger som et kriterium for å tilhøre den "kule" gjengen. Kjennetegn på personer i grupperingen er at de ikke vier selve kampen mye oppmerksomhet, de er mer opptatt av å snakke i mobiltelefonen, eller legge et nytt sminkelag. Noen "fjortisser" har supportereffekter som skjerf og drakter, og er medlemmer av BBB.

"*Sivilt kledde*" har vanligvis ikke supportereffekter. De er glad i en god fotballkamp, sympatiserer med et lag, men kampresultatet påvirker dem i liten grad. Gruppen er plassert rundt på de ulike tribunene, billettprisene er ofte avgjørende for hvor de sitter.

"*Super-supporterne*" lever for favorittlaget. De involverer seg så mye at humør og tidsbruk blir styrt av Brannkamper og kampresultatene. Gruppen bærer supportereffekter. Generelt bruker de mye tid og penger for å leve ut lidenskapen, på kjøp av branneffekter eller for å dra på kamper. Stavanger-musikeren, Hans Petter Hansen, har et uttrykk i en av sine Viking-sanger som kan beskrive hvor stor fotballinteressen er for super-supporterne. Hansen synger om personer som har "fotball på maten". Sangen impliserer at fotballinteressen er så stor at den spiller inn på mange områder i livet.

"*Guttene*" vil jeg komme nærmere tilbake til i neste kapittel.

VIP'ene er sponsorer eller andre prominente personer. Billettene kan ikke kjøpes, de tildeles personer som støtter Brann økonomisk eller samfunnsstopper som ønsker å se en kamp. Eller rettere sagt, det er ofte firmaer som kjøper losjer på stadion, og noen av plassene tilbys da de ansatte. Man støtter Brann økonomisk blant annet gjennom kjøp av losjer.

'Vegard' og 'Jørgen' som begge er medlemmer av Bataljonen opererte med følgende kategorier; *Medgangssupportere* er personer som kun følger laget og går på kamper når laget gjør det bra. Med en gang Brann møter motgang er det ikke like interessant å gå på stadion lenger. Det er heller ikke det samme for dem hvilket lag Brann møter på stadion, møter man små lag som Odd-Grenland eller Ham-Kam så er det ikke så farlig om man går eller ikke, er det derimot Rosenborg eller Vålerenga som gjester stadion, ja da må man pent innfinne seg på stadion. 16. mai-kampen³³ er en annen kamp som svært mange "gloryhunters" og "scums" (for å bruke 'Vegard' og 'Jørgen' sine uttrykk) ønsker å gå på. Det oppstår hvert år store diskusjoner på grunn av at mange som ikke får billetter mener det er urettferdig at personer som aldri går på stadion ellers i sesongen, men som absolutt skal på denne kampen klarer å sikre seg en billett. Det er ikke ubegrenset plass på stadion og som regel blir billettene lagt ut for salg en formiddag, en formiddag der mange ikke har anledning til å ta seg fri fra jobb/skole for å stå i kø. Dermed blir mange som ofte går på stadion og reiser på bortetur stående igjen uten billett.

Når det gjelder *sponsorene* anerkjenner guttene at det er noen av disse som faktisk er supportere, men de vektlegger at dette langt i fra alle, det er mange av dem som går på stadion bare på grunn av at de har fått en billett av jobben.

Personer som sitter på BT-tribunen vil de også regne som en egen gruppe. BT-tribunen markedsføres som "den nye familietribunen" der abonnenter av Bergens Tidende har forkjøpsrett på et visst antall billetter. Selv om det er mye familier som sitter her så betyr ikke det at de ikke er supportere, enkelte av dem kan til og med være super-supportere, men de har med seg kona/samboeren/kjæresten og/eller ungene. Foreldrene lærer opp barna sine til å bli supportere og gi dem en innføring i tribunekultur. Tribunekultur er noe som kan utvikles, man

³³ 16.mai arrangeres det alltid fotballkamp. I Norge har det for svært mange blitt en tradisjon at man starter feiringen dagen før nasjonaldagen med fotballkamp etterfulgt av en real fest. Disse kampene blir også ansett som ekstra viktige for Brann i og med at de skal gå i 17. mai-tog dagen etterpå. Spiller de en bra 16. mai-kamp blir de møtt med applaus og hyllest. Har de derimot spilt en dårlig kamp så blir de møtt med skjellsord. Bergenserne sier tydelig ifra om hva de mener, både positivt og negativt.

kan lære seg hva som er god skikk og bruk på tribunen. Tribunekulturen omfatter alt fra hvilke type sanger som skal synges, når disse sangene skal synges, hvilke kroppsbevegelser som er legitime å bruke, til hvordan man skal reagere på ulike situasjoner som oppstår på fotballbanen.

Bataljonen er en høylydt gjeng, de stod tidligere på Store Stå³⁴, men står nå på Bataljonens egne felt på nedre del av Frydenbø-tribunen. En god del av bataljonsmedlemmene går på Fotballpuben før hjemmekampene eller for å se bortekampene dersom de ikke reiser på borteturene.

Casuals er en gruppe de ikke har spesielt høye tanker om. De mener at oppførselen deres er håpløs, selv om de til tider lager god stemning på stadion. 'Vegard' og 'Jørgen' har hovedsakelig merket seg oppførselen deres på borteturer, noe jeg vil anse som ganske naturlig i og med at hjemme i Bergen beveger de seg på ulike områder av byen. 'Jørgen' og 'Vegard' går på Fotballpuben i forbindelse med fotballkamper, mens casuals og "guttene" går andre steder (Det hender at de også går på Fotballpuben, men de har andre stamsteder). I følge de to guttene er ikke casualsene spesielt støttende overfor Brann i løpet av kampen. Ca. 70 % av kampen støtter de ikke laget. De mener at casuals forsurer miljøet og de er av den oppfatningen at dette er en vanlig holdning blant vanlige folk.

'Ronny' er en av "guttene" han ville dele supporterne inn litt annerledes. I følge ham kan supportermiljøet deles inn i følgende grupperinger; "Store Stå", "Guttene" (med undergrupperinger), Partoutkortinnehavere og VIP'er.

"Store Stå" består av fjortisser og Bataljonen. Han mener at guttene er mye bedre supportere enn de som står på Store Stå. Grunnen til det er at i følge 'Ronny' så eksisterer det en sauefloksmentalitet på Store Stå. Hvis en person gjør noe så følger de andre etter. Det er ikke rom for individualister.

³⁴ Store Stå er betegnelsen på en tidligere ståtribune, den ble fjernet etter 2006-sesongen på grunn av krav fra det internasjonale fotballforbundet om at det ikke er tillatt med ståtribuner i Uefa-cupen og Champions league, i tillegg har også Norges Fotballforbund krav til antall ståplasser i forhold til sitteplasser. Trenden i norsk fotball er at nye stadioner ikke inneholder rene ståplasser, men for mange supportere er det utenkelig å sitte gjennom en fotballkamp. Bataljonen har dermed løst dette problemet ved at man har inngått en avtale med Brann om at Bataljonens felt på Frydenbøtribunen skal være "stående-sittende tribuner". Det vil si at selv om hver enkelt person har sitt eget sete, så er meningen at man skal stå og ikke sitte under kampen.

"Guttene" består av mange ulike undergrupperinger; Casuals, Barten, Bergen Vest, Bergen Nord, Arna, Bergen Sentrum, Flaktveit, Landås, Sandsli og Fana. "Guttene" består totalt sett av ca 200 stykker.

Partoutkortinnehaverne er ikke organiserte, og de vil heller ikke kategorisere seg selv som en gruppe. De har ingen felles interesser utenfor stadion.

VIP'ene spiller en viktig rolle i klubbens økonomi, men det er også den eneste rollen de spiller. Han vil ikke karakterisere dem som et nødvendig onde, for de er ikke et onde. Han synes ikke at VIP'ene har for mye makt, men de får litt for mange fordeler. Kristian Jægers³⁵ uttalelse om at Brann prioriterer sponsorene (www.ibergen.no) er ifølge 'Ronny' skandaløs, men samtidig var det ikke uventet. Slik han ser det gjør Jæger mye rart og han snakker ofte før han tenker. Det er i grunnen litt morsomt, han kan sammenliknes med TV2's Ivar Hoffler 'Ronny'. Guttene har mye "gøyt" med han. Man må bare leve med Jæger sine uttalelser, han er tross alt en meget dyktig mann som har en meget sentral stilling i Brann.

'Vegard', 'Jørgen' og 'Ronny' er alle en del av brannmiljøet i Bergen, men jeg har også snakket med brannsupportere bosatt i Oslo. 'Sindre' er en av Oslo-bergenserne, han er medlem av både Brann Bataljonen Bergen og Brann Bataljonen Øst. Slik han ser det kan supporterne deles inn i ildsjeler, Felt Z (guttene), Casuals, generelt syngende supportere, den jevne stadiongjenger og eksilsupportere.

Ildsjelene er kjent i miljøet, de er med å lage medlemsblader, er med å administrere supporteraktiviteten.

Felt Z (casuals) står utenfor det resterende supporter miljøet, det er litt kontakt mellom gruppene, men den er som regel ikke spesielt utbredt. *Casuals* er mer ute etter å slåss, men det er også mange av dem som sympatiserer med Brann.

Generelt syngende supportere består hovedsakelig av personer som har partoutkort på Frydenbø-tribunen, men det inkluderer også andre som befinner seg på andre deler av stadion.

³⁵ Kristian Jæger er Branns markedsjef.

Den jevne stadiongjenger er den store majoriteten av de som går på stadion. De kan sammenliknes med dem jeg kaller ”Sivilt kledde”.

Eksilsupportere betegner supportere som bor utenfor Bergen. Dette er en kompleks gruppe som består av personer fra alle de overnevnte gruppene.

’Anders’, en annen bergenser bosatt på østlandet, vil dele supporterne inn i øst-gjengen, alkiser, medgangssupportere, ekte supportere, personer som er født inn i det eller tvunget inn i det, liksomsupportere, kaksupportere, hjemmesittere, ’Anders’ foreldre og kristne supportere.

Øst-gjengen er supportere bosatt på østlandet.

Alkiser er de som alltid henger på Fotballpuben, og som alltid drikker øl. Ofte hver dag.

De som er født inn i det/tvunget inn i det er personer som vokser opp med foreldre som er brannsupportere og som egentlig ikke har et valg under oppveksten, de blir dratt inn i supportertermiljøet fra de er små. ’Erik’ spurte meg en gang om jeg visste når han hadde vært på stadion første gang. ”Neeei, det tror eg ikkje” svarte jeg. Han flirte litt mens han sa; ”eg var et par måneder, og min mor tok meg med i barnevognen”. Stoltheten lyste ut av ham. For ham var det ikke snakk om at han skulle bli noe annet enn brannsupporter.

Liksommsupportere er en betegnelse på personer som rett og slett later som om de er brannsupportere, det vil si at det blir ansett som en kul ting å være supporter, men den store fotball- og Brann-interessen er ikke til stede.

Medgangssupportere er personer som støtter Brann når de gjør det bra og oppnår gode resultater, men med en gang det begynner å butte i mot så interesserer det dem ikke lenger.

Ekte supportere kan sammenliknes med de som overfor betegnes som super-supportere og ildsjeler.

Kaksupportere er det samme som sponsorer og VIP’er, ifølge ’Anders’ er disse litt ”ekle”, de opptar plass på store kamper som burde vært forbeholdt ekte supportere.

Hjemmesittere er personer som er brannsupportere men som av ulike grunner ikke går på kamper. De ser kampene hjemme i sin egen stue, hører på radio eller følger med på fotballxtra³⁶. Det er flere grunner til at folk ikke går på stadion, det kan være økonomisk (kampbillettene er for dyre), bosituasjon (man bor for langt unna stadion), jobb (man må arbeide når kampene spilles) og så videre.

'Anders'' foreldre ble nevnt på grunn av at de hadde et helt eget forhold til klubben, de er bosatt et steinkast fra stadion og kan omtrent følge Brann fra stuevinduet. Det var nok ment som en spøk fra 'Anders'' side, men jeg fikk klare formaninger om at jeg burde nevne det.

Kristne supportere er supportere som tidligere var medlemmer av Apostlenes Røde Gærninger, og som viser sin religiøse bakgrunn også i forbindelse med sin supporteraktivitet.

En annen av "guttene", 'Tom', hevder at supporterne kan deles inn i to hovedkategorier; Familie-folk og fanatikere. *Familie-folk* er personer som ikke drikker alkohol i forbindelse med fotballkampene. De går ikke på pub før eller etter kampene. *Fanatikere* er personer som er mer opptatt av Brann, de snakker mye om klubben og de møtes ofte for å drikke øl og diskutere Brann. De går også som regel på pub før og etter kampene. Årsaken til at han mener at det kun er hensiktsmessig med to kategorier er at det mangfoldet av kategorier vi har sett overfor, i følge ham, ikke er tydelige nok i supportermiljøet.

Supporterkategoriene varierer etter hvem vi snakker med og etter hvilken gruppe disse personene selv er en del av, men en annen interessant ting er at supporterne selv ikke alltid har samme oppfatning om seg selv og hvilken kategori de tilhører som det medsupporterne har. En person som av medsupporterne oppfattes som fjortiss, vil sjelden selv betegne seg som en fjortiss. Samtidig ser vi også at supporteridentitetene konstrueres i forhold til hverandre, dette kan også knyttes opp mot Barths (1969) teori om identitet. Vi har tidligere vært inne på Jenkins teori om at kategorier defineres eksternt, mens grupper defineres internt (1994). Som vi har sett vil en gruppes identitet skapes som en kontrast til en annen gruppe (Barth: 1969). Det er altså samhandling mellom ulike grupper og ulike individer som skaper

³⁶ Tv 2's fotballprogram, de følger alle de norske kampene som spilles i hovedrunden (normalt sett søndag kl 18).

ulike identiteter. Slik vil det også være i supporterverdenen. Supporterkategoriene vil også dannes i forhold til andre kategorier, og det samme gjelder for supportergrupperinger.

Branns supportermiljø er altså meget komplekst, det finnes et stort antall grupper og kategorier. Og ulike oppfatninger om hva som kan betegnes som god supporterkultur, og vi har sett at det ikke alltid er samsvar mellom hvem en supporter mener han/hun er og hvilken kategori medsupporterne vil putte vedkommende i. Jeg har foreløpig ikke sagt så mye om "guttene", de vil jeg ta for meg i neste kapittel. Hovedsakelig vil jeg fokusere på Casuals og Barten, samt se nærmere på hvordan fotballen brukes som en arena der man kan uttrykke maskulinitet.

Kapittel 5. Alternative supportergrupperinger

Alternative supportere skiller seg fra de grupperingene og kategoriene vi så i forrige kapittel. Det alternative supportermiljøet i Bergen består av ca 200 personer. Som jeg vil komme inn på i det følgende kapitlet er også dette et miljø som er preget av at det består av mange ulike undergrupperinger.

Casuals

Fotballjenta:

”Kem heier de derre casualsene på egentlig. Heier de kanskje på fyllingen eller rosenborg. de har jo ikkje drakt, men eg har no isje sett en eneste casual i klokken svingen på stadion. e de sånn som de dere sigøynere for ingen liker de og eg liker ikkje rasister og sånn for eg har mange utenlandske venner

:oops:”

(www.bataljonen.no, diskusjon om casuals 30. september 2004)

Casuals er en betegnelse som brukes på en gruppe klesbevisste gutter/menn som avtaler slåsskamper med andre casualsgrupperinger i forbindelse med fotballkamper. Personer tilknyttet casualsmiljøene bruker ikke supportereffekter, og de bruker ofte nedsettende termer som for eksempel ”juletre” om supportere som bruker supportereffekter, og de gjør til tider narr av dem på grunn av at kravet om supportereffekter for å være en god supporter kan sammenlignes med uniformeringskrav. Man kan på en måte si at dette blir et paradoks. Casuals kan ofte kjennes igjen nettopp på bakgrunn av de klærne de bruker. Som nevnt er dette veldig klesbevisste menn og de ikler seg bestemte merkeklær, og det er universal enighet om hvilke merkeklær som er akseptert. Dersom man snakker med folk som ikke er en del av miljøet vil de ofte nevne merker som Burberry, Lacoste og Stone Island som en identitetsmarkør for casuals. I tillegg er merker som blant annet Armani, Henri Lloyd, Sergio Tacchini, Fred Perry, Paul & Shark, Aquascutum, Ralph Lauren og Polo Ralph Lauren akseptert. Skotøyet man foretrekker er hvite trainiers, men også disse skal være produsert av dyre og kjente merkevareprodusenter. Veldig mange av de som tilhører casualsmiljøet har tidligere vært en del av de såkalte juletrærne.

Litt historikk – utvikling fra hooligans til casuals

Casualsfenomenet stammer fra England og det har sitt utspring fra de engelske hooligans. Hooligans har tradisjonelt blitt regnet som et britisk fenomen, men fenomenet har blitt eksportert til land over hele verden. Siden fotballens opprinnelse har det vært slåssing og voldelige episoder i forbindelse med kamper, men hooliganisme som fenomen ble først anerkjent av den britiske regjeringen og behandlet i media på 1960-tallet (www.legestue.net). Økt fokus på fenomenet fikk konsekvenser, tilfeller av vold blant ulike grupper fotballsupportere økte og media var også indirekte involvert i spredningen av fenomenet til andre land ved at de var kilder til informasjon om hooligansmiljøene. Selv om mediene spilte en liten rolle i spredningen så var det allikevel de engelske hooligans'ene som selv stod i førersetet ved at de brukte vold mot motstanderlagets supportere i internasjonale kamper (www.legestue.net). På denne tiden var fotball og fotballvold først og fremst et arbeiderklassefenomen, noe som etter hvert har endret seg. De første 10-20 årene var det vanskelig å skille hooligans fra ikke-voldelige supportere når det gjelder klesdrakt (men de skilte seg ofte ut på andre måter). Alle bar supportereffekter og det å ikle seg sitt lags drakt var helt naturlig, men etter hvert som mediefokuset økte og politi og myndigheter ble mer og mer bevisst på tendensen til økt voldsbruk blant fotballsupportere så måtte man finne måter å unngå politiets søkelys på. I hooliganismens begynnelse var grupperingen ofte sammensatt av skinheads og høyreekstremister (man finner fremdeles høyreekstremistiske tendenser blant engelske hooligans/casuals) og politiet hadde oversikt over hvilke typer de skulle se etter.

På 1980-tallet opplevde man en liten revolusjon i hooligansmiljøene. For å unngå politiet og ha muligheten til å fortsette slåssingen sluttet man å bære supportereffekter og man fjernet andre tydelige tegn på at man var en hooligan. I stedet for supportereffekter begynte man å bære bestemte merkeklær. Man kledde seg altså casual, og det er fra dette at begrepet "casuals" har sitt utspring. Politiet var på denne tiden fremdeles på utkikk etter skinheads og det var få som mistenkte de pent kledde guttene for å være ute etter bråk. Klærne ble i hovedsak stjålet, det var få som hadde råd til å kjøpe disse merkeklærne, i og med at svært mange av personene i hooligansmiljøet kom fra arbeiderklassen og det var også mange som var arbeidsledige. Trikket med å ikle seg merkeklær fungerte fint, det var lettere for politiet å ta bråkmakere iført supportereffekter, da spesielt på grunn av at de var mer synlige. En casualsgruppering kalles for et firm, og det er vanlig at de ulike firmene har navn.

For eksempel; Vålerengas Casualsfirm heter *Isko Boys*³⁷, Branns firm heter *TGB* eller *Tjuagutter Bergen*.

Kjente casualsuttrykk

Man har egne språklige uttrykk innad i casualkulturen. Uttrykkene stammer fra engelske hooligansmiljøer og de begynner etterhvert å finne rotfeste også i supportermiljøene rundt casualsfirmene. De mest kjente begrepene er;

- Firm – en organisert gruppe casuals. Grupperingen er navngitt.
- Scarfers/juletrær – begreper som i casualsmiljøer brukes om supportere iført supportereffekter.
- Dancing/dansing – slåssing
- OB/Old Bill – politiet
- ACAB – All cops are bastards
- IKT – In the know; personer som er i miljøet og som har oversikt over det.
- Top Boys – fremtredende/ledende personer i miljøet.
- Baby-crew – de yngste medlemmene av firmet.
- Pent kledde gutter - casuals

Casuals i Bergen og ”Guttene”

Casualsmiljøene i Norge oppstod tidlig på 1990-tallet, de største grupperingene finnes i tilknytning til Vålerenga og Brann. Fenomenet oppstod hovedsakelig som en protest mot den herskende kulturen blant supporterne på den tiden (og også i dag?) der veldig mange var opptatt av å pleie forholdet til motstanderlagets supportere. Man gikk (går) på samme puben før og etter kamp og det er tilfeller der enkelte tar på seg motstanderlagets supportereffekter og, som en debattant på bataljonen.no's diskusjonsforum skriver, blir intime med motstanderlagets supportere. Jeg observerte selv dette på Fotballpuben i Bergen i forbindelse

³⁷ Vålerengas Isko Boys er faktisk oppkalt etter politiførstebetjent Geir Ellefsens (regnes som en av politiets største eksperter på casuals) hund, Isko.

med oppladningen til kampen mellom Brann og Lillestrøm 10.06.2007 der en Lillestrømsupporter (dame) gikk rundt og kysset opp til flere brannsupportere (hovedsakelig menn, men jeg fikk helt ut av det blå et smask på kinnet). For noen blir det feil å sosialisere seg med motstandernes supportere på kampdager, det handler tross alt om rivalisering.

Slåssing har det alltid vært i forbindelse med fotballkamper, også i Norge. I dag hører man brannsupportere snakke om den flotte tiden på 1980-90-tallet da Store Stå var beryktet og det var ville tilstander. Bruk av bluss (bengalske lys/nødbluss) var svært utbredt, språket var grovt og det var stort sett voksne mannfolk som holdt til her. Personer med en forkjærlighet for slåssing hadde også sitt tilholdssted her. Store Stå-gjengen var fryktet og det krevde mot og en viss fartstid på stadion før man torde å bevege seg inn på Store Stå. På bataljonen.no mimrer man i tråden "lei" om hvordan tilstanden var på Store Stå på 1980- og 90-tallet. "Bergen sin gutt" skriver blant annet

"Det var tider det! Det lå en deilig eim av alkohol, rullings og aggro³⁸ i luften og folk kokte i hodet. (husker det fløt med ølflasker og halvflasker overalt) (Nå ser man knapt 50 mann av 17.000 pr kamp som koker, stort sett på øvre Z³⁹) På denne tiden var det også stuerent å fyre ned klovnene fra Viking eller Godset som løp helt fra "bortefeltet" og foran gamle store stå med et 2 meter høyt flagg da de scorte. Hvem glemmer vel den episoden uten å trekke på smilebåndet og samtidig få litt hjertebank? I dag hadde det blitt ramaskrik og tystermentalitet blant ca halvparten av Brannsupporterne, og fruene til fiffen hadde fått gulp i halsen fordi de trodde slikt bare skjedde på film og ikke på et "arrangement" de var "betalende kunder" på.

Var egentlig altfor ung da jeg begynte å henge på gamle store stå, men ble avhengig fra første gang, fordi atmosfæren var magisk. Det var 10.000 sommerfugler i magen, puls man ikke kan sammenligne mot noe annet, og ikke minst volumet og trøkket på sangene. Magisk! Ikke rart spillerene spydde i garderoben av nervøsitet rett før de entret banen siden vi sang fra to timer før kampstart. Da snakker jeg om Brann-spillerne. De skalv vel litt de andre også.

Forøvrig et under at folk ikke ble trampet ihjel på gamle Store Stå de gangene Brann

³⁸ Aggro er en term som i casualmiljøet brukes om aggresjon og voldelig oppførsel.

³⁹ Øvre Z tilsvarer det som i dag er øvre felt D på Frydenbø-tribunen.

scoret.

Hadde gitt min venstre arm for slike tilstander det var for 15-20 år siden.. Mmmh.. Gode minner..” (bataljonen.no 4/8-2007)

”NorthsideFC” skriver følgende i samme tråden;

”Face it, regler og dritt tar knekken på supportermentaliteten! Nå skal vi ha seter, bølgebrytere, sinnsyke bøter for blussing og andre artige påfunn. Er ikke rart livet på tribunen per dags dato ikke er det samme som for 10år siden. Klubbene sammen med NFF⁴⁰ har nesten helt glemt supporterne, de har glemt at vi er en viktig del av fotballproduktet de selger og tjener penger på! Ellers så virker det som rimelig mange har fått dårlig opplæring på supporterkultur. Så kan vi spørre oss hvorfor? Den tiden Guttene stod på SS var stemningen på topp, mentaliteten var riktig osv. Guttene forsvant til Hansa ettehvort og igjen stod en gjeng på ss uten noen "ledere" som kunne lære hva supporterkultur er for noe. (selvsagt noen gode personer som stod igjen, men de ble for få til å kunne gjøre noe). Galskapen uteble og fjortissene fikk lov av foreldrene å endelig gå på ss, siden det ikke var farlig der mer. Tystermentaliteten og dette med å følge reglene til punkt og prikke tror jeg har kommet pga mangelfull opplæring på tribunen.” (bataljonen.no 4/8-2007)

Mange hevder at supporterkulturen var bedre før og de ønsker å få dette tilbake igjen. Som ”NorthsideFC” skriver så skjedde det en endring da ”guttene” flyttet fra Store Stå og opp på tribunen som da het ”Hansa-tribunen” (I dag heter den offisielt Frydenbø-tribunen, men de aller fleste omtaler den fremdeles som Hansa).

Bergens pent kledde gutter

Casualfirmet i Bergen består totalt av 50-70 personer. Man kan dele casuals inn i tre undergrupper; de yngre, ”kjernen” og de eldre. De yngre er aldersmessig fra 17-22 og de

⁴⁰ Norges Fotballforbund

betegnes ofte som "gale". Grunnen til at de omtales som "gale" er at de ikke er redd for noe, de er ikke redd for å løpe rett inn i motstanderne. Det er en mulighet for at dette kun er en maske de setter på seg der og da, at de ikke ønsker å vise redselen. Erving Goffman (1992) skriver i boken "Vårt rollespill til daglig" om hvordan mennesker tar på seg ulike masker i ulike situasjoner. Det handler om inntrykkskontroll. Hvem er vi? Hvem ønsker vi at andre skal tro at vi er? Hvilke sider av oss selv ønsker vi at andre skal se. Hovedsakelig kan vi si at det dreier seg om hvilke uttrykk vi bevisst gir og hvilke vi ubevisst gir til kjenne. Goffman bruker uttrykk fra dramaturgien for å beskrive fenomenet. Han snakker om frontstage og backstage. Frontstage betegner den delen av kulissene/opptrededenen som er vis-a-vis et publikum. Det er en betegnelse på hva opptrederen ønsker å vise sitt publikum. Backstage brukes om det som skjules, på ting publikum ikke har tilgang til. Solidaritet og hemmelighet deles her (1992). Goffmans begreper kan brukes i diskusjoner rundt casualsgrupperingen som helhet. De tar på seg ulike masker i ulike situasjoner. Når de er sammen med likesinnede er de tøffe, barske og åpne om sin virksomhet. I forhold til familie, kjærester og venner er de kanskje ikke like tøffe eller åpne. Det er flere som på en måte lever et "dobbeltliv". De skjuler sin casualsidentitet for sine nærmeste. Tøffheten blir ofte lagt litt til siden. Det er vel ikke alltid like opplagt hva som er frontstage og hva som er backstage. Noen ganger sklir det over i hverandre. Casualsidentiteten blir en så stor del av disse guttene at selv om de kanskje tror selv at deres tilknytning til casualsmiljøet er skjult, så er det visse tegn med tanke på klesstil og oppførsel som "avslører" dem. I tillegg vil økt mediafokusering på fenomenet medføre at bevisstheten rundt det faktum at det finnes slike grupperinger økes, og dermed vil det også bli vanskeligere å opprettholde backstage-sfæren. I og med at det er slik at grensene mellom frontstage og backstage noen ganger viskes ut, så kan man spørre seg om begrepsapparatet egentlig er nyttig. Jeg vil hevde at det er det. For selv om grensene noen ganger blir uklare så har man fremdeles en intensjon om å kontrollere hvilket inntrykk man gir, og ofte klarer man nettopp det.

Jeg husker mitt første ordentlige møte med 'Erik', etter at vi hadde snakket sammen på byen, jeg hadde ganske mange tanker rundt casuals og hvordan de var/er. Mine fordommer var ikke få, jeg var blitt påvirket av media og andre supportere. Ikke minst så har jeg i noen år vanket i et miljø som har diskutert casualsmiljøet og mine inntrykk har blitt dannet gjennom mine bekjentes meninger og historier. Jeg så for meg at jeg skulle møte en gutt som ikke var spesielt oppegående, som var aggressiv og som egentlig bare var ute etter å gi meg en glorifisert versjon av virkeligheten. Jeg var nervøs da jeg trådte inn på puben der vi hadde

avtalt å møtes. Usikker på om han i det hele tatt kom til å møte opp. Min frykt var grunnløs, han satt i baren og ventet på meg. Praten gikk tregt til å begynne med, jeg var usikker og visste ikke helt hvordan jeg skulle ordlegge meg, engstelig for å si noe feil eller virke dømmende. Etter en liten stund løsnet det og praten gikk lettere. Det viste seg kjapt at mine fordommer var nettopp fordommer. En fordom kan defineres som en forhåndsmening, ”meining som byggjer på ei fastlåst overtyding, og ikkje på (nøktern) kunnskap om den saka det gjeld” (www.dokpro.uio.no). Jeg hadde ingen håndfast kunnskap om casualsmiljøene i Norge, min mening var som sagt tuftet på det jeg leste i avisene, på nettforum, og hørte fra mine bekjente og det var ikke spesielt ”positive” fordommer jeg hadde. Etterhvert innså jeg at vedkommende som satt på andre siden av bordet ikke passet med mine fordommer. Snarere tvert imot. Han var meget hyggelig, høflig, oppegående og samfunnsengasjert, noe som har vært gjeldende for majoriteten av de personene jeg har møtt i dette miljøet. ”Kjernen” består av personer mellom 23 og ca 29 år. De eldre er fra ca 30 år og oppover. De eldre er ikke med ”i gaten”, det vil si at de i hovedsak ikke er med å slåss. Årsaken til at jeg skriver ’i hovedsak’ er at det finnes unntak. Ved store anledninger, så som Uefa-cupkamper, stiller også de eldre opp. Slike kamper anses som en stor begivenhet og ”det kribler i hendene” deres etter å være med. Casuals er en gruppering som er dårlig ansett blant andre supportergrupperinger så vel som i Brann, media og politiet. Dette skyldes at slåssingen speiler tilbake på Brann og andre typer supportere, men også at det ses på som et samfunnsproblem at folk møtes ene og alene for å slåss.

Casualkulturens tiltrekningskraft

Slåsskampene blir avtalt med motstanderlagets casuals på forhånd. Kontakt opprettes tidlig samme uken mellom de to partene per telefon, og de blir enige om at de skal møtes kampdagen. De ulike partene snakker jevnlig med hverandre i løpet av uken for å forsikre seg om at det blir noe av møtet. Tid og sted avtales samme dag som kampen skal skje, men det er ikke gitt at det første stedet som avtales er der slåsskjempene møtes. Det er en evig runddans for å lure politiet som stadig er på jakt etter dem og som ønsker å forhindre dem i å gjennomføre planene. Casualskulturen handler ikke bare om å slåss, slåssingen er bare en liten del av det. Interessen for fotball og Brann er det viktigste for personene i miljøet. Brann kommer foran alt. De deler også interessen for musikk (ofte engelsk punk og annen britisk musikk), klær (dyre merkeklær) og ”de liker tanken på å måle krefter med likesinnede”. Det

råder en allmenn oppfatning blant folk utenfor casualsmiljøet om at casuals ikke er fotballinteresserte, at de kun bruker fotballen som en arena for å slåss. Representanter fra Brann, politiet og supporterklubbene uttaler stadig at casuals er idioter og pakk og samtidig hevder de også at de ikke er fotballinteresserte eller supportere. Daglig leder i Brann har kommet med flere uttalelser i media i forbindelse med hendelser der casuals eller andre fra ”guttene” har vært involvert. Han har blant annet sagt;

”Vi nøler ikke med å utestenge de som står bak og de vil ikke få kjøpe partoutkort neste år, sa Dahl.”(www.ba.no)

”Noen av disse guttene på felt Z ligger tynt an. Jeg setter et spørsmålstegn ved om de i det hele tatt er supportere, raser daglig leder Bjørn Dahl.” (www.ba.no)

Jeg har også hørt representanter fra Branns administrasjon kalle dem ”idioter som ikke har noe på stadion å gjøre”. Sjef for etterretningsgruppen ved Majorstua politistasjon i Oslo, Geir Ellefsen har uttalt; ” Voldspøbler i merkeklær, det er det de er. Å kalle dem supportere er en hån mot alle fotballsupportere i dette landet” (www.nettavisen.no). Faktum er at de aller fleste i casualsmiljøet er genuint fotballinteresserte (jeg kan ikke si at dette gjelder absolutt alle, ingen regel uten unntak er det noe som heter, og slik er det også i dette miljøet. En slik kultur vil alltid trekke til seg elementer som blir tiltrukket av vold og voldsbruk og som ikke er interessert i fotball i det hele tatt). Branns administrasjon var offensive i media etter Branns seriefinale mot Rosenborg 22. oktober 2006. De lovet at de skulle innføre en rekke tiltak for å bli kvitt ”pakket på felt Z”. Det viktigste grepet de skulle gjøre (og som de i etter tid hevder at er blitt gjennomført) var å utestenge personer med truende eller ødeleggende oppførsel (www.bt.no). I mine samtaler med personer fra Branns ledelse fikk jeg opplyst at man hadde tatt grep og utestengt flere personer, kilder i casualsmiljøet hevder derimot det motsatte. De sier at alle med sesongkort på felt Z fikk tilbud om fornyelse av dette før 2007-sesongen. Dette harmonerer dårlig med Branns uttalte mål om å fjerne uromomenter fra tribunen.

Man kan spørre seg hva det er med slåssingen og casualskulturen som er så tiltrekkende. ’Jonas’ forklarte det på følgende måte;

”Man får et adrenalinkick, et rush. Det handler om å være del av en gruppe, og å føle seg tøff og ovenpå. Ja, med mindre en får juling, det è ikkje like kjekt. Samtidig så handler det også om å ha nokken å støtte seg til, vi har et godt samhold oss i mellom. Vi blir gode venner og møtes også utenfor fopp’allen”.

Det handler altså om at man ønsker å oppnå en følelse av mestring, en følelse av at man kan overvinne motstand og redsel, en følelse av at man er best. Når det nærmer seg slåsskamp øker adenalinet. Guttene bruker musikk, rop og hverandre for å gire seg opp og få adenalinet til å pumpe i årene. Noen bruker også kokain, amfetamin eller andre narkotiske stoffer⁴¹ for å komme i rette stemningen eller overvinne frykt. Redsel er en naturlig del av forberedelsene til kamp, man er spent og usikker på hva man kommer til å møte og hva som kommer til å skje. Man vet at man mest sannsynligvis kommer til å bli utsatt for smerter, faren for smerter er med på å øke spenningen. Men det handler også om et ønske om å høre til, et behov for å vite at man har noen man kan stole fullt og helt på. ’David’, en kamerat av en person tilknyttet casualmiljøet i Bergen sa følgende da han ønsket å forklare meg hvorfor vennen hans er en del av miljøet; ”Han er egentlig en snill gutt, men han har et ønske om å høre til en gruppe. Det er vel det det handler om for oss alle? Vi har vel alle et ønske om å høre til i et fellesskap?”

Regissøren Ian”Butch” Stuttard⁴² uttalte i en dokumentar, ”*the real footballfactories*”; ”When we look for deep sociological reasons behind this, I don’t think there are, I think young men like to fight”. Muligens har han rett i dette, men samtidig så ligger det noe til grunn for at de liker å slåss. Et behov for å være maskulin, for å være best i noe og for å være en del av et fellesskap. Ønsket om å være mest mulig maskulin og macho er en nøkkeltanke dersom man ønsker å finne et svar på hvorfor casualskulturen har oppstått og består. Kvinner og barn får en stadig større rolle på norske fotballarenaer, noe som medfører at det naturlig settes en demper på den utagerende atferden som menn tidligere kunne (og som det ble forventet?) vise.

Menns behov for å være maskuline finner vi også igjen i Clifford Geertz’ ”Notes on the Balinese Cockfight” (1972). For balineserne blir kamphanene uttrykk for eiernes styrke og maskulinitet. Med tanke på casualskulturen så kan det virke som om selve fotballkampen ikke gir de involverte nok rom til å uttrykke denne maskuliniteten. Under kampen ropes og synges

⁴¹ Jeg vil understreke at dette langt i fra gjelder alle, men det er noen som tyr til narkotiske midler.

⁴² lagde en dokumentar om West Ham hooligans i 1985.

det, man gir uttrykk for frustrasjon, sinne og glede, og man heier frem sine favoritter. Det samme gjelder for balineserne under hanekampene. Forskjellen er at casuals før og/eller etter fotballkampen forlater sin tilskuerrolle og går inn i rollen som kamphaner, de overtar "kampen" fra de egentlige spillerne/deltakerne. De tar konkurransen til et annet nivå. Det finnes regler, både i hanekampene og i casualskampene, for hvordan en kamp skal gjennomføres. I en hanekamp handler det om å slåss til den ene hanen har blitt drept, slik er det ikke i norske casualsmiljøer. For det første så skal det være et noenlunde likt antall deltakere. For det andre så skal det ikke brukes våpen, en tredje regel er at dersom en person ligger nede så skal vedkommende få være i fred. Avslutningsvis så stoppes en kamp dersom et flertall av deltakerne ligger nede (det vil si dersom kampen ikke blir stoppet før av for eksempel politiet) (1972).

Det norske politiet har ulike tilnærmelser til hvordan man på best mulig måte kan håndtere casuals-miljøet. I media hevder politiet at de har god oversikt over hva som skjer i miljøet. De har en liste over personer som de mener er tilknyttet casualsmiljøet. I følge mine kilder er denne listen langt ifra helt korrekt. Ja, flere personer i miljøet står på listen, men listen inneholder også en del navn som ikke er en del av miljøet. Hvorfor disse personene har havnet på listen er man usikre på, men det spekuleres i om det er på grunn av at de kjenner flere som kan betegnes som casuals. 'Jonas' fortalte meg om en episode der to av hans kompisar hadde slåss med en annen bekjent av ham. Alle tre var blitt arrestert og de hadde fått bøter pålydende 8000 kroner. Politiet kalte det "et oppgjør i casual-miljøet blant tre velkjente i miljøet". To av dem har aldri hatt noen befatning med casuals-miljøet, og de vet knapt nok hva fenomenet går ut på. Jeg vet også at to meget velkjente personer i Bataljons-miljøet står på denne listen, uten at de noen gang har vært en del av casuals-miljøet. I tillegg går ofte disse to med Brann-drakter, noe som helt klart bryter med casuals-kodeksen.

Norsk politi går hardt inn for å bekjempe fenomenet og for å unngå at det skal komme ut av kontroll. Bergen og Oslo er de byene som har de største casuals-grupperingene, og det er ting som tyder på at det er de som slår hardest ned på det også. Jeg fikk følgende tekstmelding fra 'Pål';

"Politiet i Hamar var grei når de "tauet" 25 av oss. Bønder i uniformer! Fikk ikke bot engang ;) De samlet bare inn legitimasjon fra alle og tok bilde av kortene mens vi ventet utenfor! Politiet i Oslo går derimot i sivil eller commando-style uniformer og

stormer og legger i bakken og tar bilder og er helt ville. I Bergen er de bare dumme. Stokk dumme. Foretrekker nesten de villmennene i Oslo”.

Tekstmeldingen gir meg inntrykk av at selv om Hamar-politiet var ”greie”, så er det allikevel Oslo-politiets røffe stil som vekker mest respekt. Det er mulig at det kan skyldes at man i miljøet liker den harde måten å bli behandlet på av den grunn at det er nærmest de idealene de selv ønsker å leve etter (selv om jeg ikke tror at noen av dem ville innrømmet det). Med det mener jeg at casuals streber etter å bli oppfattet som tøffe, macho gutter, gutter som ikke er redd for noe. Å bli ”tauert” av politiet signaliserer utad at man er en del av miljøet, og innad i miljøet kan det være med på å øke de arrestertes status. Jo, røffere man blir behandlet av politiet, jo tøffere vil man fremstå i ettertid.

Økt fokus fra media, politi og fotballklubbene = rekruttering?

Fotballrelatert vold anses som et økende problem i det norske samfunnet. Økt mediafokusering på fenomenet har ført til at flere og flere engasjerer seg i saken og ikke minst er klar over at det eksisterer. Rekrutteringen til casualmiljøene i Norge har økt i takt med den økte mediafokuseringen. Politiet og fotballklubbens sikkerhetsansvarlige har et tett samarbeid for å finne løsninger og for å forebygge fotballrelatert vold. Et av midlene de tar i bruk er å bruke betegnelser som ”fotballpøbler” eller ”bråkmakere” istedetfor casuals. Dette begrunnes med at personer tilknyttet miljøet fryder seg hver gang noen omtaler dem som casuals. Branns sikkerhetsansvarlige, Knut Iversen, sier i en artikkel i Bergens Tidende 24.04.2007; ”Kall dem bråkmakere, for hver gang de kalles casuals, smiler de fra øre til øre” (www.bt.no). Slik jeg ser det spiller det ingen rolle hva man kaller dem. Bråkmakere, fotballpøbler eller casuals er alle ord som får folk til å tenke på det samme. Så lenge det er en bevissthet rundt det faktum at slike grupper eksisterer så kan man ikke forhindre rekruttering eller bekjempe fenomenet bare ved å bruke andre ord på dem enn det de hovedsakelig bruker selv. Min oppfatning er at det ikke er det at ordet ’casuals’ brukes i media som ”trigger” dem, det er mer det at handlingene omtales og eventuelt at det kommer frem hvilken gruppering som var den sterkeste i det eventuelle oppgjøret som omtales. Man kan heller ikke stikke under en stol at medieomtale er med på å sikre rekrutteringen. Avisskriverier eller TV-reportasjer som omhandler casuals og fotballrelatert vold skaper nysgjerrighet, og det kan gi et puff til personer som kanskje søker spenning eller som har en forkjærlighet for vold. I

følge 'Erik' foregår rekrutteringen på to måter, enten oppsøker interesserte personer en pub de vet blir frekventert av casuals og tar kontakt der eller så formidles kontakt via kamerater som har tilknytning til miljøet. Det er ikke alle som blir akseptert, man må vise at man er seriøs og at man duger. Man kan ikke trekke seg når det virkelig gjelder. Det er også viktig at rekruttene ikke tiltrekker seg for mye oppmerksomhet, "de må kunne oppføre seg, ikke dumme seg for mye".

Sosial organisering innad i firmet?

Som jeg tidligere har vært inne på så kan man dele en casualsgruppering inn i tre undergrupper; de yngre/baby crewet, kjernen og de eldre. Forholdet dem i mellom har vært litt vanskelig å observere, men jeg har en oppfatning av at de yngre ser opp til de som er i kjernen og de eldre. Peter Marsh sammenlignet, i tv-programmet "*the real footballfactories international*", organiseringen av casualsgrupperinger med den type organisering man finner i stammer. Det finnes bestemte mønstre med tanke på sosiale forpliktelser, oppbygning av sosiale nettverk og statusposisjoner som determinerer deg som person i stammens termer. Marsh mener også at det faktum at de kaller seg firm (eller crew for den saks skyld) tyder på at de har adoptert en type organisering man finner i forretningsmodeller. Han sier at det er en ny type fotballpøbler, de er mer "søfistikert", de reiser på første klasse når de skal på bortekamper og de har visittkort. Visittkortene brukes av de ulike firmene og de gir dem til personer de har banket opp slik at de skal vite hvem de møtte. Visittkortene har/hadde tekster som "Congratulations, you've just met the ICF⁴³" eller "Congratulations, you've just met the Birmingham Zulus⁴⁴". Anerkjennelse og ære er viktige begreper i disse miljøene, man ønsker å hevde seg, ikke bare individuelt, men også som gruppe. Det er om å gjøre og være de tøffeste, modigste og vinnerne, man må unngå å bli sett på som tapere og feiginger.

Man kan ha ulike posisjoner i et casualfirm, posisjonene er bestemmende for hvor i rekken(e) man står i en kampsituasjon. Det er de ledende personene i firmet, altså Top-boys'ene som avgjør dette. Det er et par kriterier som legges til grunn for å få de beste posisjonene i fremste rekke. For det første så må man opparbeide tillit, man må vise at man er til å stole på, dette kan gjøres på flere måter. Man må vise at man kan holde ting for seg selv, casualsgruppene er

⁴³ ICF står for Intercity firm som er hooliangrupperingen tilknyttet West Ham United

⁴⁴ Birmingham Zulus er hooliangrupperingen tilknyttet Birmingham City Footballclub.

lukkede grupper og det er ikke hvem som helst som får tilgang. Hemmeligholdelse er ekstremt viktig for å kunne gjennomføre 'dansingen' med andre lags casuals. Politi og media er konstant på utkikk etter dem. For politiet handler det om at de ønsker å forebygge og forhindre casualsaktivitet, for media dreier det seg om å få et scoop. Den siste tiden har casuals blitt gjenstand for økt oppmerksomhet fra media, i forbindelse med kampen mellom IK Start og Brann 26.08.2007 hadde TV2 fått nyss om at det var planlagt et casualsoppgjør ved Vågsbygd videregående skole i Kristiansand. Reportere fra TV2, gjemte seg i buskene, klare til å filme. De fikk slåsskampen på film og TV2 lagde en stor nyhetssak av det (www.nettavisen.no). De viste usladdede klipp fra slåsskampen, noe som skapte store diskusjoner i ettertid. Har man lov til å vise bilder av personer uten deres samtykke? Innad i casuals- og "gutte"-miljøet gikk praten heftig rundt dette spørsmålet og det endte med at de kontaktet en advokat for å få et svar. Det viste seg at TV2 var i sin fulle rett til å vise bildene. I følge advokaten og en ansatt i TV2 har media rett til å vise usladdede bilder av folkemengder på offentlige steder. Men saken skapte ikke bare debatt innad i disse miljøene. Politiet i Kristiansand uttalte til www.journalisten.no at de mente TV2 burde informert dem om den forestående slåsskampen. Dette begrunnet de med straffelovens § 139⁴⁵

Med andre ord, man er pliktig til å melde fra dersom man vet om situasjoner der personer kan komme til skade. TV2 hevder at denne paragrafen ikke er gjeldende i denne sammenhengen

⁴⁵ "Med bøter eller med hefte eller fengsel inntil 1 år straffes den som unnlater gjennom betimelig anmeldelse for vedkommende myndighet eller på annen måte å søke avverget et etter militær lov straffbart mytteri, krigsforræderi, spioneri eller forbund om rømming eller en forbrytelse mot loven om forsvarshemmeligheter §§ 1, 2, 3 eller 4 eller en forbrytelse som nevnt i denne lovs §§ 83, 84, 86, 87 nr. 2, 90, 91, 92, 93, 94, 98, 99, 99a, 100, 104a, 148, 149, 150, 151a, 152, 153, 154, 159, 169, 192, 195, 197, 199, 217, 223 annet ledd, 225, 231, 233, 234, 243, 267, 268 eller 269 eller sammens følger, skjønt han til en tid da forbrytelsen eller dens følger ennå kunne forebygges, har fått pålitelig kunnskap om at den er i gjære eller er forøvd. Ved forbrytelse mot §§ 197 og 199 gjelder plikten likevel bare når fornærmede er under 16 år.

Dog er han straffri, såfremt forbrytelsen ikke kommer til fullbyrdelse eller til straffbart forsøk, eller såfremt avvergelsen ikke kunne skje uten å utsette ham selv, noen av hans nærmeste eller noen uskyldig for tiltale eller fare for liv, helbred eller velferd.

På samme måte, dog i intet tilfelle med høyere straff enn den for forbrytelsen selv satte, straffes den overordnede, der har unnlatt å hindre en i hans tjeneste forøvet forbrytelse, såfremt dette var ham mulig." (www.lovdata.no)

og de henviser til vær varsom-plakaten og at den slår fast ”medienes samfunnsoppgave som en uavhengig vakthund overfor myndigheter og offentlighet” (www.journalisten.no).

For det andre så må man vise at man duger, man må vise at man står for det man sier og at en ikke er pysete. Som Pål sier det; ”man må vise seg frem, det è nokken som alltid viser seg frem og de vil kunne klatre på rangstigen og bli høyt ansett”. En skulle kanskje tro at muligheten er størst for de som tilhører kjernen i miljøet, men også de unge har gode muligheter til å klare det. I Bergens-miljøet er det eksempler på dette. En gutt i slutten av tenårene, har opparbeidet seg høy status i miljøet på kort tid. Det skyldes at han står frem som fryktløs. ’Jonas’ sa det på følgende måte; ”han è alltid tøff i kjeften på forhånd, han snakker høyt om ka an skal gjøre, og han gjør det faen meg og! Han è gal”. Han sier altså at han skal gjøre en ting og han gjennomfører det. Han løper rett inn i motstanderne og er ikke redd. Slik oppførsel settes pris på av de andre og er med på å gi vedkommende en høy stjerne i miljøet.

Et komparativt blikk; det norske casualsmiljøet versus hooligansmiljøer i andre europeiske land

Voldsbruken i det norske casualsmiljøet er reativt mild i forhold til det man ser i andre land. Man trenger ikke dra lenger enn til våre naboland, Sverige og Danmark før intensiteten og graden av voldsbruk øker. I Norge har man foreløpig ikke en kultur for å bruke våpen⁴⁶ i de arrangerte kampene, de slåss med bare nevene. Mandag 18.10.2004 røk casualsgrupperinger fra AIK og Hammerborg (begge lagene spiller i den svenske toppserien, Allsvenskan) sammen.. I forkant av sammenstøtet fant svensk politi 27 brannbomber i Stockholm som de er sikre på var ment å brukes i hooligansopptøyene (www.nettavisen.no). Den danske avisen Ekstra Bladet skriver i en artikkel om danske hooligans; ”*Ligeledes bestemmer de, om der må anvendes våben som knive, knojern og flasker*” (<http://ekstrabladet.dk>). Danske bråkmakere bruker altså våpen i sine kamper med hverandre. Man kan spørre hva som er poenget med våpenbruken. Ønsker man å øke spenningen? Er målet å påføre motstanderne mest mulig skade? Er det for å øke maktfølelsen? Selv om man i Sverige og Danmark ser en økning i våpenbruk og brutalitet så er også forholdene der relativt milde sett i forhold til andre steder. Ofte ser man at rivalisering mellom ulike supportergrupperinger og casualsgrupperinger bunner i langt mer enn ”bare” fotballrelaterte spørsmål.

⁴⁶ Med våpen mener jeg aller former for slagvåpen, stikkvåpen og skytevåpen.

Ta for eksempel de to skotske storlagene Glasgow Rangers og Glasgow Celtic. Rivaliseringen mellom de to klubbene og deres tilhengere dreier seg ikke bare om ulike syn på hvilken fotballklubb som er den beste, det handler også om motstridende religiøse standpunkt, samt politiske uenigheter. Kort sagt kan man si at Rangers blir regnet som et protestantisk lag, mens Celtic blir ansett som et katolsk lag. Dette innebærer at majoriteten av Rangers supportere er protestanter og størsteparten av Celticsupporterne katolikker. Lokalderbyet, Old Firm, er preget av konflikter som bunner i de religiøse motsetningene. Oppgjør mellom de to lagenes casualsgrupperinger er også preget av dette, det er blodige oppgjør. I følge Franklin Foer er de to klubbene meget bevisst på den konflikten som utspiller seg mellom de to klubbenes supportere. For dem handler det også om å skape profitt, den skarpe rivaliseringen og det etniske hatet gir dem et godt inntjeningsgrunnlag. Klubbenes supportere kommer ikke bare fra Glasgow, på grunn av den sterke linken mellom de ulike klubbene og deres ulike etniske og religiøse tilknytning, rekrutteres supportere også fra andre land. Foer vektlegger at supporterne utenfra lengter etter en etnisk identitet, de lengter etter tilhørigheten og samholdet med personer som har den samme opprinnelsen som dem selv, samtidig ønsker de også å delta i den eksistensielle kampen det faktisk er mellom katolikkene og protestantene i dette området. Oppgjørene mellom Celtic og Rangers blir altså et bilde på en større kamp mellom katolikker og protestanter som strekker seg helt tilbake til den protestantiske Reformasjonen på 1500-tallet (Foer 2005:34-62).

Man ser også andre steder at fotballkamper og oppgjør i forbindelse med fotballen har andre dyptliggende årsaker enn selve fotballen. Balkan kan brukes som et eksempel på dette. De historiske motsetningene mellom kroatere, serbere og bosniere har også satt sitt preg på fotballverdenen. Her har hooligans-oppgjør blitt blodig alvor og en del av grupperingene er meget beryktet også utenfor Balkan. Flere lag, blant annet Dinamo Zagreb (Kroatia) og Røde Stjerne (Serbia), har blitt viden kjent rundt om i Europa etter å ha deltatt i UEFA Champions League⁴⁷ og UEFA-cupen⁴⁸. Under borgerkrigen ble hooligans rekruttert til militæret, og de står bak mange av de blodigste handlingene. En av de mest kjente er Zeljko Raznjatovic (også kalt Arkan). Han rekrutterte mange av sine soldater fra firmet til Røde stjerne, "Djelije"⁴⁹ hvor han var leder. Arkans rekrutter er beryktet som krigsforbrytere, de skal ha stått bak over

⁴⁷ Turnering for de beste lagene i de ulike europeiske landenes ligaer.

⁴⁸ Europeisk turnering for de nest beste lagene i de ulike europeiske ligaene.

⁴⁹ Djelije betyr helter.

2000 drap i tillegg til utallige voldtekter av kvinner (www.ingvar-skobba.no). Faktisk så spekuleres det i om det faktisk var på grunn av oppgjøret mellom Røde Stjerne Beograd og Dinamo Zagreb at borgerkrigen ble utløst. To uker før denne kampen ble Franjo Tudjman valgt til kroatisk leder. Han brukte Ustache-ikoner for å øke den kroatisk nasjonalfølelsen. I denne kampen skulle to etniske grupper kjempe mot hverandre i Jugoslavia for første gang på 50 år. Røde Stjerne rev ned plakater og ropte; "Vi skal drepe Tudjman". Dinamo-fans kastet steiner. Røde Stjerne brukte plakaten som skjold. På mystisk vis forsvant gjerdene som skilte de to grupperingene. Kampen flyttet seg etterhvert ut på banen. En Dinamo-spiller, Z. Boban, sparket en politimann da han angrep en Dinamo-fan. Ved siden av Røde Stjernes trener stod den hemmelige politi-leiemorderen, Arkan, som også var en profilert leder for Røde Stjernes hooligans-gruppering (Foer 2005:7-33). Denne hendelsen har altså fått status som starten på borgerkrigen, det viser oss at i noen tilfeller så får oppgjørene på fotballbanen og tribunen langt større konsekvenser enn bare den rivaliseringen som foregår akkurat der og da. Jeg har tidligere vært inne på at man ikke finner de samme motsetningene i Norge, rivaliseringen og casuals-oppgjørene kan ikke sammenliknes med slike forhold som dette.

I serien *"the real footballfactories international"* tar programleder Danny Dyer oss blant annet med til Brasil. Også her er forholdene ganske så forskjellig fra det man ser i Norge. Her fikk vi blant annet observere at de ulike grupperingene brukte skytevåpen i konfrontasjonene. Lagtilhørighet og kamper om prestisje ble et spørsmål på liv og død. Fraser som å "dø for laget" får plutselig en annen betydning enn for eksempel i Norge. Det blir alvor, man vet aldri om man overlever den neste kampdagen.

Å sammenlikne casuals i Norge med casuals/hooligans i andre land er hensiktsmessig i den forstand at det gir oss et klarere bilde på fenomenet og fenomenets utbredelse her til lands. Som vi har sett så kan man ikke likestille norske casuals med utenlandske. I Norge er miljøet relativt lite, det er mindre voldelig og farlig enn i andre land, og jeg vil anse mulighetene for at utviklingen skal nå engelske eller skotske tilstander som mikroskopiske. Det at de norske miljøene i hovedsak er tuftet på fotballuenigheter og en forkjærlighet for vold, og ikke bunner i andre samfunnsmessige konflikter mener jeg er hovedårsaken til at miljøene er så små og voldsutøvelsen relativt liten i forhold til det man ser i utlandet. Å bli drevet av for eksempel religiøse motsetninger og konflikter vil øke alvorret i slåsskampene, man slåss ikke lenger for ære, man slåss for det man tror på, man forsvarer sitt livsgrunnlag og sin identitet.

Barten; øl, kjøtt og fotball

Barten er en gruppe velutdannede menn (flere av dem har doktorgrader) som liker å samles for fotball, øl og god mat. Barten er ikke casuals, men de er en alternativ supportergruppering. Barten er en relativt liten gruppering. I følge 'Ronny' består Barten av ca 8-10 menn, men de er sterkt knyttet sammen med de resterende "guttene". De har sin egen internettside, kalt "Barten – ekte lidelse har et navn" (www.barten-hq.org) der man diskuterer fotball, men også legger ut informasjon om når deres stampub, Victoria, åpner på kampdager og hvilken mat som serveres. Diskusjonene kan også dreie seg om ting som ikke er fotballrelaterte. Blant annet har jeg observert diskusjoner om musikk, det gjeldende nyhetsbildet, hvilke bydeler som er de beste, politikk, "mobbing" av Store Stå, Bataljonen og de som frekventerer bataljonen.no, puber/utesteder og til tider finner også litterære diskusjoner sted. Rettskriving er også et hyppig emne, spesielt blir orddelingsfeil gjenstand for diskusjon og til tider latterliggjøring (det er spesielt orddelingsfeil som forekommer på www.bataljonen.no man tar opp. Ofte kalles bataljonen for "bat al jon en"). Medlemmer av Barten bruker ikke supportereffekter, og de er veldig opptatt av nettopp det faktum at de ikke gjør det. Som casuals går Barten kledd i merkeklær. I mine samtaler med medlemmer av Barten har de alle lagt veldig stor vekt på at de ikke bærer drakter eller "lar seg påvirke av Branns markedsavdeling til å kjøpe produktene de tilbyr". I løpet av sesongen 2007 dukket det allikevel opp supportereffekter laget av "guttene" og medlemmer av Barten. Dette er ikke offisielle Brannsupportereffekter, og de inneholder heller ikke logo eller andre ting som kan være i strid med lover om rettigheter til navn eller som har direkte sammenheng med Sportsklubben Brann. Det er hovedsakelig skjerf det dreier seg om. Jeg ble først klar over dette da 'Christian' kom løpende mot meg i forbindelse med en kamp mellom to av Branns argeste konkurrenter i gullkampen, Viking og Lillestrøm, med et skjerf hevet over hodet. På den ene siden stod det "øl og kjøtt", og på den andre "Hasunds Hund". Før seriefinalen mellom Lillestrøm og Brann 30.09.2007 hadde noen av "guttene" fått laget "gullet ska hem"-skjerf som de solgte til sine medsupportere. Disse skjerfene ble meget populære både blant "guttene" og andre supportergrupperinger. Ordspillet "gullet skal hem" stammer fra en sang som ble innført av Barten/"Guttene" før og under kampen mellom Brann og Strømsgodset IF 16.04.2007. Sangen kalt "Gullet skal hem" går som følger;

"Fra Nymark til Laksevåg,

*fra Nordnes til Loddefjord torg,
hele Bergen vet at gullet skal hem,
gullet skal hem,
gullet skal heeeem,
hem til Bergen,
gullet skal hem.”*

Sangen ble sunget veldig mange ganger i løpet av kampen og den ble snart adoptert av resten av Frydenbøtribunen. ”Gullet skal hem” ble en slager, ikke bare sangen men også frasen. Media, andre lags supportere, Bergens bedrifter og Brann startet raskt å bruke den i reklamesammenheng og i omtale både av Sportsklubben og dens supportere. De har også produsert et eget merke, som på en måte brukes for å markere tilhørighet til ”Guttene” (se

bildet). Brann & Bergen, markerer klubb- og bystilhørighet. 1963 og 2007 forteller om de to sesongene Brann har tatt seriegull (etter at det gjeldende seriesystemet ble innført). ”Keep the faith” er en påminnelse om at man aldri skal gi opp, for Branns del tok det 44 år før de klarte å sikre seg sitt andre seriemesterskap, det må jo da bety at alt er mulig, det var få

brannsupportere (unge som gamle) som trodde at de skulle få oppleve at Brann tok seriegull i løpet av deres levetid. Den knyttede hånden, gir ihvertfall meg, assosiasjoner til kommunismen, og tanker om samhold og det å arbeide for fellesskapet. Det er mulig at det er en av tankene bak bruk av nettopp dette symbolet. Men det kan også være et symbol på maskulinitet og det å være macho. Et symbol på at man ikke står tilbake for noe, man er villig til å kjempe for laget og klubben. Merket er laget av noen av Bartens medlemmer, og det er ikke alle som får det. Jeg har blant annet fått høre at de yngste i casuals-miljøet ikke har fått tilbud om dem. Jeg møtte ’Christian’ i pausen på en av Brann-kampene. Han var tydelig beruset, både av Brann og alkohol. Han begynner å snakke litt usammenhengende om at ”du skal få det, det è ikkje så mange som får det, du è en av to utenfor som skal få det”. Jeg skjønnte ikke hva han snakket om. ”Få ka?” sa jeg. Han flirte, mens han fortsatte; ” Du è en av to i Bataljonen, som skal få det”. Jeg skjønnte fremdeles ingenting. Til slutt dro han frem merket, rakte det mot meg. ”Dette skal du få, men du è bare en av to utenfor som får det”. Jeg følte meg uten tvil beåret.

Jeg nevnte såvidt i stad at det var blitt laget et skjerf med påskriften ”ØL OG KJØTT”. Man kan undre på hvorfor man velger å trykke øl og kjøtt på et skjerf, et skjerf som brukes i fotballsammenheng. Vi har sett at ”guttene” samles på Victoria. Før kampene er det vanlig at det også blir tilberedt mat. ”Staddasteik” er ganske vanlig, men det tilberedes også andre retter som for eksempel kjøttkaker. Noen ganger, dersom været er bra, grilles det i bakgården. Det er ikke hva som helst som grilles. Hele dyr er spesielt populært. De har blant annet grillet en hel gris, villsau, lam og geit. Dersom det er pølser som står på menyen er det ikke grillpølser fra Gilde det er snakk om. ’Christian’s øyne lyste opp en kveld han fortalte meg at de skulle ha pølsefest på Victoria. Jeg klarte ikke la være å le litt da han begynte å prate om pølsefest. Jeg fikk med en gang assosiasjoner til barnebursdager med pølser, is og brus. Han skjønte raskt hvor tankene mine gikk hen, og begynte å forklare; ”Det è ikkje snakk om vanlige pølser skjønner du. Nei, vi skal ha ordentlige pølser. Engelske og tyske blant annet. Mange forskjellige typer”. Det at de vektlegger de ulike pølsetypene tyder på at man ønsker å fremstå som mer sofistisert enn andre pølsepisere.

Øldriking er også meget sentralt for dem. De liker å meske seg i godt øl. Patriotene i dem er veldig glad i det lokale brygget Hansa-øl. I det hele tatt er kjærligheten til Hansa og det å være brannsupporter sterkt knyttet sammen. Hansa drikkes i store mengder i forbindelse med kamper, og det er det ølmerket som tas med på borteturer. Enkelte ganger får de også Bataljonens samlingspub i den aktuelle byen til å servere Hansa, istedetfor det ølmerket de til daglig serverer. Kjærligheten til Hansa er noe som binder sammen de ulike supportergrupperingene. Men for ”guttene” så handler ikke øldrikingen kun om Hansa. De er også veldig glad i et stort antall utendlandske øltyper. Stella Artois er blant ølsortene de liker. En del av dem har også en forkjærlighet for irsk cider, som for eksempel Bulmers og Magners.

Øl og kjøtt blir på en måte identitetsmarkører for dem. Det er en del av ”gutte”-identiteten. Det kan også knyttes opp mot maskulinitet. Forkjærligheten for og fokuset på øl og kjøtt bryter med behovet for å være mer sofistisert enn de andre supporterne, men det gir dem rom for å uttrykke maskulinitet. Det er noe maskulint over det å grille et helt dyr og bømte nedpå øl.

Fotballen som en arena for å uttrykke maskulinitet

Å være fotballsupporter har tradisjonelt vært forbundet med mannlige verdier og det å være maskulin. Man skal være tøff, modig, aggressiv og ha en kraftig stemme. I følge Giulianotti og Armstrong innebærer det å lære seg å bli en god supporter, at man må lære seg det de kaller "fotballspråket", det vil si at man må lære å uttrykke seg på en mannlig måte. Det er legitimt å være grov i språket og det forventes at man bruker mannlige metaforer som henspiller til seksualitet og fysikk (1997). Sanger brukes også for å hevde at de er tøffere enn andre.

"Her kommer Bergen sine Gutter,
Alle kjenner oss,
E d nokken som vil slåss,
Bare kom igjen med oss,
Vi e tjuagutter vi hele gjengen,
Og i kveld skal vi ut og holde jævel med (motstanderlaget)

Vi har vært på purken hele gjengen,
Svartemarja hentet oss,
E d nokken som vil sloss,
Bare kom igjen med oss,
Vi e tjuagutter vi hele gjengen,
Å i kveld skal vi ut og holde jævel med (motstanderlaget)"

Sangen runger fra Frydenbø-tribunen, man synger mot motstanderlagets supportere som befinner seg på på andre siden av stadion, stemmene er litt ekstra mørke og de prøver å være litt mer aggressiv enn vanlig. Knyttenevene slår i luften i retning bortesupporterne.

Et annet interessant fenomen som de bringer på banen er at det å være fotballsupporter gir menn en legitim arena for uttrykke emosjoner som tradisjonelt er forbundet med kvinner. De tenker da spesielt på humørsvingninger og irrasjonalitet (1997). Jeg vil legge til at en fotballstadion er en arena der det er legitimt for menn å gråte, samt utøve fysisk kontakt med andre menn. Ved scoringer, seiere og ved store anledninger kaster menn seg rundt halsen på

så mye inn i fotball som det gutter gjør. Dette har han observert, men han legger dog til at det finnes noen unntak. Han prøver å forklare hvorfor det er sånn. Han sier at dersom et kjærestepar går sammen på stadion og de gjør det slutt, så er det automatisk slik at jenta vil slutte å gå på kampene. Guttene vil aldri slutte å gå på kampene. Gutter har en tendens til å bli opphengt i ting, i motsetning til jenter, og fotball er absolutt en av de tingene. Dersom en mann og en dame har et barn sammen og en av dem er nødt til å være hjemme sammen med barnet så er det selvsagt kvinnen. Stadion fungerer som et fristed for menn, men ikke for damer. Jeg spurte ham hvorfor det var et fristed, men det syntes han var vanskelig å forklare, det bare er slik.

'Hans', som er tilknyttet casualmiljøet i Bergen, kan også brukes for å illustrere dette. Han er tydelig motstander av kvinnelige supportere, og mener at kvinner og barn ikke har noe på en fotballstadion å gjøre. "Eg è myk hele uken pga jobben [han arbeider i et omsorgsyrke] , og når helgen kommer så ønsker eg å gå på staddaen⁵⁰, være maskulin og macho. Ikkje måtte ta hensyn til damer og unger. Kvinner og barn har ingenting på en fotballstadion å gjøre! Skjønner du?" Han ønsker at fotballen skal være et forum der han kan få uttrykk for sin maskulinitet. 'Vegard' og 'Jørgen' kom også inn på dette med kvinnelige supportere. De vektla at det finnes jenter/kvinner som oppriktig er interessert i fotball, og dem står det respekt av, men de påpeker også at dette gjelder langt i fra alle. Det er noen jenter som i følge dem er der av helt andre årsaker. De står og snakker om helt andre ting enn fotball og ofte er det bare tåpelige samtaleemner. Guttene mener at det er mange jenter som kun går på stadion (spesielt på tidligere Store Stå) på grunn av at de skal se på gutter. I følge 'Jørgen' spiller det ingen rolle hvorfor de er der så lenge de betaler billetten. Men de er enige om at det kan være stemningsdrepende. "Jentene går på store stå på grunn av at det er billigst pluss at det er der de fineste guttene er, men de får ikke oppmerksomhet fra disse guttene. Så de betaler for å se på gutter som ikke vier dem oppmerksomhet. Men det er vel for å prøve å få oppmerksomheten deres at de er der". 'Vegard' sier på en spøkefull måte at "fotballen er et uttrykk for maskulinitet, det er macho å gå på stadion. De vil ha området for seg selv. Det er en gutteting. Noe man gjør med gutta. Jentene har sin greie.....Sko!"

Selv om 'Vegard' sa dette med en spøkefull tone, så vil jeg i fullt alvor hevde at dette er tilfelle. Inspirert av Eduardo Archetti og boken "Masculinities – Football, Polo and the Tango

⁵⁰ Betegnelse på Brann Stadion.

in Argentina” (1999) mener jeg det kan være fruktbart å stille spørsmål ved om det er på grunn av at fotball tradisjonelt forbindes med maskulinitet at kvinnelige supportere sliter med å bli akseptert i supportermiljøet? Trenger kvinner inn på mannens område og blir en trussel? De overnevnte eksemplene viser nettopp dette. Det er tydelig at en del menn føler et behov for å være et sted der de kan oppføre seg akkurat som de vil, et sted der de ikke trenger å ta hensyn til kvinner og barn.

Motstanden mot kvinnelige supportere bunner også i ønsket om å hevde seg i forhold til andre supportergrupperinger. Man hevder seg i forhold til andre lags supportere ved å yte mest på tribunen ved hjelp av rop, sang og TIFO. Grove herre-stemmer bærer bedre enn lyse, spinkle kvinne-stemmer. Som 'Solveig' forklarte det; ”dersom man skal synge må man ha en litt maskulin stemme, det høres helt jævlig ut dersom det bare er pipete jente-stemmer. Det tar seg ikkje ut!” Det er altså ikke bare gutter/menn som mener at enkelte maskuline trekk hører hjemme på fotballtribunen, også en del kvinnelige supportere anerkjenner behovet for dette. Man ser også dette dersom man ser litt nærmere på hvilke kvinnelige supportere som faktisk aksepteres og respekteres. Dette er nettopp jenter/kvinner som fremviser en del maskuline trekk. De fører et relativt grovt språk, de drikker øl og hytter med neven. De kan fotball og de deltar i diskusjoner. For kvinner blir det ofte veldig viktig å fronte sine fotballkunnskaper for å vise at de er genuint fotballinteresserte, og at de ikke går på kamp kun for å se på de mannlige spillerne eller på de mannlige supporterne.

Giulianotti og Armstrong har gjort følgende observasjon rundt uttrykkningen av maskulinitet i en kampsituasjon;

”Kampen var og er fremdeles en liminal sone der mannlig oppførsel og mening blir oppmuntret gjennom latterliggjøring, jubel/glede og sinne. Sjansen til å hevde at det kan stilles spørsmål ved veltrente, muskuløse menns seksualitet, eller at de er en skam for sitt yrke, uten at de kan svare eller kreve oppreisning for fornærmelsen blir grepet. (...) Fans sier at observasjon av en kamp gir en form for altoppslukende, irrasjonell og barnlig lykke hos voksne personer” (1997).

Det er ikke alle som deler oppfatningen om at kvinner ikke har noe på stadion å gjøre. I følge 'Tom' (han er en del av ”gutte”-miljøet) er det en påtatt holdning hos mange at kvinner bør holde seg vekke fra stadion.

”Mange av mine tjommier mener det, eller de sier ihvertfall at de mener det. De sier at stadion burde være forbeholdt menn mellom 25 og 40 år. Det è tåpelig. Vi è tross alt i 2008, likestillingen e kommet så mye lengre enn som så! Kvinner på norske fotballtribuner har kommet for å bli, men det è klart, de bør helst være opptatt av fopp’allen og ikkje kor pen rumpe eller fine legger spillerne har!”

I dette kapitlet har vi sett på de alternative supportergrupperingene som er tilknyttet Sportsklubben Brann. De alternative supporterne står i opposisjon til det resterende supporterfeltet. De skiller seg ut både med tanke på klesdrakt og mentalitet. Hovedfokus har vært på casuals-miljøet, men jeg har også sett på ”Barten”. Maskulinitet og barskhet er sentralt for disse to grupperingene, det er også sosial posisjon og status. I neste kapittel vil jeg se på relasjonene mellom de ulike supporter-kategoriene.

Kapittel 6. Forholdet mellom grupper og kategorier

I dette kapitlet skal jeg se nærmere på forholdet mellom de ulike kategoriene i brannsupportermiljøet. Jeg vil hovedsakelig se på forholdet mellom Bataljonen og ”guttene”, og hvilke forestillinger de har om hverandre, og hvordan de relaterer seg i forhold til hverandre. Jeg skal også komme inn på relasjonen mellom de andre kategoriene; som super-supportere, fjortisser, sivilt kledde, VIP’er og så videre. Er det mulig å bevege seg fra en kategori eller gruppe til en annen eller er det slik at dersom man en gang blir regnet som fjortiss så vil man alltid være det? Hvorfor eksisterer det to så ulike miljøer, som Bataljonen og ”guttene” innad i en supportergruppe, hva er det som er årsaken til spliden mellom dem?

Bataljonen versus ”guttene”

Som vi så i kapittel fire og fem så finnes det flere ulike grupperinger innad i supportermiljøet, men vi kan trekke et hovedskille mellom den offisielle supportergrupperingen/”vanlige” supportere og alternative supportere. For å illustrere dette kommer jeg til å bruke Bataljonen som et symbol på de supporterne som ikke er en del av de alternative gruppene, mens ”guttene”, for mine informanter, blir et symbol på de alternative supporterne. Årsaken til dette er at som vi allerede har sett så er en av de største forskjellene på alternative supportere og ”vanlige” supportere at ”vanlige” supportere som regel bruker supportereffekter, mens alternative ikke gjør det. Det kan være vanskelig å skille mellom ulike typer supportere bare ved å se på dem, spesielt hvis det er flere typer supportere som bruker samme klesdrakt/stil. Dette medfører at det i supportermiljøet i hovedsak ofte opereres med nettopp disse to begrepene når man setter opp en distinksjon.

”Guttene” er meget opptatt av klesstil, og de går kledd i det vi kan kalle, sporty merkeklær. Mange av dem er motstandere av at det brukes supportereffekter, og de betegner personer som bruker supporterutstyr som ”juletrær” eller ”trær”. De har faktisk også en sang som er dedikert til ”trærne”. På et av mine besøk på Victoria (se appendix), der jeg forøvrig var den eneste som hadde branndrakt på meg, var jeg så heldig at de jeg satt sammen med begynte å synge denne;

*”Finn et tre, finn et tre,
pynt det opp og fyr det ned.
Finn et tre, finn et tre,
For guds skyld fyr det ned”.*

De fem guttene gliste bredt og kikket på meg mens de sang. Han ene bøyer seg over bordet og flirer mens han sier; ”Følar du deg troffet ellar?” Jeg kunne ikke annet enn å flire tilbake.

”Guttene” har en tendens til å omtale de fleste draktkledde supportere som Bataljonen, og de draktkledde supporterne har en tendens til å omtale alle alternative supportere som casuals. De setter opp stereotypier om hverandre.

”Juletre”-begrepet er ikke et entydig negativt begrep. Selv om de ikke liker mentaliteten til alle draktkledde supportere så finnes det noen personer med supportereffekter som de respekterer. Det handler mye om gjensidig respekt og det å kunne oppføre seg. ”Guttene” ønsker ofte å fremstå som mer sofistikerte og kulturelle enn den typiske, ”vanlige” supporter. Noe som på en måte blir litt paradoksalt med tanke på at casuals, som er en del av ”guttene”, liker å slåss. Slåssing er vel ikke akkurat noe som forbindes med det å være sofistikert.

Ulik mentalitet og ulike syn på hva som er god supporterkultur er hovedskillene mellom ”guttene” og Bataljonen, og det er også en del av årsakene til ’konflikten’ mellom dem. Vi kan trekke ut tre hovedkriterier for å skille mellom disse to kategoriene. For det første, må man se på hvilket syn de har på bruk av vold. Bataljonen er motstandere av bruk av vold i forbindelse med fotballkamper, mens for en del av ”guttene” (da spesielt casuals) så er dette en viktig del av supportervirksomheten. De ønsker å vise gjennom slåssingen at de er villig til å ofre helsen for klubben. For dem vil det faktum at de er villig til å bruke vold for å forsvare klubbens ære være svært positivt, mens det for Bataljonen vil anses som en skam og noe som skader klubben, ikke forsvaret dens ære. Barten ser det litt fra begge sider, de er ikke fremmed for å være med og slåss, men dette i hovedsak dersom de blir angrepet. De forsvaret seg. For det andre, så har man synet på TIFO og blussing. Det er Bataljonens TIFO-gruppe som står for TIFO-arrangementene og som er mest ivrig med tanke på å lage tribune-show. De mener det er en viktig ramme rundt kampen og til inspirasjon for spillerne. ”Guttene” produserer noen ganger bannere som de henger opp på stadion, men det er Bataljonens TIFO-

grupper som har regien på de TIFO-showene som er på stadion. Ofte brukes TIFO også for å erte motstanderlaget og motstanderlagets supportere. Man kan kanskje si at ”guttene”/casuals går fysisk til angrep på motstanderne, så gjør Bataljonen det verbalt. Det tredje kriteriet går på hvordan man forholder seg til motstanderlagets supportere. Bataljonen er mer gjestfrie i forhold til motstander-supportere, de får komme på Fotballpuben (riktignok med noen unntak. For eksempel så får ikke Vålerenga-supportere adgang på Fotballpuben). Blant ”guttene” så er det en rådende oppfatning at man ikke skal sosialisere seg med motstanderlagets supportere på kampdagen. Denne dagen er man fiender, ikke venner, og man trenger heller ikke late som om man faktisk er det.

Hvordan man reiser på borteturer varierer også. ”Guttene” liker å ’kjøre stil’. De reiser ikke med Bataljonen (det finnes noen få unntak). Noen ganger leier de en egen buss, andre ganger flyr de eller tar tog. Tog og fly har høyere komfort enn buss, i tillegg til at det ofte går raskere. En av de viktigste grunnene til at mange velger fly, er at man da lettere kommer seg tilbake. Dersom det er søndagskamp så skal man ofte på jobb dagen etterpå, og dermed er det praktisk å komme seg kjapt tilbake til Bergen igjen. ”Guttene”s yrkesvalg spiller også inn her, i og med at det er mye som tyder på at deres utdannelse gjennomsnittlig er høyere enn i Bataljonen og jobbene deres er høyere oppe på den sosiale rangstigen, så er det kanskje vanskeligere å ta seg fri dagen etter kamp.

Synet på kommersialiseringen av fotballen kan også være et kriterie for å skille mellom ulike grupper og kategorier. Vi har vært inne på at grupper som Bataljonen og ”Guttene” har ulikt syn på bruk og kjøp av supportereffekter. For en del av ”Guttene” handler det om at de ikke støtter kommersialiseringen av fotballen og klubben. Fotballklubber verden over blir mer og mer kommersialisert, de behøver kapital for å kunne kjempe om de beste spillerne på overgangsmarkedet og for å kunne møte de lønnskravene som fotballspillerne i dag krever (Hjelseth 2006). For å kunne klare dette øker de produksjon av supportereffekter. Dersom man tar en tur i Brannbutikken kan man finne alt fra undertøy og babyklær til tannbørster, dørskilt og kjøleskapsmagneter. De fleste medlemmer av Bataljonen vil si at de kjøper effektene, ikke bare for å vise sin klubbtilhørighet, men også for å bidra økonomisk til klubben. ”Guttene” vil oppfatte det som om supportereffektene blir brukt som en måte å vise hvor god supporter man er, og de mener at det blir feil av klubben å markedsføre sine produkter som noe man må ha for å være en ekte supporter. Det er dette de vil ta avstand fra. Blant dem er det en rådende oppfatning at kjærligheten til klubben ikke kan manifesteres i

hvor mye supportereffekter man eier. Dette betyr at selv om de fleste alternative supporterne ikke bruker supportereffekter, så er de allikevel like opptatt av totemene som representerer klubben. De føler en sterk tilhørighet til klubbens logo og farger, og de betyr veldig mye for dem. De viser det bare ikke ved å ikle seg supportereffekter. At det nettopp er ”guttene” som markerer motstand mot kommersialiseringen av fotballen er på en måte ikke overraskende.

Nå har jeg riktignok ikke fått tilgang til nok data til å finne klare trender med tanke på ”guttene” bakgrunn, men det er en generell oppfatning om at utdannelsesnivået på Fotballpuben er lavere enn det man finner blant ”guttene” på Victoria. Noe som blant annet gjenspeiles på ”Barten”s hjemmeside der de for eksempel ofte diskuterer og gjør narr av de skrivefeil og orddelingsfeil man finner på Bataljonen sitt nettforum. Mitt inntrykk er også at mange av ”guttene” (spesielt de eldre) befinner seg på venstresiden politisk og dermed setter andre verdier enn de rent markedsøkonomiske i sentrum, noe som også vil spille inn på motstanden mot de kommersialiserings prosessene som finnes i dagens fotballverden. Selv om noen av de yngre i miljøet sogner mer til høyresiden, så blir de allikevel påvirket av de eldre og vil kopiere en del av deres holdninger for å bli ordentlig akseptert som en del av miljøet. Dersom vi følger Giulianottis skjema så vil dermed ”Guttene” være supportere mens Bataljonen vil regnes som fans.

Det kan også være en annen årsak til at man ønsker å motvirke kommersialiseringen. Det kan handle om et ønske om å finne det autentiske. Med det økte fokuset på at fotballen skal være et produkt for hele familien så blir det mindre og mindre legitimt å bruke fotballen som en arena for å uttrykke maskulinitet. Fotballen skal være maskulin, og en arena for å gi uttrykk for urinstinkt. Det er den ikke i dag. Fotballen blir mer og mer et produkt, det handler mer og mer om økonomi. Slik var det ikke før. Det var ikke viktig å ha supportereffekter, det handlet om blod, svette og tårer, man skulle gi alt for klubben og laget. Det er det ”guttene” vil tilbake til. Det ekte kjærlighetsforholdet til klubben, en kjærlighet som ikke blir besudlet av at man blander økonomi inn i det. Man kan også spørre seg om det er slik at det for personer som i dagliglivet besitter høyt ansette jobber og dermed ser det som nødvendig å ”oppføre seg fint” har et behov for å uttrykke sin mandighet og kunne ”rable gal”?

Det kan ved første øyekast virke som om dette er en enkel og grei måte å sette opp ulikhetene mellom de forskjellige kategoriene på. Men i virkeligheten er det ikke fullt så enkelt. Alle supporterkategoriene består av en rekke individer, individer som har varierende meninger om

alle disse tingene. Virkeligheten er kompleks, men jeg så det som nødvendig å generalisere for å få litt system.

Samtidig er det også et konkurranseforhold mellom dem. De konkurrerer om å være de beste supporterne og om å være de beste stemningsskaperne på stadion. 'Ronny', som er en av "guttene", fortalte meg om denne konkurransen. Slik han ser det er det slik at "guttene" lærer opp Bataljonen. De er overlegent bedre med tanke på sanglaging, innføring av nye sanger og de har fasiten på hvordan man skal oppføre seg på tribunen; "hadde det ikkje vært for "guttene" så hadde stemningen på staddaen⁵¹ vært elendig". Medlemmer av Bataljonen mener at det er de som er de beste representantene for Brann og brannsupporterene. De anser "guttene" som tåpelige og dårlige supportere. Dette begrunner de blant annet med at det å slåss ødelegger både klubbens og supporterens rykte. De forbinder "guttene" med bråk, og det er svært få som er klar over at "guttene" brukes som et paraplybegrep som spenner over flere alternative supportergrupperinger. For mange er "guttene" synonymt med casuals, og de nøler ikke med å komme med nedsettende kommentarer om dem. 'Malene', et av bataljonsmedlemmene, har i flere år hatt store motforestillinger mot "guttene", og hun har ikke vært redd for å vise det. Dersom hun har vært i nærheten av noen hun vet tilhører miljøet, så har det ikke gått lang tid før hun har begynt å synge; *"for 'guttene' è patetiske, for 'guttene' è patetiske, ja 'guttene' è patetiske"*, mens hun pekte mot dem. Grunnen til at jeg har skrevet om dette i fortid er at i løpet av mitt feltarbeid, så ble hennes holdning mot "guttene" endret. Uten å være klar over det møtte hun en mann, som hun ble veldig betatt av. Etterhvert viste det seg at han var en del av "gutte"-miljøet. Han er ikke en casual, og det var da hun fant ut dette hun skjønnte at ikke alle kan kjemmes under samme kam, og at det faktisk er personer i dette miljøet som er oppegående, snille og greie. Hun fortalte meg ved en senere anledning at hun ikke ante at "gutte"-begrepet spente over flere ulike grupperinger, og at når hun sang den lille sangen sin så var den egentlig myntet på casuals. For henne, og for mange andre bataljonsmedlemmer/draktkledde supportere, så eksisterer det ikke ulike typer alternative supportere. De anser "alle" som går kledd i merkeklær, og da spesielt Lacoste, som casuals.

Selv om "guttene" har sin egen stampub i Victoria, så hender det at noen av dem også går på Fotballpuben og Downstairs. Jeg opplevde flere ganger at dersom noen av mine informanter

⁵¹ Slang for stadion

fra Bataljonen så at jeg pratet med noen av ”guttene”, så kom de bort til meg senere for å fortelle meg at jeg burde holde meg langt vekk fra de jeg hadde pratet med tidligere. Jeg burde ikke snakke med dem på grunn av at de ikke fortjener oppmerksomhet. Dersom man gir dem oppmerksomhet, så vil det bare smøre egoet deres. Andre igjen kunne plutselig komme med litt småspydige kommentarer for å fortelle meg at de ikke syntes det var ok at jeg hadde noe med ”guttene” å gjøre. Jeg satt på Fotballpuben sammen med noen av mine informanter etter en av Branns bortekamper. Etter en stund reiser jeg meg opp for å gå ned i kjelleren, på Downstairs, for å prate med noen andre brannsupportere. Da kommer det kontant fra ’Trine’; ”e’kje vi go’ nok for deg lengre kanskje? Skal du kanskje treffe noen av de ’kule’ vennene [hun henspeilte da til ”guttene”] dine?” Jeg hadde ikke nevnt med et ord hvem jeg skulle treffe, men hun ønsket tydelig å markere sin motstand mot at jeg i det hele tatt kunne finne på å prate med ”guttene”. Kommentarer som; ”Eg skjønner ikkje koffor du skal preike med de, de e jo ikkje supportare!” var også vanlige.

Gjennom disse kommentarene kan vi kanskje ane noe av grunnen til spliden i supportertermiljøet. For det første så mener begge gruppene at de er bedre supportere enn den andre. For det andre så er det også mange i Bataljonen som vil hevde at ”guttene” ikke kan kalles supportere. De fleste vil være enig i at ordet supporter brukes om personer som støtter et lag og som ønsker det beste for klubben de er supportere av. Med utgangspunkt i den definisjonen vil bataljonsmedlemmer hevde at ”guttene” (eller casuals) ikke kan kalles supportere på grunn av at de skader klubbens rykte ved å slåss mot motstanderlagets casualsgruppering. Paradoksalt nok kan denne definisjonen også brukes mot en god del bataljonsmedlemmer. Mange av dem er opptatt av å skape en fin visuell ramme rundt kampene, dette gjøres ved hjelp av det som kalles TIFO-show. Ordet TIFO stammer fra det italienske ordet *tifosi* som betyr supporter, men i fotballverden brukes ordet om tribuneshow i regi av supporterne. Eksempler på TIFO er kreppruller, tekstbannere, flagg og bluss (bengalske lys). De fleste som liker et godt TIFO-show er tilhengere av ”uorganisert” blussing (dette gjelder ikke bare Bataljonen, men for å få frem poenget mitt velger jeg å bruke Bataljonen som eksempel), det vil si blussing på tribunen. Av sikkerhetsmessige årsaker er ikke dette tillatt i dag, og dersom supporterne bryter dette forbudet så vil det medføre at Brann får bøter fra Norges Fotballforbund. At supporterne er skyld i at klubben får bøter, kan også anses som å skade klubben, og dermed kan man vel også si at heller ikke disse kan betegnes som supportere? Deres handlinger fører jo faktisk til at Sportsklubben får økonomiske tap.

I mine øyne blir det litt for enkelt å ta utgangspunkt i den definisjonen over om hva som er en supporter for å kunne argumentere med at noen er supportere mens andre ikke er det. Man kan diskutere i evigheter uten å komme frem til noen som helst form for enighet. Casuals vil hevde at så lenge de ikke slåss på selve fotballarenaen så vil ikke deres handlinger ramme Brann, ihvertfall ikke direkte, og dermed så vil Bataljonens argument for å påstå at de ikke er supportere falle på sin egen urimelighet. Medlemmer av Bataljonen og TIFO-tilhengere vil hevde at deres bruk av bluss på tribunen vil gagne Brann mer enn det vil skade dem, dette fordi at Brann bruker bilder og videoer av supporterne på tribunen, og da også bilder/videoer der supporterne blusser ulovlig, som ”skrytebilder” når de ønsker å knytte til seg sponsorer og støttespillere. Supporterne brukes i byggingen av merkevaren Brann. I bataljonsmedlemmenes og TIFO-tilhengernes øyne skader heller ikke de Brann, i og med at klubben oppnår større økonomisk gevinst enn tap på grunn av deres handlinger.

Kan man så trekke ut noen generelle trekk med tanke på hvilke kriterier som brukes i kategoriseringen av supportere? Selv om ulike supportere kan ha ulike oppfatninger om hvilke supporter kategorier som eksisterer eller hvilken kategori de selv tilhører, så er det allikevel relativt stor enighet om hvilke kriterier som teller;

- Bruker man supporter effekter eller ikke? Eller bruker man andre typer klær for å markere sin tilhørighet? Bruker man bestemte merkeklær, slik som ”guttene”? Er man bare en vanlig sivilt kledd i ordinære klær?
- Viser man forståelse og kunnskaper om den rådende tribunekulturen?
- Hvor mye tid og penger bruker man på Brann?
- Hvordan blir man preget av kampresultatene?
- Hvilke motiver ligger det bak at man går på stadion?
- Hvor ofte går man på stadion? Hvor ofte reiser man på borteturer? Hvordan reiser man på borteturer?
- På hvilken tribune eller tribuneseksjon befinner vedkommende seg?
- Er man medlem av en supporterorganisasjon?
- Hvilket syn har man på bruk av vold?
- Hvor aktive er man i supporter miljøet? Engasjerer man seg i supporterklubbstyret? Driver man med TIFO-arbeid? Bidrar man til å lage medlemsblader/fanziner? Er man med på å lage og innføre nye sanger/rop?

- Er man syngende supporterer eller ikke?
- Har man partoutkort? Hvor ser man kampene? På stadion? Hjemme? På pub?
- Hvor er man bosatt? I Bergen eller utenfor Bergen? Hvordan har man blitt rekruttert som brannsupporter?
- Drikker man alkohol i forbindelse med kamper? Eventuelt, hvor mye?
- Hvilket forhold har man til motstanderlagets supporterere?

Det er langt ifra enkelt å dele supporterne inn i ulike kategorier og grupper. Mange supporterere vil kunne være en del av flere ulike kategorier og grupper. Spesielt kategoriene er en smule uoversiktelige. Dette på grunn av at det ikke nødvendigvis er samsvar mellom den kategorien man selv vil regne seg som en del av og den andre vil putte en i. Selv om man har de samme kriteriene så finnes det ulike oppfatninger om hvem som møter dem. Det skyldes at det er uenigheter om hva som er god tribunekultur. Oppfatningene av medsupporterere vil være preget av dette. Supporterere som deler den samme oppfatningen som en selv har, vil bli satt i de mest "positive" kategoriene, mens personer med oppfatninger som er veldig ulik ens egne har større sannsynlighet for å bli plassert i mer "negative" kategorier.

Denne diversiteten i brannsupportermiljøet overrasket meg. Sett fra utsiden virker brannsupportererne som en relativt homogen gruppe. Litteraturen om fotballsupporterere fokuserer, som jeg viste i kapittel 2, lite på interne forskjeller i et lags supportermiljø. Det meste av antropologisk og sosiologisk litteratur på fotballsupporterere handler enten om hooligans/casuals eller så sammenlikner den ulike lags supporterere, og dersom de tar for seg kun en bestemt supportergruppering så blir de fremstilt temmelig homogent. Jeg var dermed ikke forberedt på det mangfold av grupperinger og kategorier som møtte meg da jeg entret supportermiljøet. Mine data viser at supportermiljøene er komplekse, de består av ulike grupperinger og kategorier. Nå er riktignok mine data kun hentet fra supportermiljøet tilknyttet sportsklubben Brann, men de funnene jeg gjorde i dette miljøet tror jeg man også kan finne i andre lags supportermiljøer. Hovedårsaken til det er at disse miljøene ofte omfatter flere tusen mennesker, og i en så stor gruppe, så vil det naturlig finnes ulike oppfatninger om hva som er god og dårlig supporterkultur. Så lenge det finnes ulike oppfatninger om dette så vil det også dannes ulike undergrupper i supportermiljøene, folk ønsker å være sammen med personer som deler de samme interessene og oppfatningene som dem selv.

Kan man bevege seg fra en kategori til en annen?

Med tilskrevne kategorier mener jeg kategorier man blir plassert i av andre. Det finnes både negative og positive kategorier. Man kategoriserer andre i forhold til en selv, er folk mer eller mindre lik meg? Dersom ikke, hvem likner de i så fall på? Fjortisser, medgangssupportere og liksomssupportere er negative kategorier. Super-supportere, ildsjeler og ekte supportere er positive kategorier. Personer fra ulike fraksjoner i supportermiljøet kan være enig om synet på disse kategoriene. Det blir litt verre når vi kommer til Bataljonen og ”guttene”/casuals/felt Z⁵². Oppfatningene om disse kategoriene og gruppene varierer. For noen vil Bataljonen være en negativ gruppe/kategori, mens for andre vil det være en positiv. Det samme gjelder for ”guttene”/casuals/Felt Z.

Kategoriene er ikke lukkede. Man kan bevege seg fra en kategori til en annen. For de fleste vil livet som supporter gå gjennom ulike faser. Man starter for eksempel i en lærlingeposisjon som fjortiss, men etterhvert som kunnskapsnivået, både om tribunekultur og om selve fotballspillet, øker så kan man bevege seg oppover i hierarkiet og ende opp som super-supporter. Det viktigste for at man skal kunne avansere er evne til å vise kunnskapsløftet til sine medsupportere. Det er tross alt medsupportere som foretar kategoriseringen, og man vil dermed være avhengig av at disse legger merke til en for å ha muligheten til å bli høyere ansett.

Kjønn kan også spille inn i kategoriseringsprosessen. Nå kan man riktignok ikke på en naturlig måte gå fra å være kvinne til mann, men man kan manipulere oppfatninger av kvinner ved at kvinnene maskuliniseres. Min oppfatning er at jenter raskere blir kategorisert som fjortisser. Det er flere grunner til det. For det første så hersker det fremdeles den dag i dag en oppfatning om at jenter ikke er interessert i fotball. Dette er riktignok en oppfatning som er i ferd med å endres, men det er enda slik at jenter i større grad enn gutter må bevise sin kunnskap og fotballforståelse. For det andre så anses fotball som en maskulin sport for maskuline supportere, og man ser ofte at de jentene/kvinnene som er høyest ansett i supportermiljøet har en del maskuline trekk. Det vil si, de kan til tider være vulgære i språk og kroppsspråk (spesielt i kampsituasjoner), de viker ikke unna en diskusjon og synger, roper osv i et mørkere toneleie enn det de gjør til vanlig. De gir også uttrykk for misnøye med jenter

⁵² Alle disse tre betegnelse brukes om hverandre.

som enten hyler skikkelige ”jentehyl” (som da er en veldig lys og høy måte å skrike på), som ikke fokuserer på kampen (de er kanskje mer opptatt av å kommentere pene gutter på og utenfor banen) eller som ”staser seg opp” for å gå på kamp. Selv om mange mannlige supportere synes det er fint å ha en lekker, lettkledd kvinne/jente å se på i pausen, så mener de fleste kvinnelige supportere at dette er latterlig. Det handler ikke om misunnelse, det dreier seg om er at disse lettkledd jentene/kvinnene er med på å støtte opp under stereotypiene om at jenter/kvinner ikke er på fotballkamp for fotballens skyld, men for å kapre en mann. Når det gjelder fokus på stemmeleie så er det også på grunn av at dype røster bærer bedre enn lyse kvinnestemmer. Det blir ikke ordentlig trøkk dersom 100 jenter stemmer i en sang, ihvertfall ikke i forhold til det trøkket man opplever dersom det er 100 gutter som gjør det samme.

Det er også mulig å bevege seg fra Bataljonen til ”guttene”. For å gjøre det så må man endre mye av sin egen livsstil. Man må kle seg annerledes, slutte å gå med supportereffekter, og ofte ser man også at pubvalget endrer seg. For å kunne bli en del av ”gutte”-miljøet må man frekventere de samme pubene som dem. Jeg vet om flere som tidligere var ”ordentlige juletrær”, men som nå har byttet ut supportereffektene med Lacoste klær og sko. Det kan være flere grunner til at man velger å gå fra Bataljonen til ”guttene”. Hovedårsaken er ofte at man har gått lei av snillismen blant denne type supportere. Jeg tenker da spesielt på snillisme i forhold til motstanderlagets supportere. En annen årsak kan være at man ønsker å distansere seg fra oppførselen som er forbundet med Bataljonen. For folk som står utenfor Bataljonsmiljøet så er Bataljonen forbundet med personer som går på Fotballpuben og som ofte drikker seg sanseløst full i forbindelse med fotballkamper. I virkeligheten er bildet litt mer komplekst. Det finnes personer som konsumerer enorme mengder øl og brennevin både før og etter kamp, men det er også veldig mange som ikke rører alkohol. Men for de personene som velger å skifte kategori/gruppering så er det behovet for ikke å bli assosiert med stereotypien av Bataljonen som gjelder. Selvsagt så er det også flere i ”gutte”-miljøet som konsumerer store mengder alkohol, men de har ikke det samme ryktet på seg. Jeg har derimot aldri hørt om noen som har gått andre veien, fra ”guttene” til Bataljonen. Det er egentlig ganske interessant, men jeg har ikke vært i stand til å fremskaffe tilstrekkelig med data til å spekulere i hvorfor det er slik.

Det vil sjelden være samsvar med den kategorien man blir plassert i av andre og den kategorien man selv vil regne seg som en del av. Dette på grunn av at ingen ønsker å være en

del av en av de negative kategoriene. En person vil dermed aldri se seg selv som fjortiss eller medgangssupporter, iallefall svært sjelden vil det være slik. ”Guttene” (Barten og Casuals) er et unntak her. Disse kategoriene kan også betegnes som grupper. Det vil si at de selv definerer seg som casuals eller medlemmer av Barten. Bataljonen er også både en kategori og en gruppe, men det er ikke nødvendigvis samsvar mellom kategorien ’Bataljonen’ og gruppen ’Bataljonen’. Bataljonen som gruppe består av de personene som er medlemmer i supporterklubben, som betaler medlemskontigent og står i medlemsregisteret. Kategorien ’Bataljonen’ omfatter alle supportere som bruker supportereffekter.

Mine data viser at det finnes ulike modeller og forestillinger om hva det å være supporter innebærer, og nettopp denne diversiteten er en del av det som gjør at det finnes ulike supportergrupperinger innad i et supportermiljø. Et annet aspekt som spiller inn på at det finnes ulike modeller og forestillinger er supporterens sivile status. Jeg har nevnt svært kort ved en tidligere anledning at det finnes en generell oppfatning om at utdanningsnivået hos ”guttene” er langt høyere enn blant Bataljonen. På grunn av metodologiske problemer har det vært vanskelig å skaffe til veie tilstrekkelige data om dette, men det er ting som tyder på at utdanningsnivå og sosial status spiller inn på hvilke forestillinger og modeller om supporterkultur man er tilhenger av. Jeg vet at det blant ”guttene” finnes et høyt antall lærere, noen professorer, direktører, butikkeiere, personer med relativt høye kommunale og fylkeskommunale stillinger og noen som arbeider i olje- og skips-bransjen. Blant bataljonsmedlemmene finner man også enkelte med høyere utdanning, men det er på langt nær like mange. Jeg skal ikke påstå at alle i Bataljonen arbeider i lav-status yrker, men sett i forhold til antall medlemmer så vil Bataljonen gjennomsnittlig ha en lavere utdanning og ”dårligere” jobber enn gjennomsnittet blant ”guttene”. En konsekvens av dette er også at inntektsnivået blant ”guttene” er høyere enn blant Bataljonen. Dermed er sannsynligheten for at de velger andre fremkomstmidler enn buss på sine borteturer større. I dag kan man riktignok skaffe seg relativt rimelige flybilletter, men Bataljonens borteturer er allikevel billigere og appellerer dermed til flere.

Forholdet mellom Brann og supporterne

Forholdet mellom klubben og supporterne har ikke alltid vært knirkefritt, og det er det vel forsåvidt heller ikke i dag. Situasjonen var for noen år tilbake temmelig prekær. I samtaler

med en av klubbens ledere fikk jeg høre om denne situasjonen. Brann som klubb har i svært mange år vært preget av skandaler, nedturer og økonomisk rot. Brann ble på 90-tallet lansert på aksjemarkedet (Brann ASA) og det ble opprettet en egen økonomiavdeling og en egen sportslig avdeling. Disse to avdelingene hadde motstridende mål. Den økonomiske avdelingens målsetting var å sørge for maksimal profitt, mens sportsavdelingen selvsagt strebet for å oppnå størst mulig sportslig suksess. Man kan kanskje tenke at disse to målene i seg selv ikke nødvendigvis er motstridende, sportslig suksess vil som regel føre til større økonomisk profitt, og omvendt, men for å skape sportslig suksess, så kan det være nødvendig å bruke penger i forkant. Det kan dreie seg om spillerkjøp for å styrke stallen, opprustning av treningsfasiliteter eller stadion eller styrking av trenerapparatet.

Brann ASA viste liten vilje til å bruke penger, alt handlet om å skape økonomisk profitt for investorene, noe som medførte at den sportslige suksessen uteble og den økonomiske situasjonen i Brann var dramatisk. Det var store gnisninger mellom supporterne og Brann ASA. Det ble organisert protestaksjoner for å vise motstanden mot den situasjonen klubben hadde havnet i. 2002 ble et tungt år for sportsklubben og dens supportere. Sportslig gikk det veldig dårlig, laget stod i fare for å rykke ned til førstedivisjon og måtte ut i to kvalifiseringskamper mot Sandefjord. Brann klarte med nød og neppe å unngå nedrykk. Den økonomiske situasjonen var ikke noe bedre, klubben var i ferd med å gå konkurs. Sportsklubben hadde en enorm gjeld som de ikke klarte å betjene, men de ble reddet ut av denne situasjonen også. Bjørn Dahl, som er administrerende direktør i Brann, begynte å arbeide for klubben i 2000. Han har stått i spissen for en omfattende snuoperasjon, både økonomisk og sportslig, noe som kulminerte i at Brann i 2007 tok sitt første seriegull på 44 år. Den økonomiske situasjonen er i dag en helt annen enn i 2002, Brann går med overskudd, de har gode sponsorinntekter, de får mye penger fra TV-avtalen⁵³ og ikke minst på salg av supportereffekter. Gull-sesongen ble et rekordår også for salget i Brann-butikkene. I følge Branns offisielle hjemmeside www.brann.no økte Branns inntekter med 65 millioner kroner i

⁵³ TV-avtalen er en avtale mellom TV2 og Norges Fotballforbund som sikrer TV2 rettighetene til å sende norske fotballkamper på TV. TV2 betalte ca 1 milliard for å sikre seg disse rettighetene. Inntektene fra salget av TV-rettighetene skal fordeles på de norske fotballklubbene. I korte trekk kan man si at fordelingsnøkkelen for de to øverste divisjonene er som følger; ”i begge divisjoner blir halvparten av pengene fordelt likt mellom lagene. Det betyr at topplagene er sikret 4,5 millioner, mens det blir en snau million til hvert 1. divisjonslag. Den andre halvparten av pengene fordeles i 1. divisjon ut fra plasseringer. Vinnerlaget vil totalt få drøyt fire millioner kroner, mens de fire som rykker ned bare får en drøy million. I eliteserien er det mye vanskeligere, her veier TV-tall tyngre enn plasseringer. Lagene får bedre betalt hvis de har hatt mange TV-seere og spilt mange hjemmekamper på TV 2. Seriemesteren får fem millioner i bonus, toeren cirka 3,7 og treeren 2,5 millioner. Lagene som rykker ned, må nøye seg med en halv million fra denne potten (www.bt.no).

løpet av 2007-sesongen i forhold til 2006-sesongen. Den største økningen har skjedd innenfor tre hovedområder; 35 millioner er knyttet til markedsrelaterte områder. Dvs for eksempel losjesalg, Brannallmenningen, restaurantkonsepter, draktreklame og mediainntekter. Brann-butikkene har hatt en økning på 14 millioner, mens inntektene i forhold til fotballrelaterte produkter som for eksempel billettsalg og rettighetssalg i UEFA-cupen økte med 16 millioner (www.brann.no).

Etter at den nye ledelsen, med Bjørn Dahl i spissen, overtok har forholdet mellom supporterne og Sportsklubben blitt betraktelig bedre, men det er fremdeles noen gnisninger. Hovedårsaken til problemene mellom Brann og supporterne handler også til en viss grad om klubbens økonomiske prioriteringer og fordeling av billetter. I forbindelse med store kamper har det alltid vært stor pågang etter billetter. Det gjelder avgjørende kamper i bunn- og topp-striden og 16. mai-kampen⁵⁴. Salget av partoutkort har økt veldig de siste årene og det er kun et fåtall billetter som legges ut til åpent salg, noe som igjen medfører at det blir vanskeligere å skaffe billetter til enkeltkamper. 2006-sesongen var året da alle trodde at Brann endelig skulle klare ta "gullet hem" etter 43 års ventetid, og interessen for de siste kampene i Bergen var formidabel. Folk stod timesvis i kø for å sikre seg billetter til de avgjørende kampene. Situasjonen i Tippeligaen utviklet seg etterhvert slik at kampen om gullet stod mellom Brann og Rosenborg, og da de to lagene skulle møtes, i det som i media og blant supporterne ble kalt seriefinalen, på Brann Stadion 22. oktober 2006 var det nærmest opprør i Bergen. Billettinteressen var enorm, folk var forbannet på grunn av at det kun var et lite antall billetter som ble lagt ut for åpent salg, partoutkortinnehaverne hadde sine plasser og billetter, men problemet oppstod i forhold til sponsorene, og Branns prioritering av dem på bekostning av vanlige supportere. I forkant av den nevnte kampen kom markedssjef Kristian Jæger med en uttalelse som ble svært dårlig mottatt i supportermiljøet. Han sa følgende om billettfordelingen i forbindelse med Rosenborg-kampen i et intervju med nettavisen ibergen.no;

"Så du har ikke noen betenkeligheter med å la sponsorene gå foran fansen?"

⁵⁴ I Norge er det en tradisjon for at det arrangeres en tippeligarunde dagen før nasjonaldagen. Dette er meget populære kamper og for de fleste lag varierer det hvilke lag som får hjemmekamper denne dagen. Men det er noen lag som alltid får hjemmekamper denne dagen på grunn av den massive publikumsoppslutningen. Brann er et av disse lagene.

- Nei. Dersom våre 250 sponsorer alle spurte om 20 billetter ekstra så ville de fått det, så fremt det var billetter nok til dem, sier Jæger
- Uavhengig av om det da ikke ville vært flere billetter til salgs på de åpne markedet?
- Ja. Vi prioriterer sponsorene våre. Det er dem som legger igjen mest penger hos oss over tid, sammen med partoutkortinnehavere. De sponsorene som spurte om ekstra billetter fikk kjøpe det antallet de ønsket, sier markedssjef i Brann Kristian Jæger til iBergen.no” (ibergen.no 09.10.2006).

Problemet for supporterne ligger ikke i at partoutkortinnehaverne prioriteres. Det som oppfattes som en skandale er uttalelsen om at sponsorene prioriteres foran supporterne. Jæger begrunnet det med at sponsorene er den gruppen som gir klubben flest økonomiske midler på lang sikt. På en måte kan man si at dette er helt riktig, men på den annen side så vil en del supportere hevde at de spiller en viktigere rolle. Denne holdningen begrunnes med at det er på grunn av supporterne at sponsorene i det hele tatt er interessert i å sponse klubben. Bedriftene som sponser klubben er interessert i å markedsføre seg og sine produkter for å oppnå størst mulig økonomisk gevinst (det er ikke dermed sagt at ingen sponsorer kan kalles supportere, men poenget er at de ikke går inn som klubbens sponsor på grunn av sin kjærlighet til klubben, det ligger et økonomisk motiv bak). Et lite eksempel er mobiloperatør Chess som ble startet av trønderen Idar Vollvik. Han gjorde en genistrek da han markedsførte Chess som en mobiloperatør som støtter Brann og Chess bidro med økonomiske midler blant annet da Brann ønsket å hente Raymond Kvisvik til klubben. Brannsupporterne omfavnet Chess og det var veldig mange som valgte å bytte mobiloperatør. Sponsorene kan altså gjennom å bidra økonomisk til Brann øke sin egen profitt på grunn av den velviljen de vil oppnå blant supporterne.

I dette kapitlet har jeg altså gått gjennom relasjonene mellom ulike grupper og kategorier i Branns supportertermiljø. Vi så at det finnes gnisninger mellom noen av dem og at det er litt avhengig av hvor man selv står i supporterlandskapet hvor man vil plassere medsupportere og hvordan man ser på dem. Vi har også sett at det finnes en lang rekke kriterier som brukes for å kunne plassere medsupporterne i de ulike kategoriene, og at enkelte kategorier, som Bataljonen og ”Guttene”, ofte blir brukt om langt flere mennesker enn de som faktisk tilhører

gruppene "Guttene" og Bataljonen. Helt til slutt så vi nærmere på forholdet mellom supporterne og Sportsklubben Brann. Forholdet mellom dem har ikke alltid vært bra, men samarbeidet mellom dem er økende. Men det er i hovedsak forholdet mellom Bataljonen og Brann som bedrer seg. Forholdet til de alternative supporterne er anstrengt, og det kommer nok til å forbli slik.

Kapittel 7. Avslutning

I denne oppgaven har jeg hatt fokus på ulike grupperinger og kategorier i supportertermiljøet rundt Sportsklubben Brann. Det er en vanlig oppfatning at fotballsupportermiljøer er homogene og at interessen for klubben og sporten samler dem om en felles innsats. Sett utenfra kan det virke som om denne oppfatningen er riktig. Men dersom man går inn i supportertermiljøet, slik jeg gikk inn i brannsupportermiljøet, så vil man raskt finne at det i virkeligheten ikke er slik. Supporterlandskapet er komplekst. Det finnes et stort antall grupperinger og kategorier, og det er ikke en gang slik at alle supporterne kan enes om hvilke kategorier og grupper som egentlig finnes. Ei heller vil de være enige om hvem som er i de forskjellige grupperingene og kategoriene.

I kapittelet om ”jakten på det magiske” så fokuseres det på de tingene som samler supporterne. De tingene som er felles for alle brannsupportere uansett, det som gjør at de kan samles om å yte en felles innsats på tribunen. For på tross av alle ulikhetene og konkurransene om å være de beste supporterne så finnes det også et visst samarbeid. Man samarbeider om å skape god stemning på tribunen. Supportere, verden over, er av den oppfatning at den innsatsen de yter på tribunen kan påvirke den innsatsen spillerne yter på banen. Ved å trekke på Durkheims teorier om religion (1961/1915 og 2002) har vi sett at supporteraktivitet har en del til felles med enkelte religiøse aspekter. For det første så har supporterne ulike ritualer de gjennomfører i forbindelse med kamper. For det andre så skaper fotballen et moralsk fellesskap, et fellesskap som ”oppdrar” nye medlemmer og lærer dem hva som er god supporterkultur. For det tredje så kan fotballen gi noen personer meningen med livet. Turners teorier om ritualer, communitas, struktur og anti-struktur (1969) har også vært fruktbare. Når supporterne går innenfor stadionportene entrer de en tilstand av communitas (Turner 1969). Vanlige normer for oppførsel slutter å eksistere. Man går inn i en ny verden, en verden som har egne gjeldende normer, og de sosiale skillelinjene man finner i samfunnet ellers vil til en viss grad oppløses. Det viktigste for supporterne er å støtte klubben, og hjelpe klubben til å gjøre en god prestasjon, og dette gjøres ved å skape god stemning på tribunen. For å få best mulig stemning så er det vesentlig at så mange som mulig deltar. Dermed blir man nødt til å samarbeide, også over gruppe- og kategori-grenser.

Det bringer oss videre til neste punkt og hovedfokuset i oppgaven min, det komplekse supportertermiljøet. For selv om det er en del faktorer som samler supporterne i et fellesskap og til felles innsats så er enda flere ting som skiller dem fra hverandre. Ulike oppfatninger om hva som er god supporterkultur er hovedårsaken til uenigheter blant supporterne, og ligger ofte bak dannelsen av ulike supportergrupperinger. Jeg valgte å følge Jenkins og hans metode for å foreta sosial inndeling. Jenkins skilte mellom grupper og kategorier, der det er hvem som har definisjonsmakten som er avgjørende for om det er en gruppe eller kategori. Grupper blir definert internt, mens kategorier blir definert eksternt (Jenkins 1994). Det er altså supporterne selv som bestemmer hvilken gruppe de tilhører, mens det er andre (i dette tilfellet, hovedsakelig medsupportere) som putter dem i kategorier. De gruppene jeg har fokusert mest på er Brann Bataljonen Bergen og "Guttene", som er de to største grupperingene i miljøet. Begge gruppene ønsker å støtte Brann, men de har ulike syn på hva som er den beste måten å gjøre dette på. De har også ulike syn på hva som er god supporterkultur. For Bataljonen er bruk av supportereffekter viktig, for "guttene" er det ikke det, snarere tvert imot. "Guttene", er alternative supportere, og det finnes flere undergrupper av dem. Casuals er den største, og de gjør et nummer ut av å ikle seg bestemte merkeklær som for eksempel Lacoste og Henry Lloyd. Klærene fungerer som identitetsmarkører for dem. Som vi har sett er også Casuals tilhengere av voldsbruk, aller helst i avtalte kamper mot motstanderlagets casualsgruppering. Forkjærligheten for vold medfører at de ofte blir uglesett i det generelle supportertermiljøet, i media og av klubbene. De blir ansett som dumme, tragiske, voldsforherligende pøbler som overhode ikke er supportere eller fotballinteresserte, det eneste de bryr seg om er vold. Jeg har gjennom feltareidet erfart at personer fra casualsmiljøet ikke kan karakteriseres som dumme eller kun opptatt av vold og hvordan gjøre mest mulig skade ved hjelp av ett slag. Personene fra dette miljøet som jeg har møtt har vært hyggelige, høflige, omtenkssomme, samfunnsengasjert og genuint fotballinteresserte. En annen ting som de to grupperingene er uenige om er hvordan man skal forholde seg til motstanderlagets supportere. Mange i Bataljonen ser det som en del av sjarmen å tilbringe tid med motstandersupportere før og etter kampen. For dem er det et av høydepunktene (det er viktig å nevne at dette ikke gjelder alle). For andre igjen, blant annet "guttene", så er det utenkelig å "kose seg" med bortesupportere før en kamp. Dette er de to viktigste årsakene til spliden mellom dem.

I tillegg til grupperingene finnes det veldig mange kategorier i miljøet. Vi har super-supportere, fjortisser, VIP'er, sivilt kledde, eksilsupportere, "guttene"/casuals blant annet. Alle disse er kategorier som supporterne forholder seg til. De kategoriserer hverandre, ukjente

og kjente. Det er en kategorisering tuftet på inntrykk. Inntrykk supporterne får av andre etter å ha observert dem. Som vi så i kapittel seks eksisterer det en rekke kriterier man tar hensyn til når man putter noen i en kategori. Det finnes både negative og positive kategorier, og det er ofte grupperingene man tilhører som danner bakgrunnen for hvilke kategorier man regner som positive eller negative. Et annet interessant poeng er at personer aldri vil plassere seg selv i en negativ kategori. Ingen vil kalle seg selv for fjortiss, de har, ihvertfall som regel, positive oppfatninger av seg selv.

Kjønnsproblematikker har også vært tilstedeværende. Kvinner har ofte vanskeligere for å bli akseptert i supportertermiljøene. Det skyldes at fotball tradisjonelt har vært en sport av og for menn. Fotballen gir en arena der menn kan gi uttrykk for sin maskulinitet. Men samtidig så er det også et område der menn åpenlyst kan vise følelser. Det er legitimt å gråte, klemme og ha kroppskontakt med andre menn (Giulianotti og Armstrong 1997). Kvinnelige supportere forventes å ha en del maskuline trekk, i det minste så skal tribuneatferden deres være maskulin i stilen. Kvinner på stadion banner og steiker, de gjør vulgære bevegelser mot dommere og motspillere. Det er slik det skal være. Ofte ser man også at disse kvinnene gjør motstand mot andre kvinner/jenter som ikke tar på seg denne maskuline rollen, og de gir høylydt uttrykk for det, også direkte til de gjeldende personene.

Hovedpoenget i oppgaven min har vært å vise den store diversiteten man finner innad i et supportertermiljø. På generell basis kan man si at en person som er tilknyttet miljøet rundt sportsklubben Brann er en brannsupporter, men dersom man ønsker å gjøre et dykk inn i supporter-verden for å finne ut hva som gjør at fotballen blir så viktig for folk som den gjør, så må man gå litt mer grundig til verks. Det blir umulig å gå inn i hver enkeltpersons historie og liv for å finne ut hva som ligger bak, men man kan se på de ulike grupperingene og kategoriene og dermed danne seg et bilde. Men det er et bilde med flere ulike komponenter. For å forstå hvorfor og hvordan supporteridentiteten spiller inn på folks liv i den grad den gjør så må man studere de ulike undergrupperingene og kategoriene. Tidligere forskning på fotballsupportere har hovedsakelig vært gjort på hooligans og casuals, men de senere årene har det vært mer og mer vanlig å fokusere på "vanlige" supportere og meningsaspektet ved det å være supporter. Litteraturen har allikevel ikke fokusert på ulikhetene innad i et supportertermiljø. I mine øyne er det viktig å gjøre nettopp det, ihvertfall hvis man ønsker en dypere innsikt i hva som driver supporterne. Motivene vil være mange og forskjellige, alt etter hvem man snakker med.

Jeg har gjennom feltarbeidet og skriveprosessen også dratt nytte av mine forkunnskaper og erfaringer fra det å være brannsupporter (Selv om jeg har gjort mitt ytterste for å legge min egen supporteridentitet bak meg, så er det allikevel en stor del av mitt liv og min identitet, noe som også har preget teksten og feltarbeidet). Det å opparbeide tilstrekkelig distanse til felten har vært viktig, jeg har vært nødt til å legge fra meg mange av mine meninger og jeg har blitt konfrontert med flere av mine egne fordommer. Min identitet som brannsupporter har hjulpet meg mer enn den har hemmet meg. På grunn av mine forhåndskunnskaper har det vært lettere for meg å opparbeide tillit hos mine informanter. Det er ikke til å legge skjul på at for å bli akseptert i miljøet så man beviser at man har visse kunnskaper, men samtidig må man som forsker også kunne legge bak seg disse forkunnskapene og gå inn i en lærlingerolle (Wadel 1991).

I teori-kapittelet var jeg inne på at andre som har skrevet om fotballsupportere ikke har fokusert på kompleksiteten innad i supportertermiljøene. De har sett på hvordan ulike lags supportere forholder seg til hverandre, på hva det er som samler et lags supportere og de har sett på casuals/hooligans-grupperinger. Hvorfor det er slik at de ikke har sett på ulikhetene i et bestemt supportertermiljø kan skyldes flere ting. Metodisk så har man kanskje valgt å se på en gruppering i supportertermiljøet, slik som for eksempel Elisabeth Skoglund Johnsen (2007) gjorde. Hun valgte å studere Vålerenga Klanen, og hvordan de bruker kroppen i sin supportervirksomhet. Har man et slikt perspektiv så vil man se supportergrupperingen som svært homogen. Fotballsupporteres bruk av kroppen er viktig. Kroppen brukes blant annet for å vise meninger, holdninger og humør. Det er ikke hvilke som helst bevegelser som brukes, det er bevegelser som har blitt inkorporert i supporterne, ikke bare hvordan bevegelsen gjøres men også når bevegelsen skal forekomme. Dette har medført at en stor mengde supportere utfører bevegelser samtidig. Når man observerer denne samhandlingen så er det ingen tvil om at supporterne fremstår som en homogen gruppe, og det er fascinerende hvordan timingen på bevegelsene ofte er perfekt.

Jeg er ikke i tvil om at andre som har studert fotballsupportere også kan ha sett det samme som meg, at supportertermiljøene er komplekse, og at et bestemt supportertermiljø består av flere ulike grupperinger og kategorier. Slik er det også med supportere tilknyttet Vålerenga. Det spesielle med Vålerenga er at de fleste supporterne er medlemmer av Klanen, men like fullt så består Klanen av veldig mange forskjellige typer mennesker. Vålerenga har, sammen med

Brann, et av de største casualsmiljøene blant annet. Noe som tyder på at også de har et komplekst supportertermiljø.

Arve Hjelseth (2006) er opptatt av norske fotballsupportere generelt og hvordan de forholder seg til kommersialisering av fotballen. Hjelseth brukte hovedsakelig diverse internettforum i sin datainnsamling. Ved å gjøre dette vil man ikke få et klart bilde på ulike supportertermiljøer. Personer som deltar i diskusjonsforum på nett er ofte personer som er over gjennomsnittlig fotballinteressert, men det er et fåtall av supporterne som aktivt bruker disse forumene. Debattantene er ofte anonyme og det man ofte ser i slike diskusjoner er at folk ikke nødvendigvis gir uttrykk for egne meninger. Noen opererer som, det erfarne nettdebattanter kaller, forumtroll. Forumtrollene er ute for å provosere, de gir ikke nødvendigvis uttrykk for egne meninger, og det de sier er ofte satt veldig på spissen. En annen ting er at enkelte i stor grad er ironiske i innleggene sine, og denne ironien er ikke alltid like enkel å få tak i. Spesielt dersom man har lite bakgrunnsinformasjon om det miljøet vedkommende sogner til. Poenget er at det å basere en studie kun på bakgrunn av anonyme diskusjoner på nett, ikke nødvendigvis vil gi et riktig bilde av supportere og deres meninger. Jeg oppdaget gjennom mitt feltarbeid at det ikke alltid var samsvar mellom det supporterne sa og det de gjorde i praksis, og på bakgrunn av det vil jeg hevde at det vil være mest hensiktsmessig å kombinere skriftlige kilder med andre former for datainnsamling som for eksempel deltakende observasjon.

Nå var det vel heller ikke meningen for Hjelseth (2006) at han skulle se på ulike supportertermiljøer, men på bakgrunn av mitt datamateriale vil jeg hevde at ulike grupperinger i et supportertermiljø vil ha ulike oppfatninger rundt spørsmålet om kommersialisering av fotballen. Jeg har vist dette blant annet gjennom det faktum at mens ”guttene” tar avstand fra bruk av og kjøp av supportereffekter, så vil de fleste i Bataljonen være flittige kunder i brannbutikkene. Men kommersialisering av fotball handler ikke bare om kjøp av supportereffekter. Det handler også om at fotballklubbene søker å tilby et produkt til flere enn de mest hardbarkede supporterne. Klubbene markedsfører fotballen mer og mer som et familievennlig produkt og et produkt som skal være TV-vennlig. Også dette møter motstand i supportertermiljøene, dog i ulik grad alt etter hvilken gruppering man snakker med. Ordet ’produkt’ er viktig i denne sammenhengen. I Brann sitt supportertermiljø omtaler ofte Barten Brann som nettopp ’produktet’. Dette på grunn av at Brann i økende grad markedsføres som et produkt som de ønsker å selge til både sponsorer og supportere.

Forskning på supportere andre steder enn i Norge har heller ikke fokusert på ulike grupperinger innad i et supportertermiljø. Kjetil Klonteig (2007) så på Glasgow Celtic-supportere og deres forhold til katolsk kultur og identitet, og rivaliseringen med naboklubben Glasgow Rangers (som er en protestantisk klubb). Hans fokus er både på glaswegiske og norske Celtic-supportere. Heller ikke han ser på kompleksiteten i Celtic-miljøet. Giulianotti (1999) ser på rivalisering mellom ulike lags supportere, og det han kaller solidaritetens semantikk. I begrepet legger han at det er rivaliseringen som gir supporterne mening. Det er forholdet og konkurransen mellom ulike lags supportere som gir en del av grunnlaget for at lidenskapen er slik den er. Ser vi på ulike supporter kategorier i et supportertermiljø så vil graden av lidenskap variere. Super-supporterne vil være mer lidenskapelige enn fjortisser, og ”guttene” vil være mer lidenskapelige enn sivilt kledde.

Jeg vil hevde at dersom man skal kunne danne seg et ordentlig bilde av fotballsupportere, supporteraktivitet og hva det er som styrer supporterne så er det viktig at man ser på ulike supportergrupperinger og kategorier. Å være fotballsupporter har ulik betydning for ulike mennesker, og man kan dermed ikke danne seg et riktig bilde av et lags supportertermiljø uten at man går det nøyere etter i sømmene og ser på de ulike fraksjonene i miljøet. Hvorfor det er slik at det tidligere ikke har blitt ansett som vesentlig å fokusere på kompleksiteten er vanskelig å si. Det kan skyldes metodene de har brukt for å samle inn data, det kan skyldes at de bevisst eller ubevisst ikke har stilt de spørsmålene som er nødvendig for å fokusere på det. Giulianotti (2002) er inne på at det finnes ulike typer ”grupper” på tribunen. Han kaller dem supportere, followers, fans og flanører. De ulike gruppene har ulike relasjoner til klubben. Dette blir en forskers inndeling, han har ikke sett på hvordan supporterne ønsker å dele inn sitt eget miljø, noe jeg anser som det vesentligste. Disse gruppene er også veldig bombastisk inndelt, i virkeligheten er det litt mer komplekst. Det blir for enkelt å sette opp fire grupper og si at slik er det. Faktum er, at ihvertfall Brann-miljøet består av et utall grupper og kategorier, og selv om jeg har vist mange av dem, så finnes det fremdeles flere kategorier og grupper som jeg ikke har hatt tilstrekkelig datamateriale om til å beskrive.

Noen avsluttende refleksjoner

Sesongen 2007 var litt av en sesong å gjøre feltarbeid blant brannsupporterne. Mitt feltarbeid ble avsluttet i juli 2007, men allerede da begynte man å ane konturene av det som kom til å bli en helt fantastisk sesong for dem. For Brann og supporterne var dette året der lengselen og drømmen om seriegull skulle bli til virkelighet. Etter 44 års venting skulle Brann endelig lykkes og bli seriemestre. Håpet preget supporterne gjennom hele sesongen, men det var ikke mange som våget å tro at drømmen skulle gå i oppfyllelse. Redselen for at man nok en gang skulle mislykkes var stor. I 2006-sesongen lå også Brann an til å bli seriemestre, men de kollapset da det gjaldt som mest og ble forbigått av Rosenborg Ballklubb. Skuffelsen blant brannsupporterne var enorm, og derfor var det mange som var reservert i gulltroen. Gullsesongen medførte at forholdet mellom ulike grupperinger og kategorier til tider ble annerledes, spesielt på slutten av sesongen når man innså at gullet faktisk var i ferd med å ”komme hem”. Samholdet på tribunen under kamp ble sterkere, men skillelinjene mellom dem ble allikevel opprettholdt. Gullfeiringen i Bergen var enorm, det ble arrangert gullfest etter gullfest, byens vannhull økte omsetningen veldig, og folk kokte. 44 år med frustrasjon og nederlag var glemte, supporterne opplevde en gjennomstrømmende glede og de måtte gi uttrykk for det. Hele byen var med på feiringen. Selv de som overhode ikke hadde noen interesse for fotball følte trangen til å delta i feiringene. Datidens borgermester, Herman Friele, markerte seg og bildene av en headbangende Friele under gullfesten på festplassen dukket opp i flere medier. Man kan fundere på hva som kommer til å skje med brannsupporterne etter dette. Å være brannsupporter har vært nært knyttet opp mot smertefulle opplevelser og lidelse, og selv om Brann sikret seg et etterlengtet seriegull, så er man fremdeles skeptiske i byen blant de syv fjell. Brann er Brann, og kjærligheten til Brann er ofte tett knyttet sammen med smerte. Supporterne går rundt med en følelse om at noe må jo gå galt, virkelig galt, etter en gullsesong. Men uansett hvordan klubben gjør det; en ekte supporter støtter laget i tykt og tynt. Som supporterne selv ville sagt det;

”Dø for Brann alle mann,
blod e tjokkere enn vann,
selv om vi rykker ned.
Gir i alt for Brann fordett!”

Litteraturliste

- Archetti, Eduardo 1985. 'Fotball og nasjonalt etos'. I *Fotball mer enn et spill* av Egil Olsen. Oslo, Cappelen Forlag.
- Archetti, Eduardo 1999. '*Masculinities – Football, Polo and the Tango in Argentina*'. Oxford, New York, Berg.
- Armstrong og Giulianotti 1997. '*Entering the field – new perspectives on world football*'. Oxford, Berg.
- Barth, Fredrik 1969. '*Ethnic groups and boundaries – The social organization of culture difference*'. Ed. Fredrik Barth. Oslo, Universitetsforlaget.
- Barth, Fredrik 1996. '*Manifestasjon og prosess*'. Oslo, Universitetsforlaget.
- Bourdieu, Pierre 1995. '*Distinksjonen*'. Oslo, Pax Forlag AS.
- Cohen, R. (1978). 'Ethnicity: Problem and focus in anthropology'. *Annual Review of Anthropology*, 7, 379-403.
- Dunning, Murphy og Waddington 2002. 'Towards a sociological understanding of football hooliganism as a world phenomenon'. I '*Fighting Fans – Football hooliganism as a world phenomenon*' Red. av Dunning, Murphy, Waddington og Astrinakis. Dublin, University College Dublin Press.
- Durkheim, Emile 1964: '*The Division of Labor in Society*'. New York: The Free Press.
- Durkheim, Emile 1961/1915: '*The elementary forms of the religious life*'. New York: Collier Books.
- Durkheim, Emile 2002: 'The elementary forms of religious life' (utdrag). In: Lambek, Michael (ed.): *A reader in the anthropology of religion*. Oxford: Blackwell.
- Foer, Franklin 2005. '*How football explains the world*'. London, Arrow Books.
- Fremmedord blå ordbok 2000, kunnskapsforlaget.
- Geertz, Clifford 1972. 'Deep play: 'Notes on the Balinese cockfight'', in *Daedalus*, 101.
- Giulianotti, Richard (1999): '*Football – A Sociology of the Global Game*'. Cambridge: Polity Press.
- Giulianotti, Richard (2002): 'Supporters, Followers, Fans, and Flaneurs: A Taxonomy of Spectator Identities in Football'. *Journal of Sport and Social Issues* 26 (1): 25-46.
- Giulianotti, Richard 2005: '*Sport – a critical sociology*'. Cambridge: Polity Press.
- Goffman, Erving 1992. '*The presentation of self in everyday life*'. Oslo, Pax forlag AS.

- Hjelseth, Arve 2006. 'Mellom Børs, Katedral og Karneval – Norske Supporteres forhandlinger om kommersialisering av fotball'. Avhandling for Dr.Polit-graden ved sosiologisk institutt ved Universitetet i Bergen.
- Hognestad, Hans 1995. 'The Jambo experience. Identity, meaning and social practice among supporters of Heart of Midlothian Football club'. Cand.polit.grad ved Sosialantropologisk institutt og museum for antropologi ved Universitetet i Oslo.
- Hognestad, Hans 1995. 'OL-94 og forskningen V', *Puijik Roel (red.)*. Østlandsforsknings-rapport 07/95, Lillehammer.
- Hognestad, Hans 2003. 'International orientation and conservative patriotism' – Football Identities in Bergen'. I *moving bodies – menneske i bevegelse*. Vol. 1. No. 1. s. 141-158. Norges Idrettshøgskole.
- Hognestad, Hans 2004. 'Norway between Bergen and Middlesbrough: Football identities in motion'. Oslo, The Norwegian University of Sport and Physical Education.
- Hylland Eriksen, Thomas og Finn Sivert Nielsen 2002. '*Til verdens ende og tilbake – antropologiens historie*'. Bergen, Fagbokforlaget.
- Jenkins, Richard 1994. 'Rethinking ethnicity: identity, categorization and power' i *Ethnic and racial studies*.
- King, Anthony 1997. 'The postmodernity of football hooliganism'. I *The British Journal of Sociology*. Vol. 48, No. 4, s. 576-593.
- Klonteig, Kjetil 2007. 'Søken etter paradiset – På leting etter kulturell identitet blant Celticsupportere i Norge og Glasgow'. Hovedfagsoppgave ved institutt for sosialantropologi, Universitetet i Oslo.
- Skoglund Johnsen, Elisabeth 2007. 'Den kollektive kroppen – et antropologisk studie av kropp blant norske fotballsupportere'. Masteroppgave ved institutt for sosialantropologi ved Universitetet i Oslo.
- Turner, Victor 1969. '*The Ritual Process; structure and anti-structure*'. New York: Aldine de Gruyter.
- Van Gennep, Arnold 1960. '*The Rites of Passage*'. Chicago, University of Chicago Press.
- Wadel, Cato 1991. '*Feltarbeid i egen kultur*'. Flekkefjord, Hegland trykkeri A/S
- Weber, Max 1969. '*The theory of social and economic organization*'. Oversatt av Henderson og Talcott Parsons. New York, The Free Press.

Internettreferanser

- Apostlenes Røde Gærningers hjemmeside; www.arg.no
 1. <http://www.arg.no/index.htm> [Besøkt 2.12.2006]
- Bergensavisens nettutgave www.ba.no
 1. <http://www.ba.no/sport/fotball/brann/article2364451.ece> [besøkt 21.11.2007]
 2. <http://www.ba.no/sport/fotball/brann/article2366293.ece> [besøkt 21.11.2007]
- Bergens Tidendes nettutgave www.bt.no
 1. <http://www.bt.no/lokalt/bergen/article358051.ece> [besøkt 20.11.2007]
 2. <http://fotball.bt.no/eliteserien/article67729.ece> [besøkt 21.11.2007]
 3. <http://fotball.bt.no/eliteserien/article65295.ece> [besøkt 08.04.2008]
 4. <http://fotball.bt.no/eliteserien/article103662.ece> [besøkt 05.05.2008]
- Branns offisielle hjemmeside www.brann.no
 1. <http://www.brann.no/index.php?valg=nyhet&nyhet=6174>
 2. <http://www.brann.no/index.php?mapping=213> [besøkt 05.05.2008]
- Brann Bataljonen Bergens hjemmeside; www.bataljonen.no;
 1. <http://forum.bataljonen.no/index.php/topic,3229.0.html> [besøkt 05.05.2008]
 2. <http://bataljonen.no/?page=27> [besøkt 23.01.2008]
 3. <http://www.bataljonen.no/forum/viewtopic.php?t=7158> [besøkt 24.01.2008]
 4. <http://www.bataljonen.no/?page=27&show=71> [besøkt 23.01.2008]
 5. <http://www.bataljonen.no/forum/viewforum.php?f=7&sid=965d4097d866f9376ba585422b639338> [besøkt 24.01.2008]
 6. <http://bataljonen.no/?page=28&show=73> [besøkt 24.01.2008]
 7. <http://www.bataljonen.no/?page=29> [besøkt 24.01.2008]

- Brann Bataljonen Sørs hjemmeside; <http://home.no.net/bbsor/> ;
 1. <http://home.no.net/bbsor/hvemervi.html> [besøkt 24.01.2008]
- Brann Bataljonen Østs hjemmeside; <http://home.no.net/bstost/> [besøkt 24.01.2008]
- Dokumentaren ”The real footballfactories”; <http://www.bravo.co.uk/trff/>
- Ekstra Bladet; <http://ekstrabladet.dk>
 1. http://ekstrabladet.dk/sport/dansk_fodbold/article231685.ece
- Fodboldens legestue; <http://legestue.net/hooligan>
 1. <https://www.intraface.dk/main/file/?/6JvRGKJpT8nH7fgU/wfFKtD6bkCnEn58msadTGE6mdDjECTefgJQQd4RFMma2g9dPryA/Hooliganisme.pdf>
[besøkt 2.10.2007]
- Fotballpubens hjemmeside; <http://fotballpuben.no> [besøkt 31.10.07]
- Hognestad, Hans (2001) ”Nordmenns forhold til engelsk fotball”. Kan leses på www.forskningsradet.no;
 1. <http://www.forskningsradet.no/servlet/Satellite?blobcol=urlvedleggfil&blobheader=application%2Fpdf&blobkey=id&blobtable=Vedlegg&blobwhere=1143099791684&ssbinary=true>
- Ingvar Skobba; www.ingvar-skobba.no ;
 1. <http://www.ingvar-skobba.no/artiklar/arkans.html> [besøkt 11.12.2007]
- I samme verden – Religion og etikk Vg 2;
 1. <http://religion.cappelen.no/c17998/sammendrag/vis.html?tid=22175>
[besøkt 05.05.2008]
- Nettavisen www.ibergen.no

1. <http://pub.tv2.no/nettavisen/ibergen/sport/article764634.ece> [besøkt 2.12.2006] Også gjengitt i supporterfanzenen "Den 12. mann" Nr 2, 2006; s. 10.
- Nettavisen www.journalisten.no
 1. <http://www.journalisten.no/story/48283> [besøkt 22.11.2007]
 2. <http://www.journalisten.no/story/48274> [besøkt 22.11.2007]
 - Nettavisen *The Guardian*; www.guardian.co.uk;
 1. <http://www.guardian.co.uk/uk/2008/apr/02/northernireland.ukcrime> [besøkt 06.05.2008]
 - Nettavisen til Verdens Gang; www.vg.no ;
 1. http://fotball.vg.no/bors/tilskuer_klubb.php?sesong_id=383 [besøkt 24.01.2008]
 - News From Paradise (NFP) Tidsskrift for Celtic-supportere. Nr 2 1999/2000, totalt nr 27, årgang 8; <http://www.cscn.no/nfp/nfp200.html> [besøkt 05.03.2008].
 - Nielsen, Finn Sivert 2000, Hva er identitet? Institutt for sosialantropologi, Københavns universitet <http://www.fsnielsen.com/txt/art/identitet.htm> [Besøkt 12.11.2006]
 - Norges lover www.lovdatab.no
 1. <http://www.lovdatab.no/all/tl-19020522-010-017.html#139> [besøkt 22.11.2007]
 - Norske ordbøker <http://www.dokpro.uio.no>
 1. http://www.dokpro.uio.no/perl/ordboksoek/ordbok.cgi?alfabet=n&renset=j&O_PP=fordom [besøkt 07.12.2007]
 - Norsk Supporter Allianses hjemmeside; www.fotballsupporter.no ;
 1. http://www.fotballsupporter.no//index.php?option=com_content&task=view&id=22&Itemid=45 [besøkt 24.01.2008]

- Royal League's offisielle hjemmeside; www.royalleague.com;
 1. <http://dk.royalleague.com/news/newsShow.aspx?id=1268> [besøkt 05.05.2008]
 2. <http://dk.royalleague.com/page.aspx?id=27> [besøkt 05.05.2008]

- TV2 nettavisen; www.nettavisen.no
 1. <http://www.nettavisen.no/innenriks/article1302910.ece> [besøkt 22.11.2007]
 2. <http://pub.tv2.no/dyn-nettavisen/printversion/article.jsp?id=1304619> [besøkt 10.12.2007]
 3. <http://www.nettkatalogen.no/asp/newsLink.asp?site=Nettavisen&title=De+skulle+hatt+juling&newsURL=http%3A%2F%2Fpub%2Etv2%2Eno%2Fnettavisen%2Fsport%2Ffotball%2Farticle292109%2Eece&header=De+skulle+hatt+juling> [besøkt 11.12.2007]

- Vålerengas hjemmeside; www.vif.no ;
 1. <http://www.vif-fotball.no/article802356.ece> [besøkt 24.01.2008]

Appendix 1

Stedsbeskrivelser

Fotballpuben

”Jeg er sikker på at Frode Øverlie må ha brukt klientellet på Fotballpuben som inspirasjon når han laget tegneserien om Pongus!” (representant fra Branns administrasjon)

Fotballpuben er Brann Bataljonen Bergens offisielle møtested. Ordtaket ”kjært barn har mange navn” passer fint her. Fotballpuben går også under navnene ’Puben’ (eller ’Pøbben’), ’Fotikken’ og ’Fo’ballen’. På Fotballpubens nettside beskrives puben som ”en pub som folk i alle aldre føler seg velkommen til. Vi har gode tradisjoner med å vise det meste som skjer i fotballverdenen live på storskjerm, i tillegg til mye annen sport” (<http://fotballpuben.no>). Man finner virkelig folk i alle aldersgrupper her, ja det vil si hovedsakelig fra 18 år og oppover, men jeg har også observert små barn i følge med foreldrene sine. Hovedsakelig kan man si at det er to hovedgrupper av personer som frekventerer Fotballpuben, fotballsupportere og de som på folkemunne omtales som ”alkiser” eller ”fast inventar”. Fotballsupporterne går på Fotballpuben hovedsakelig i forbindelse med fotballkamper eller karaoke på torsdagskvelden (riktignok er det også noen som går på Downstairs som ligger i kjelleretagen i helgene). De som betegnes som ”fast inventar” er, som betegnelsen antyder, personer som alltid er å finne på ’Puben’. De sitter der dag ut og dag inn, stort sett hele dagen. Fotballpuben åpner klokken ni om morgenen, og det er ikke uvanlig at de første ”sliterne” dukker opp da. Disse er på ’Puben’ uavhengig om det er kampdag eller ikke. Gruppen består av både kvinner og menn, de aller fleste er aldersmessig fra 50 år og oppover.

Fotballpuben består av flere ulike avdelinger; Hovedbaren, Biljardrommet og Bataljonen Bar. Jeg vil også si at Downstairs blir regnet som en del av Fotballpuben selv om den egentlig er

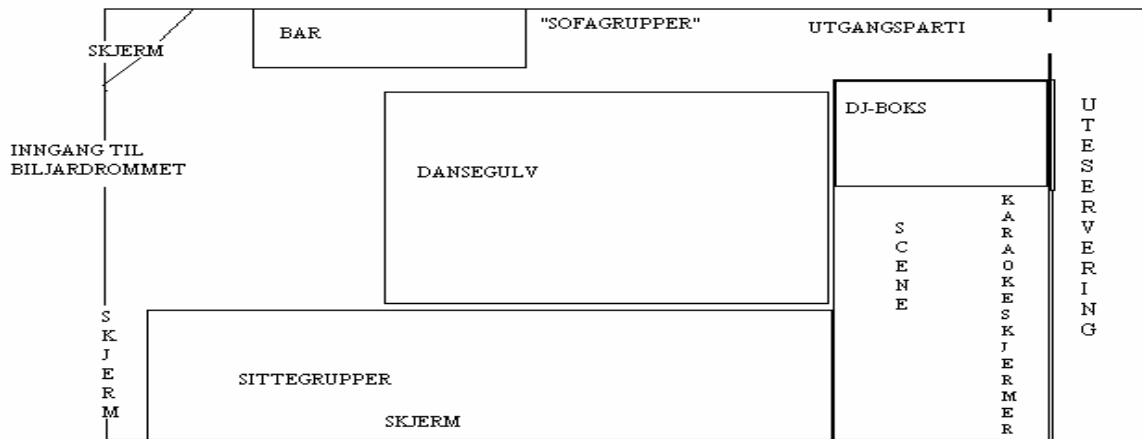
en egen bar. Årsaken til at jeg velger å se det slik er at det er svært tette bånd mellom Downstairs og Fotballpuben og mange omtaler det som det samme. De to pubene har samme eiere og det er de samme folkene som jobber der, både vakter og bartendere. Fotballpuben har 18-års aldersgrense, mens det på Downstairs er 23. Dette på grunn av at man på Downstairs er spritservering.

Hovedbaren

Hovedbaren er det største av de tre førstnevnte avdelingene over. Det er det første rommet du kommer inn i når du entrer 'Puben'. Veggene er dekorert med ulike fotballeffekter, man finner både Branneffekter og effekter fra engelsk fotball og det norske landslaget. Man har en DJ-boks i det ene hjørnet og en scene tilhørende den. Baren strekker seg langs den ene langsiden. Man har ulike sittegrupperinger på motsatt side av baren og ved siden av den. Like foran DJ-boksen og scenen har man et dansegulv. Det finnes fire flatskjermer i lokalet, samt en storskjerm som rigges til foran scenen når det vises kamper. I forbindelse med kamper er det stort sett samme person som står i baren og det er DJ-Frode som står for musikken og karaoken. I forbindelse med bortekamper stepper som regel Dj-Raymond inn som vikar for DJ-Frode da han som regel er med på Bataljonens borteturer.

Det er hovedsakelig i Hovedbaren det meste av opplegget foregår etter kampene, mens før kampene er det uteserveringen som er stedet. DJ-Frode flytter seg da ut og spiller brannsanger, samt har opplesning av lagoppstilling og snakker med eventuelle gjester. Uteområdet har en egen bar og en liten terrasse der DJ-Frode står og spiller. Det finnes noen bord man kan sitte rundt, men disse blir fjernet etter hvert som det strømmer på med folk. Som regel er det så mye folk samlet før kampen at man står som sild i tønne. Det er mye allsang og øldriking. Før kampen spilles det ikke brannsanger inne. Etter kampen er som sagt alt flyttet innendørs av hensyn til naboene.

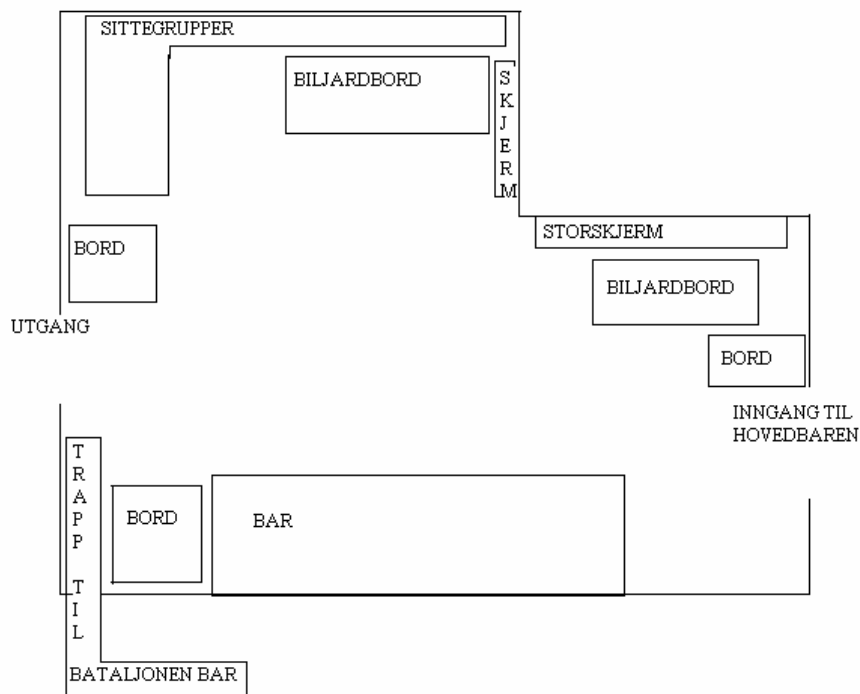
HOVEDBAREN

Biljardrommet

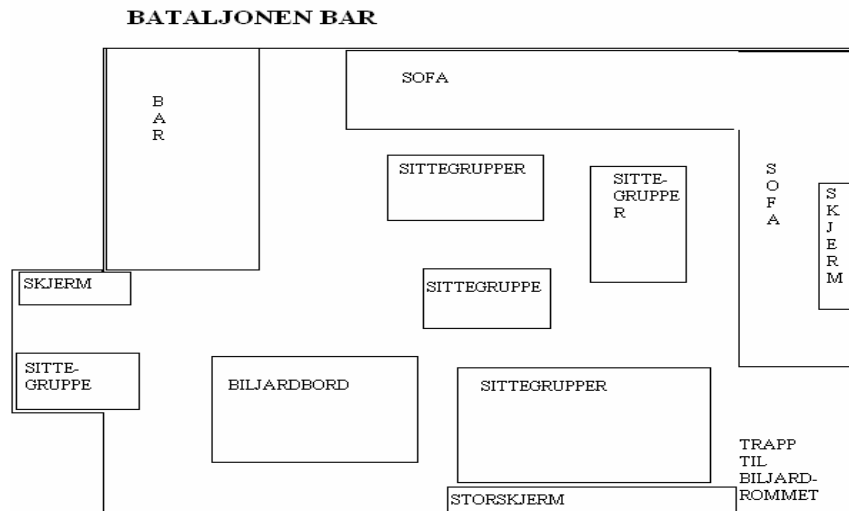
Biljardrommet er det neste rommet man kommer til når man går gjennom Hovedbaren. Det første man møter er baren. Denne baren er litt mindre enn Hovedbaren og det er hovedsakelig to bartendere som bytter på å stå her, ved store anledninger er begge to på jobb. Rommet har et par biljardbord, derfor har jeg kalt det biljardrommet. Man viser også fotballkamper i dette lokalet, men de fleste foretrekker å sitte i Hovedbaren.

BILJARDROMMET

Bataljonen Bar

Bataljonen Bar er i kjelleretagen på Fotballpuben. Rommet er malt i rødt og hvitt, og det er Branneffekter på veggene. Man har også et biljardbord og en bar (som jeg for øvrig aldri så at var åpen). Det er sofaer inntil to av veggene og det er flere sittegrupper i rommet. Det er en TV-skjerm på en av veggene og når det vises kamp rigger man også til en storskjerm.

Downstairs Bar

Downstairs Bar ligger også i kjelleretagen til Fotballpuben, men den er fullstendig avskjermet fra Bataljonen Bar. Ska man komme ned til Downstairs må man gå ut av Fotballpuben og ned en trapp på utsiden. Det er ingen fotballeffekter på veggene, stedet er mer bygget opp som en nattklubb, men det spilles brannsanger her når på kampdager. Man har flere TV-skjermer, over baren er det tettpakket med små skjermer, og det er skjermer plassert rundt om i lokalet slik at man fint kan sitte her og se kamper. Det er til og med skjermer over hvert urinal på herretoalettet slik at herrene ikke skal gå glipp av noe dersom naturen kaller. Det er ikke TV-skjermer på dametoalettet. Jeg var på Downstairs med noen av mine mannlige informanter, og en av dem kom leende bort til meg og sa at jeg var nødt til å gå inn på herretoalettet og se. Først ville han ikke si noe om hva det var jeg skulle se, men jeg klarte til slutt å få det ut av ham. Han syntes det var helt fantastisk at de hadde TV-skjermer på toalettet og det endte med at han sendte en av kompisene sine inn for å ta bilde av det slik at jeg kunne få se det. Man

har også et stort dansegulv her og flere sittegrupper. I min feltarbeidsperiode stod det et piano i det ene hjørnet på dansegulvet og de hadde ”pianomann” som optrådte i helgene.

Victoria pub og café

Victoria café og pub (heretter kalt Victoria) ligger i bygget til det nedlagte hotell Victoria i Bergen sentrum. Victoria fungerer som ”guttene”⁵⁵ møtested. Det er et meget lite lokale og det er møblert med det de selv vil kalle ”morfarmøbler”. Det er sofagrupper rundt om i lokalet og de har et fussball-bord som man kan benytte seg av gratis. De viser også fotballkamper her. De har to skjermer (en storskjerm og en liten skjerm). Victoria har en bar og et kjøkken. På kampdager pleier Victorias innehaver, samt en av ”guttene” å diske opp med mat som de selger til de andre gjestene. Stadda-steik⁵⁶, grillet gris (hel), grillet geit (hel), hjortesteik og et mangfold av pølser er bare noe av det man kan få servert på kampdager.

Dubliners

Dubliners er en irsk pub i Bergen sentrum. De viser alle sportseventer og det er flere som ser brannkamper her. Dette er også et sted som ”guttene” liker å gå på. Ikke så ofte de ser kamp her, men de tilbringer tid her i andre anledninger. Dubliners er en typisk brun pub, med flere sittegrupperinger og skjermer. Lokalet er relativt stort og det er plass til en god del mennesker her.

Brann Stadion

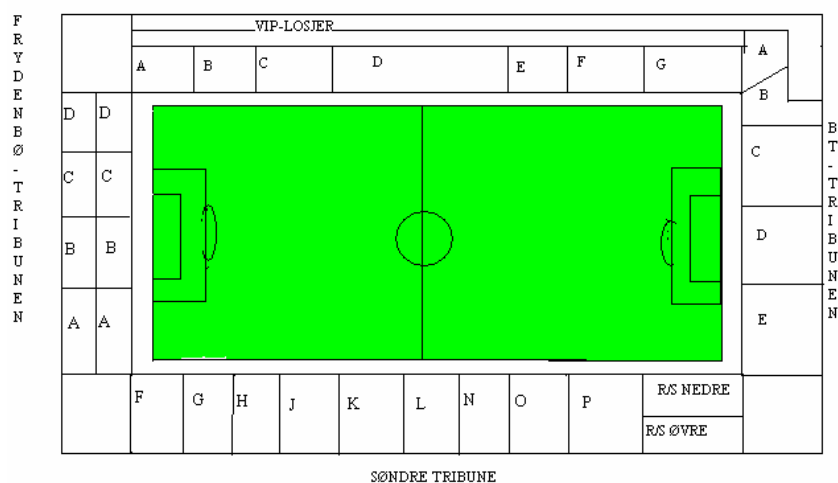
Brann Stadion ble bygget i 1919 og den er plassert i idrettsveien 47 på Minde i Bergen, ca tre kilometer fra Bergen sentrum. Stadion har per juni 2007 en tilskuerkapasitet på 17 824⁵⁷ mennesker, av disse er 16 087 for ”vanlige mennesker” mens 737 plasser er beregnet på VIP’er. Av de 16 087 plassene er 1000 ståplasser (www.brann.no).

⁵⁵ Guttene er en gruppering innad i supporter miljøet som består av relativt velutdannede gutter og menn, som ikke bruker supportereffekter. Det finnes flere undergrupperinger under hovedgruppen ”guttene”, men jeg vil komme inn på dette et annet sted.

⁵⁶ Stadda er et ord som brukes om Brann stadion.

⁵⁷ På grunn av utbygging av stadionanlegget er tilskuerkapasiteten redusert.

BRANNALLMENNINGEN

Jeg kommer til å komme nærmere inn på de ulike supportergruppene etter hvert, men jeg vil her nevne kort hvor hovedgrupperingene er plassert i henhold til skissen. Brann Bataljonen Bergen⁵⁸ holder til på nedre del av Frydenbø-tribunen⁵⁹, ”guttene” er spredt litt rundt på øvre del av Frydenbø-tribunen, men her sitter også stadiongjengere uten noen tilknytning til ”guttene” eller Bataljonen. På Brannallmenningen finner vi VIP-losjene på øvre del, nedre del er en tribuneseksjon kalt VIP-hvermansen. Her har ”vanlige” mennesker muligheten til å leie et sete for to, seks eller femten år⁶⁰. BT-tribunen er den nye familietribunen. Ca 12-1500 av disse billettene er reservert til Bergens Tidendes abonnenter. De øvrige plassene er åpne for alle. På søndre tribune har man to seksjoner som er forbeholdt bortesupporterne⁶¹. Resterende billetter er åpne for alle.

⁵⁸ Sportsklubben Branns offisielle supporterklubb

⁵⁹ For å få billetter på bataljonen sine felt må man være medlem av supporterklubben. Det er for øvrig her jeg har hatt tilholdssted i min feltarbeids periode.

⁶⁰ Leieprisene er som følger; 2 år; 4000 kr i leie + prisen for partoutkort (sesongkort) i perioden.

6 år; 10 000 kr i leie + prisen for partoutkort i perioden.

15 år; 18 000 kr i leie + prisen for partoutkort i perioden.

⁶¹ Bortesupporterne har krav på 5 % av billettene, men dersom de ikke fyller hele kvoten kan Brann frigjøre de resterende billettene til egne supportere.

Appendix 2

